

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA

HISTORIE A SOUČASNOST KALMYKŮ
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Lucie Novotná

Učitelství ruského jazyka a dějepisu pro střední školy

Vedoucí práce: PhDr. Jana Sováková, CSc.

Plzeň, 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, s použitím uvedené odborné literatury a pramenů uvedených v seznamu, který je součástí této diplomové práce.

V Plzni, ... 2024

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych zde na tomto místě poděkovala vedoucí mé diplomové práce PhDr. Janě Sovákové, CSc., která má velikou zásluhu na jejím vzniku. Během psaní diplomové práce mi věnovala svůj čas a předala mnoho rad, rovněž mi vždy byla ochotna pomoci.

V neposlední řadě děkuji své rodině za to, že mě podporovala po celou dobu studia, i při psaní této práce a projevovala empatii a pochopení.

Obsah

ABSTRAKT.....	5
ABSTRACT.....	2
ÚVOD.....	3
1. ZÁKLADNÍ FAKTOGRAFICKÉ, ZEMĚPISNÉ A KULTURNÍ INFORMACE.....	5
2. HISTORIE ZKOUMANÉ OBLASTI A ETNIKA	7
2.1. OBLAST KALMYCKA V OBDOBÍ PRAVĚKU A STAROVĚKU.....	8
2.2. OBLAST KALMYCKA VE STŘEDOVĚKU.....	10
2.2.1. OJRATÉ, KALMYKOVÉ.....	10
2.2.2. OJRATÉ V DOBĚ MONGOLSKÝCH VÝBOJŮ	11
2.2.3. VZESTUP A PÁD ZLATÉ HORDY.....	13
2.3. OBLAST KALMYCKA V NOVOVĚKU	17
2.3.1. OJRATÉ-KALMYKOVÉ NA KONCI 16. STOLETÍ A POČÁTKEM 17. STOLETÍ.....	18
2.3.2. KALMYKOVÉ V 17. STOLETÍ	19
2.3.3. KALMYKOVÉ V 18. A 19. STOLETÍ.....	25
2.4. OBLAST KALMYCKA A KALMYKOVÉ V MODERNÍCH DĚJINÁCH.....	28
2.4.1. DEPORTACE KALMYKŮ NA SIBIŘ.....	30
2.4.2. VÝVOJ KALMYKŮ OD KONCE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY DO SOUČASNOSTI.....	32
3. ZPŮSOB ŽIVOTA KALMYKŮ OD MINULOSTI DO SOUČASNOSTI	35
3.1. POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V KALMYKII	35
3.2. BYDLENÍ KALMYKŮ.....	38
3.3. ŽIVOTNÍ STYL A BĚŽNÉ PRÁCE KALMYKŮ	42
3.3.1. KULTURNÍ AKCE, FESTIVALY, SVÁTKY.....	43
3.4. JAZYK A PÍSMO KALMYKŮ	45
3.4.1. KALMYCKÝ JAZYK, VÝZNAMNÍ LINGVISTÉ.....	45
3.4.2. ZKOUMÁNÍ JAZYKA KALMYKŮ	46

3.4.3. PÍSMO KALMYKŮ	48
3.5. CHARAKTERISTIKA KALMYCKÉ LITERATURY PRO DĚTI - POHÁDKY	51
3.6. NÁBOŽENSTVÍ A VÍRA.....	53
3.7. ZVYKY A TRADICE	55
3.7.1. TRADIČNÍ SVATEBNÍ OBŘADY KALMYKŮ	55
3.7.2. POHŘEBNÍ OBŘADY KALMYKŮ	59
3.8. TRADIČNÍ KALMYCKÉ OBLEČENÍ	60
PRAKTICKÁ ČÁST.....	64
1. NÁVRH DIDAKTICKÉHO VYUŽITÍ TÉMATU NA STŘEDNÍ ŠKOLE	70
1.1. NÁVRH PREZENTACE.....	72
1.2. NÁVRH PŘEKLADOVÉHO A VÝKLADOVÉHO SLOVNÍKU	73
1.3. NÁVRH KVÍZU.....	74
1.4. NÁVRH DIDAKTICKÉ HRY DOMINO	75
2. OVĚŘENÍ NÁVRHŮ VE VÝUCE RUSKÉHO JAZYKA.....	77
3. HODNOCENÍ EFEKTIVITY NÁVRHŮ VE VÝUCE RUSKÉHO JAZYKA A ALTERACE..	79
3.1. ANOTACE	79
3.2. ANALÝZA.....	80
3.3. ALTERACE.....	81
ZÁVĚR	83
RESUMÉ	84
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	85
SEZNAM POUŽITÝCH FOTOGRAFIÍ A OBRÁZKŮ	91
PŘÍLOHY	94

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje problematice historie a současnosti Kalmyků, jejich životního stylu, zvyků a tradic. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část je členěna do tří kapitol. První kapitola je věnována základním faktografickým a volně dostupným informacím k tématu práce. Druhá kapitola se zabývá historií zkoumané oblasti a etnika a je dále členěna na období podle historického vývoje. Třetí kapitola se zaměřuje na způsob života Kalmyků od minulosti do současnosti. Praktická část zahrnuje návrh didaktického využití tématu na střední škole, jeho využití ve výuce a ověření návrhů ve výuce ruského jazyka na střední odborné škole.

Cílem práce je shrnout veškeré poznatky o etniku Kalmyků a navrhnout možné využití tématu v hodinách na střední škole.

Klíčová slova: Kalmykové, Ojraté, kočovník, způsob života etnika, zvyky, tradice, didaktické využití.

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the issue of the history and present of the Kalmyks, their lifestyle, customs and traditions. The work is divided into a theoretical and practical part. The theoretical part is divided into three chapters. The first chapter is devoted to basic factual and freely available information on the topic of the work. The second chapter deals with the history of the researched area and ethnicity and is further divided into periods according to historical development. The third chapter focuses on the way of life of the Kalmyks from the past to the present. The practical part includes a proposal for the didactic use of the topic at a secondary school, its use in teaching and verification of proposals in the teaching of the Russian language at a secondary school.

The aim of this work is to summarize all knowledge about the Kalmyk ethnicity and to suggest possible use of the topic at secondary school.

Keywords: Kalmyks, Ojrats, nomad, way of life of the ethnic group, customs, traditions, didactic use.

ÚVOD

Současný globalizovaný, kulturně i ekonomicky provázaný svět přináší řadu problémů. Z hlediska snadnější orientace v něm vyvstává potřeba věnovat pozornost nejen obecným otázkám, ale také víceméně marginálním a málo známým fenoménům. K nim patří i téma Kalmyků, které není v českém prostředí zpracováno, a i přes ojedinělý zájem jednotlivců z různých oblastí bádání, neexistuje dostatek zdrojů. Není bez zajímavosti, že dokonce ani pedagogové a studenti oborů etnologie, nemají představu o tom, kdo Kalmykové jsou a kam tento národ zařadit. Z tohoto důvodu jsme se téma rozhodli zpracovat do diplomové práce, která shrnuje jak obecné informace, tak i nové poznatky vztahující se k danému tématu. Cílem práce je zprostředkovat čtenáři ucelený pohled na pro nás méně známý národ Kalmyků, na jejich zvyky a tradice s využitím veškerých dostupných poznatků vztahujících se k této problematice.

Tato práce obsahuje teoretickou a praktickou část. Teoretická část je členěna do tří kapitol.

V první kapitole se seznámíme se základními faktografickými údaji o národu Kalmyků s charakteristikou oblasti, kde se vyskytují – dnešní Kalmycké republiky.

Ve druhé kapitole, která je dále členěna na základě chronologie na podkapitoly, se zabýváme historií zkoumané oblasti.

Třetí kapitola teoretické části je věnována způsobu života Kalmyků od minulosti do současnosti.

Praktická část diplomové práce ukazuje možnosti didaktického využití tématu v hodinách ruského jazyka na střední škole. I když jsme si vědomi, že znalosti žáků o tomto tématu jsou nulové, domníváme se, že je možné ho zahrnout do výuky druhého cizího jazyka za předpokladu lexikální i znalostní průpravy. Toto téma lze využít také v rozvoji mezipředmětových vztahů (zeměpis-geografie, dějepis, občanská nauka). I když je toto téma složité z hlediska jazyka, domníváme se, že seznámení s ním představuje pro žáky přínos v rámci multikulturního dialogu.

Praktická část obsahuje tři kapitoly. V první kapitole nalezneme návrh didaktického využití tématu na střední škole. Tato kapitole se dále dělí na podkapitoly dle jednotlivých aktivit, které zde popisujeme a jsou dále obsaženy v přílohách této práce.

Druhá kapitola se věnuje ověření návrhů, uvedených v první kapitole, týkajících se výuky ruského jazyka na střední odborné škole.

Poslední, třetí kapitola praktické části, se zabývá hodnocením efektivity zmíněných návrhů ve výuce

ruského jazyka a návrhu alterace.

1. ZÁKLADNÍ FAKTOGRAFICKÉ, ZEMĚPISNÉ A KULTURNÍ INFORMACE

Pro vhodné uchopení této práce je nutné uvést několik základních poznatků, které bychom při čtení diplomové práce měli znát. Jedná se o základní faktografické, zeměpisné a kulturní informace, které jsou obsaženy v publikacích či na internetu.

Kalmycká republika – ruský název Республика Калмыкия, kalmycky Chal'mg Tangč – je autonomní republikou rozprostírající na území Ruské federace (Obr. 1.) se svou vlastní ústavou a zákonodárstvím. Republika se nachází v oblasti jihovýchodní Evropy, v roce 2022 bylo evidováno okolo 185.000 příslušníků tohoto etnika. Státním jazykem je ruština a kalmyčtina, přičemž kalmycky hovoří zhruba 45.000 obyvatel Kalmycké republiky. Ostatní obyvatelé díky vlivu a rozšíření ruského jazyka mluví rusky.¹

Kalmycko se rozprostírá v oblasti dolního Povolží na území Ruské federace, leží mezi Azovským a Kaspickým mořem. Hraničí s několika oblastmi – s Astrachaňskou, s Volgogradskou a s Rostovskou oblastí. Plocha Kalmycka je přibližně o něco menší než Česká republika. Hlavním městem Kalmycké republiky je Elista (rusky Элиста, kamucky Elst). Měnou používanou v republice je ruský rubl.

V Kalmycké republice převládá lamaismus², částečně pravoslaví a zbytky šamanismu. Stojí za zmínku, že se jedná o jediný evropský územní celek, v němž převládá buddhismus. Kalmyčtí obyvatelé představují nejzápadnější etnikum, které vyznává lamaistickou formu buddhismu, rozšířenou především na území Asie, v Mongolsku.³

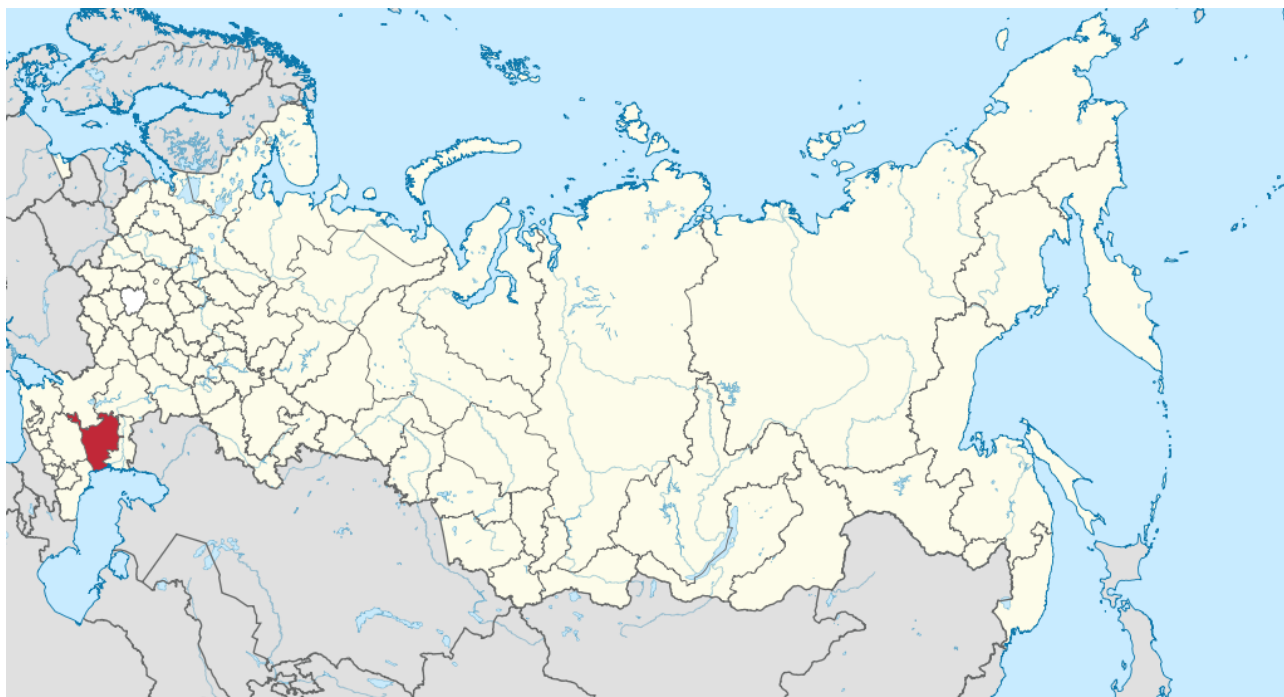
---

1 ŠATAVA, Leoš. Etnika bez státu a regionální jazyky v Evropě rozměry asimilace a revitalizace- 56 případů. První vydání. Praha: EPOCH 2022, s. 75. ISBN 978-80-278-0084-1.

2 Jedná se o specifickou formu tibetského buddhismu.

3 ŠATAVA, Leoš. Etnika bez státu a regionální jazyky v Evropě rozměry asimilace a revitalizace- 56 případů. První vydání. Praha: EPOCH 2022, s. 75. ISBN 978-80-278-0084-1.

Obr. 1.: MAPA KALMYCKÉ REPUBLIKY V RÁMCI RUSKÉ FEDERACE. [Kalmykia in Russia.svg]⁴.

---

4 Příspěvatelé Wikipedie, Kalmycko [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, Datum poslední revize 17. 08. 2023, 19:21 UTC, [citace: 13. 04. 2024] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Kalmycko&oldid=23071335>.

2. HISTORIE ZKOUMANÉ OBLASTI A ETNIKA

Zkoumaná oblast je od dávných dob spjata s kočovnými kmeny, s etnikem Ojratů a později národem Kalmyků. Kočovné kmeny vyskytující se v této oblasti měli zásadní vliv na další vývoj kočovných Ojratů a později národa Kalmyků.

Pro přehlednost vydělujeme v tomto vývoji čtyři historické etapy vývoje etnika: pravěk a starověk, středověk, novověk a moderní dobu. Historie vzniku národu Kalmyků je velmi dlouhá a spadá do dávných dob. Postupně se během několika staletí na území dnešní Kalmycké republiky vystřídaly téměř všechny národy stepní zóny východní Evropy, které ovlivnily další zdejší demografické a etnické složení.

Pro účely této diplomové práce rozdělíme následující podkapitoly systematicky podle zkoumaného období. V době pravěké a starověké na území současné Ruské federace nebyl žádný územní ani státní útvar, proto toto období zkoumáme v rámci územního rozložení současné Kalmycké republiky.

Počátky středověku jsou poznamenány stěhováním národů, kdy se na území Kalmykie dostává mnoho kočovných kmenů, jež se částečně snaží o vytvoření správních center. Významnou etapou pro další vývoj se stává období vzestupu a pádu Zlaté hordy v této oblasti.

Doba novověku se vyznačuje vznikem chanátu a politickým svazem Ojratů. V průběhu 17. století se z těchto politických uskupení utváří národ Kalmyků, který se dostává pod ruský vliv. Během následujících několika staletí dojde k navázání přátelských vztahů a obchodních kontaktů mezi Kalmyky a carským Ruskem, které občas vystřídají konflikty a migrace části obyvatelstva.

Celé 20. století je stále poznamenáno migrací části Kalmyků, jiní se jako vojáci účastnili válek Ruské říše a následně Sovětského svazu. Kalmykové se jako vojáci účastní první i druhé světové války. Zvrat ve vývoji národa nastal při okupaci nacistického Německa v roce 1942. V tuto dobu byli Kalmykové označeni Sovětským svazem za kolaboranty a následně byli deportováni na Sibiř do nápravně-pracovních táborů. Vývoj národu se ustálil na konci 20. století, kdy byla v roce 1991 ustanovena Kalmycká republika.

V současné době se Kalmycká republika snaží o modernizaci země a o ekonomické zlepšení svého postavení v rámci Ruské federace. Velikou pozornost věnuje kalmyckému jazyku, který postupným vlivem ruštiny ustupuje z každodenního používání.

2.1. OBLAST KALMYCKA V OBDOBÍ PRAVĚKU A STAROVĚKU

Dějiny pravěku na území, které bude o několik set let později obýváno Kalmyky, nelze hodnotit pouze pohledem omezeným na samotné území dnešní Kalmykie, ale je nutné je chápat v širších souvislostech.

Tak jako každé území, i oblast dnešní Kalmycké republiky byla osídlena již v dobách nejstarších. Dle zjištěných nejstarších památek, které se nalézaly na území dnešního Kalmycka, lze hovořit o osídlení tohoto území prvními „homo“ již v době pravěké. Nejstarší stopy a pozůstatky po výskytu tohoto rodu řadíme do doby kamenné – přesněji do období mezolitu, které zde trvalo přibližně od 12.000 – 8.000 let před Kristem. Nejstarší dochované archeologické artefakty se nacházejí v okrese Yustinsky (rusky: Юстинский район; kalmycky: Устин район), který leží na východě republiky. Jedná se o jedno z významných archeologických nalezišť, které obsahovalo mnoho artefaktů. Mezi nalezenými předměty nacházíme kamenné nástroje, známky štípané industrie a pazourky. Dalším významným místem archeologických nálezů je okolí pahorkatiny Ergeni (rusky Ергени). Zde byly objeveny ostatky mamutů, které byly po řádném očištění a syntéze uloženy v Národním muzeu v Kazachstánu.⁵ Tehdejší místní obyvatelé se věnovali především lovu a rybolovu, jak je to pro toto pravěké období typické.

Doba bronzová je charakteristická určitým vývojem sapientace místních kmenových společenství, což se projevuje tím, že kmeny začaly stavět mohyly nad hroby svých členů. V Kalmykii se dochovalo jen malé množství takových mohylových hrobů. Větší počet představují nálezy či artefakty, např. úlomky keramiky, stopy po ohništi či žezla různého tvaru, kamenná, bronzová a ozdobená zvířecími motivy. Žezla pravděpodobně symbolizovala určitou mocenskou pozici pohřbeného člena kmene. Toto období se vyznačuje diferenciací společnosti o čemž svědčí archeologické nálezy z počátku 20. století z oblasti Elisty, kde byly nalezeny mohyly, kolové vozy či jařma. Nechyběl zde ani bronzový nůž či hliněný hrnec.⁶

Éra doby železné je datována v 1. tisíciletí před naším letopočtem. V této době docházelo ke značnému šíření kultur a etnických skupin, které vedly kočovný způsob života. Postupná

---

5 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел»», 2009. s. 40.

6 Tamtéž, s. 46.

koncentrace množství kočovných kmenů zde probíhá od doby železné až po 17. století našeho letopočtu.

Mezi první nomády, kteří toto území obývali, patřili Skytové. Ti se na území dostávají okolo 7. století před Kristem. V námi sledované oblasti se Skytové stali významnými obchodníky, kteří zprostředkovávali obchodní transakce mezi Přední Asií, Střední Asií a Evropou.⁷ Postupně dochází k asimilaci Skytů se zdejšími nomádkými kmeny. Fenomémem procesu postupného sblížení Skytů a místních kmenů se podrobně zabývali řeční historici, kteří přinášejí „(...) četné informace o osídlení, zvycích a mytologii nomádů.“⁸

Další vlnou kočovníků přicházejících na toto území byli Sarmati – nomádký a pastevecký lid, který se řadí k íránským národům. Tito kočovníci převzali mnoho zvyků od Skytů. Ale zanedlouho byli vystřídáni kmenem Hunů, což byl kočovný a kmenový svaz, pocházející ze střední Asie. V pozdější době se objevují také Avaři a Chazaři, známé jsou taktéž tatarsko-mongolské invaze, a v neposlední řadě pro naši práci významní Kalmykové (neboli Ojraté).

Všechny tyto kmeny putovaly po území z východu na západ – přicházely z Asie do evropských stepí. Jejich rozpínavost byla zapříčiněna klimatickými i ekonomickými okolnostmi. Na území Asie docházelo k častým změnám klimatu a v období sucha kočovníci neměli dostatek pastvin. Z tohoto důvodu se nomádi vydávali hledat nová místa na západ.

Výše zmíněné kmeny obývaly území dnešní Kalmykie a zanechaly po sobě četné stopy, proto byla vždy tato oblast bohatá na artefakty. Není bez zajímavosti, že car Petr I., který se velice zajímal o historii, vydal prohlášení o tom, že kdokoli najde starý či neobvyklý předmět, předloží ho svému carovi a získá značnou odměnu. Z tohoto důvodu se ve sbírkách cara nacházelo okolo 250 artefaktů převážně z doby pravěku a starověku zahrnující šperky a umělecké předměty, z nichž některé pocházely z této oblasti.⁹

---

7 SMIRNOV, Aleksej Petrovič a Josef VLÁŠEK. Skytové. Praha: Panorama, 1980, s. 7-8. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c4705c40-0bdf-11e7-9d16-005056825209>.

8 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел»», 2009. s. 57.

9 Tamtéž, s. 59-60.

2.2. OBLAST KALMYCKA VE STŘEDOVĚKU

Období středověku v této oblasti začíná velkým stěhováním národů. K této události došlo ve 4. století našeho letopočtu a ovlivňovalo zdejší obyvatele. Stěhování národů bylo způsobeno vpády Hunů do Evropy z oblasti východní Asie. Veškeré kmeny či svazy, které přišly bojovným a kočovným Hunům do cesty, byly zničeny, nebo vyhnány ze svého původního území. Hunové byli velmi bojovní a nebezpeční.¹⁰ Po rozpadu tohoto kmenového svazu přicházejí Chazaři, objevují se přibližně okolo 6. století. Obývají pobřeží Kaspického moře a oblast kolem řeky Volhy. Postupně se tito nomádi usazují na dalších územích povodí Volhy a věnují se zemědělství a řemeslné výrobě. Řeka Volha se stává významnou obchodní trasou spojující Asii s Evropou. Přibližně v 10. století je vybudováno správní centrum Chazarů, vzniká palác z pálených cihel a usazují se zde obchodníci, řemeslníci a zemědělci. Postupně se tato říše dostává pod ruský vliv a stává se raně feudálním státem.¹¹

2.2.1. OJRATÉ, KALMYKOVÉ

Již v období středověku se na území dnešní Kalmykie, obývané v té době Chazary, objevují Ojraté. Termín Ojrat se poprvé objevuje v kronice Mongolů s názvem „Tajná kniha Mongolů“, která pochází ze 13. století.

Analýza slova „Ojrat“ byla provedena až v 19. století a zasadil se o ni mongolský badatel Dorzhi Banzarov. Provedl lingvistický rozbor názvu „Ojrat“ a přišel s hypotézou, že se slovo skládá ze dvou částí: „oj“ a „arat“. Tyto části nám dají dohromady v překladu pojem „lesní lidé“ nebo jinak také „lesní národ“.

Etnikum Ojratů přísluší k západní větvi mongoljazyčných společenství, vyznačují se celou řadou osobitých znaků a jsou považováni za bezprostřední předchůdce Kalmyků. Současní potomci Ojratů žijí na území Ruska, Číny, Mongolska, Kazachstánu a Uzbekistánu, kam postupem času doputovali.

---

10 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел»», 2009. s. 72.

11 Tamtéž, s. 79-80.

Zvláštní skupinu potomků Ojratů tvoří kalmycké menšiny ve Spojených státech amerických a ve Francii.¹²

Valentin Shorgoldaevich Bembeev ve své publikaci upřesňuje a vysvětluje využití názvu „Ojrat“ a „Kalmyk“. Pojmenování „Kalmyk“ využíváme pro kmeny Ojratů, které se v průběhu několika staletí pohybovaly v oblasti Volhy. Z nich se v průběhu celého 17. století vytvářel národ Kalmyků.¹³ Zjednodušeně bychom mohli říci, že Ojraté se vyskytovali jako kočovné kmeny, které ještě neměly žádné správní a administrativní centrum a právní podmínky. V průběhu 17. století se však životní podmínky těchto kmenů měnily a vznikl tak prostor pro utvoření nového národa – Kalmyků. Z výše zmíněného lze usuzovat, že autor uznává národ Kalmyků od doby, kdy toto společenství získalo určitou formu státnosti. Název „Ojrat“ někdy také „Oirat“ byl odvozen od slovního spojení „za lesem“ a nejedná se o název konkrétního kmene, nýbrž o název svazu několika kmenů.

2.2.2. OJRATÉ V DOBĚ MONGOLSKÝCH VÝBOJŮ

Kmenové společenství Ojratů se od svého počátku potýkalo s různými nástrahami a problémy. Existuje mnoho nedořešených otázek, které jsou spjaté s jejich původem, etnickým složením a vývojem. V průběhu své existence se mimo jiného, museli potýkat s věčnou touhou Mongolů o nadvládu. Ojratům hrozila ztráta pastvin, majetku, půdy a ztráta nezávislosti, což bylo hnací silou pro odpor k mongolské nadvládě.

Postupem času pravděpodobně došlo k vytvoření Ojratské unie, jinak nazývané „Unie čtyř“, která vznikla pravděpodobně někdy po roce 1207, kdy se jeden z vůdců Ojratů Kutuka-beki podrobil Čingischánovi a díky tomu získal pro své potomky určitou politickou moc a postavení. „Zdroje Ojratů neobsahují téměř žádné informace o tom, kdy přesně a za jakých okolností byla Ojratská unie založena. (...) Na základě svědectví čínského zdroje Ojraté využívali vojenská střetnutí, kdy soupeřili o moc s Mongoly, jako posílení své síly a následné sjednocení mezi sebou. Věřili, že nadešel čas osvobodit se z mongolské nadvlády a útlaku a sjednotit své síly a myšlenky a zaručit tak pro svůj lid

---

12 Мтиров, А. Г. Ойраты-Калмыки: века и поколения. Элиста: Калмыцкое книжное издательство, 1998, s. 41.

13 Бембеев В. Ш. Ойраты и калмыки на Евразийском пространстве (XIII — 60-е гг. XVII века). Элиста 2007 г. s. 267-268.

klidný život.“¹⁴ Protože se jedná o neověřitelnou informaci, kterou jsme dohledaly pouze v jednom písemném prameni, tudíž se můžeme pouze domnívat, zda tato „unie“ opravdu existovala.

---

14 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009. s. 251.

2.2.3. VZESTUP A PÁD ZLATÉ HORDY

Od první poloviny 13. století se na území východní Evropy dostávají Mongolové v čele s Čingischánem – Velkým chánem Mongolů, který vytvořil sjednocený a centralizovaný stát. Čingischán velmi podporoval svou armádu, která se stávala hlavním zdrojem státních příjmů. Čingischánovou vizí bylo podrobit si co nejvíce okolních národů a rozšířit tak svou říši. To všechno mělo vést k dalším vojenským výbojům. Národy žijící na námi zkoumaném území, včetně Ojratů, neprojevovaly žádný respekt k mongolskému chánovi a proti nepříteli se spojily dohromady. Pro Velkého chána se jednalo o poměrně důležité národy z hlediska počtu obyvatel a jejich bezprostřední vojenské schopnosti a síly. Další výhodou, kterou tyto národy a společenství představovaly, byly jejich obchodní artikly, jako sobolí a jiné cenné kožešiny.¹⁵

Čingischán podnikl tažení proti většině okolních národů. Mongolové byli natolik úspěšní a vynalézaví, že všechny postupně získali na svou stranu. To vedlo k jejich snadnějšímu podmanění si tohoto území a všech okolních národů, i svých původních spojenců. Jejich armáda postupovala od Bajkalu k oblasti obydlené tzv. „lesními národy“. První kořistí se stali zdejší Ojraté a jejich majetek. Ojraté, jak již bylo řečeno, byli bezprostředními předky dnešních Kalmyků a podobali se západním Mongolům. Zdejší etnické obyvatelstvo se od počátku stavělo proti Čingischánovi a jeho vládě. Jelikož se jednalo spíše o kmenové uskupení, neměli mnoho šancí proti tak silnému nepříteli, a proto se chánovi dobrovolně podřídili. Ještě předtím si zvolili svého vůdce, kterým se stal již jednou zmíněný Kutuka-beki, přezdívaný „Král Ojratů“. „Protože tento kmen (myšleno Ojratové) neměl sílu a moc [dostačující] pro válku a odpor – podrobili se.“¹⁶ Tato událost je perským historikem datována přibližně do roku 1208.¹⁷ Ostatní národy v oblasti Kalmykie se obracejí s žádostí o pomoc na ruská knížata. Avšak bez úspěchu. Nepokoje vyvrcholily bitvou na řece Kalce v roce 1223. Tatarsko-mongolské vojsko tuto bitvu vyhrálo a úspěšná „(...) výprava rozšířila Mongolům obzory směrem dále na západ a poskytla cenné informace o území a národech, které tam žily.“¹⁸ Mongolové zvítězili nad národy i přesto, že byli početně slabší. V roce 1243 založili státní útvar Zlatá horda

---

15 Номикосов С. Ф. Статистическое описание области войска Донского. – Новочеркасск, 1884.

16 Рашид-ад-дин. Сборник летописей. Т. I. Кн. 2 М., 1952. s. 152.

17 Tamtéž, s. 151.

18 MAZANEC, Marek. Státoprávní uspořádání a právní systém Mongolské říše v letech 1206 - 1294 [online]. Plzeň, 2022 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/m9iodt/>. Rigorózní práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. s. 23.

a usadili se u řeky Volhy. Ruská knížectví měla v tuto dobu svou vlastní samosprávu, která zůstala zachována, musela však odvádět Zlaté hordě daně.

Po těchto událostech se „lesní národy“ již nemohly volně pohybovat a kočování bylo velmi omezené, musely plnit povinnosti vůči svým novým pánům. Kutuka-beki vedl kmen Ojratů rozumně. Díky jeho vůdčí politice se kmenu Ojratů podařilo vyváznout z krvavých bojů s Mongoly s minimálními újmami a škodami. „Kutuka-beki se nejenže nezúčastnil protimongolského povstání lesních národů, ale poskytoval aktivní pomoc Mongolům ve vojenských operacích proti povstaleckým kmenům.“¹⁹ Ojraté měli k Mongolům po staletí blízko, mluvili blízkými dialekty, měli společný původ i legendy. Jedna legenda praví, že významný praotec Mongolů Alan-go pocházel z jednoho z „lesních národů“. Za vojenské zásluhy Kutuka-bekiho získali jeho dva synové za manželky princezny z chánovy rodiny. Nejstarší syn se oženil s dcerou Čingischána, mladší syn se oženil s vnučkou Čingischána. Díky těmto událostem se další Ojratská šlechta dostala do významného postavení v říši Čingischána.²⁰ Ojraté se dále účastnili mongolských vojenských tažení, jimž předcházela vojenská příprava nebo oprava důležitých bodů trasy armády – jako oprava mostů, prozkoumání cest apod. Účastnili se bojů na západě i na východě – proti muslimským zemím, i proti obyvatelům Číny.

Hospodářství, řemeslo, obchod i zemědělství v této době vzkvétaly. „Archeologické vykopávky prováděné na území měst Zlaté hordy potvrzují existenci velkých dílen, kde pracovalo obrovské množství řemeslníků.“²¹ Tedy i na území dnešní Kalmycké republiky. Ve městech vznikají čtvrti hrnčírů, řezbářů, zlatníků a dalších řemeslníků. Zlatá horda ve 13. a 14. století podporovala tranzitní obchod s pomocí karavanů. Díky tomu došlo k obchodním stykům západních zemí s těmi východními a Čínou. Vznikalo zde mnoho obchodních stezek, území bylo navštěvováno cizími kupci. Zlatá horda se nacházela na vrcholu své moci za vlády uzbeckého chána, který prohlásil islám za státní náboženství. Do této doby zde žili společně lidé různého vyznání. Jak již bylo zmíněno, kočovníci museli odvádět Zlaté hordě daně a měli určitou povinnost vůči svým pánům. Ve společnosti se tak rodí systém feudalismu. Kočovníci museli platit daně naturáliemi. Dokonce zde existovala

---

19 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009. s. 140.

20 Санчиров В.П. Монгольское завоевание Южной Сибири в начале XIII века и вхождение ойратов в состав государства Чингис-хана; Б.Я. Владимиров. Монголоведение. 2004; 3 (1). s. 179-192.

21 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009. s. 95.

jakási „poštovní povinnost“. „Jednalo se o systém (...), podle které bylo kočovné, ale i usedlé obyvatelstvo povinno přidělovat koně, vozy a lidi pro obsluhu poštovních stanic, kurýrů a posílů.“²²

Přestože v období vlády Zlaté hordy území vzkvétalo jak ekonomicky, tak i hospodářsky, vznikaly mezi zdejšími nomády (i Ojraty) a nadvládou chánů další nepokoje. Následovala bitva 8. září 1380, kdy došlo ke krvavému střetu mezi ruskými knížaty, kteří odmítli odvádět daně a vojáky Zlaté hordy, známému jako bitva na Kulikovském poli. „Bitva začala okolo poledních hodin a byla podle tehdejšího zvyku zahájena soubojem dvou nejdůležitějších bojovníků. (...) Po počátečním náporu Tatarů

byli ruští bojovníci donuceni k ústupu, ale zásah čerstvých oddílů ze zálohy zmobilizoval jejich síly a dovedl je k slavnému vítězství. Tataři byli na hlavu poraženi.“²³ Tak skončila jedna z důležitých bitev pro ruská knížata. Zlatá horda ale přetrvávala i nadále.

Následně uvnitř útvaru Zlaté hordy docházelo postupně k nepokojům a úpadku tohoto celku. Během celého 15. století se postupně od Zlaté hordy (později přejmenována na Velká horda) začaly osamostatňovat chanáty, které chtěly samostatnost, jako např. Kazaňský, Astrachaňský, Krymský či Sibiřský chanát. V roce 1502 útvar Zlaté hordy zaniká popravou posledního chána Saih Ahmeda.

Během postupného rozkladu tohoto útvaru utvořily již ve 14. století zdejší rody uskupení, které spadalo pod čínskou provincii. Toto uskupení bylo pojmenováno jako Derbet-Ojrat. V následujících staletích etnikum migrovalo. Jejich cílem bylo najít nové území a vhodné pastviny. Postupem času se dostávají na Sibiř a k řekám Embe a Ural. Přibližně do roku 1618 se již kočovní Ojraté-Kalmykové pohybují v blízkosti původních kmenů a sdružení a nadále s nimi udržují kontakty.²⁴

Doba středověku zahrnuje období, které započalo koncem 4. století a trvalo do 15. století. Toto období označujeme jako „éru středověkých nomádů-kočovníků“.

Pro období Zlaté hordy je typický tradiční způsob kočovného života. Vyznačuje se především chovem dobytka. Z této doby se již dochovaly hmotné archeologické památky. Nemůžeme však nikoliv zjistit, jaké politické a jiné myšlení lidí a události se v těchto dobách odehrávaly. Období mezi

---

22 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел»», 2009, s. 96-97.

23 VEIGENDOVÁ, Dana. Bitva na Kulikovském poli. Rudé právo. 27. 9. 1980-9-27, s. 5. Dostupné online [cit. 2023-09-1].

24 Борисов Т. К. Калмыкия: историко-политический и социально-экономический очерк. — М.; Л.: Гос. изд-во, 1926. s. 6.

13. a 16. stoletím zůstává velmi nejasné a nelze dohledat téměř žádné písemné prameny související s touto dobou, územím a s Ojraty.

Je známo, že až v období pozdního středověku a na raného novověku (16. a 17. století) se na území dnešního Kalmycka postupně usazují bývalí kočovníci, kteří se stávají přímými předky dnešních Kalmyků. V průběhu 17. století zde vznikl chanát Ojrat.²⁵

---

25 Jedná se o označení pro politický subjekt, který byl v té době součástí ruského impéria.

2.3. OBLAST KALMYCKA V NOVOVĚKU

Jak již bylo v práci zmíněno, bezprostředními předky Kalmyků byli Ojraté. Původem byli velice blízce příbuzní se západními Mongoly, nebo se jim přinejmenším velice podobali. Příbuznost Mongolů a Ojratů je patrná nejen v původu, ale nachází odraz také v jazyce těchto národů a v jejich způsobu života.

Původním domovem Kalmyků je oblast střední Asie. Zde se pravděpodobně odehrávala jejich dávná historie. V prvním tisíciletí po Kristu se po rozlehlé oblasti Euroasie kočovníci pohybovali, přemísťovali

a postupně nahrazovali ostatní národy, nebo se s nimi asimilovali. Právě v oblasti dnešního Mongolska se začaly utvářet silné kočovné kmeny, mezi nimiž se začali objevovat budoucí obyvatelé Euroasie.

Ojraté, podobně jako jiné kmeny, byli přezdíváni „lesními národy“ [лесные народы]. Podle své činnosti se národy dělily na lovce a rybáře. Ojraté se celý svůj život zabývali především pastevectvím a zemědělstvím. Jejich život se vyznačoval zejména primitivním zemědělstvím. Zároveň se však po celou dobu své existence zlepšovali v chovu dobytka a částečně se věnovali lovu a rybářství. Všechny tyto činnosti byly nezbytné pro jejich přežití a následný vývoj jako společnosti.

Zároveň byly tyto národy ohrožovány velkými říšemi, které je bezprostředně obklopovaly, v průběhu svého vývoje se musely vypořádat například s výboji okolních Mongolů. Tato doba byla pro kmen velice náročná. Nově vytvořený národ Kalmyků se stal velmi významným pro oblast trojúhelníku mezi Volhou a Donem.

Další vývoj Kalmycké společnosti je spjat se sjednocením ruského státu, budovaného kolem Moskvy. Carové ke svému impériu připojovali mnohá území. Základy nového carského státu položil na přelomu 15. a 16. století moskevský kníže Ivan III. z rodu Rurikovců. Rozpad Zlaté hordy tak carům pomohl k rozšíření moci. Nástupnické chanáty, mezi nimiž byl i chanát Ojratů, se postupně dostávaly pod carský vliv. Tento proces bychom mohli v ruských dějinách charakterizovat jako proces kolonizace tohoto území.

2.3.1. OJRATÉ-KALMYKOVÉ NA KONCI 16. STOLETÍ A POČÁTKEM 17. STOLETÍ

Ojraté díky svému kočovnému způsobu života v následujících staletích rozšiřují své teritorium. Etnikum migrovalo ze západního Mongolska po území Ruska, do oblasti západní Sibíře, kde se rozprostíraly obrovské stepní porosty. Zpočátku byla tato oblast ovládaná několika chanáty. To se změnilo právě s příchodem Ojratů, kteří tuto oblast rychle osídlili. Z těchto kočovníků mongolského původu se postupně utváří národ Kalmyků. Některé odborné prameny hovoří o tom, že právě zde vznikl národ Kalmyků.

Podobně jako jiné kočovné kmeny měli i oni rozrůzněnou a velmi složitou kmenovou hierarchii. Společnost byla rozdělena na mnoho kmenů či klanů. Kmeny se vzájemně propojovaly, avšak dodržovaly určitou hierarchii mezi sebou. Vzájemně je spojovala historická tradice a autorita vůdců. Každý kmen si zvolil svého hlavního vojevůdce. Další důležitou součástí kalmyké společnosti je fungující a početné vojsko, v jehož čele často stáli samotní vůdci kmene a rozhodovali o vojenských záležitostech.

Během svého historického vývoje se společnost Ojratů-Kalmyků postupně sjednocovala do tzv. „ulusů“. „Ulus je stará mongolská administrativní jednotka (...)“²⁶ Aby mohla společnost fungovat, potřebuje určitý řád a systém. Proto i kmeny Ojratů-Kalmyků tento systém budují.

Na přelomu 16. a 17. století již Ojraté-Kalmykové nebyli kmenovým národem, který se volně rozvíjel, nýbrž politickým svazkem, jenž zahrnoval několik větších etnopolitických svazů.

Během následujících desetiletí se zformovala v ojratské společnosti šlechta, jednalo se o zvláštní privilegované vrstvy společnosti, pro něž byla charakteristická dědičnost majetku i postavení. Každý vůdce Ojratů, který stál v čele určitého ulusu, ať už velkého či malého, a byl vojensky či politicky úspěšný, měl velký význam pro svůj rod. Díky vůdcovským schopnostem, osobním vlastnostem či vojenskému talentu své rodině zajistil držení nejvyšších šlechtických titulů. Tyto tituly zajistily rodině určité sociální postavení. Mezi členy Ojratské aristokracie docházelo kvůli mocenskému postavení ke konfliktům. Je zajímavé, že podle tradice musel každý vůdce již během svého života rozdělit své dědictví mezi své syny. Tato rozdrobenost majetku a bohatství

---

26 VŠEVĚD. Encyklopedie v pohybu. [Online] [Citace: 20.02 2024.] Dostupné z: <https://www.vseved.cz/>.

vedla k dalším bojům mezi Ojraty, kdy se méně významní šlechticové stávali snadnou kořistí pro mocnější muže.²⁷

Pro vývoj Kalmyků je důležitý již zmíněný vznik etnopolitických svazů, přičemž pro naši práci jsou významné pouze ty svazy, které se rozprostíraly na území dnešního Ruska. Jsou to: дербеты, торгуты a джунгары, jejichž analýza není pro práci nikterak důležitá. Podstatné je, že politický svaz kmene Ojratů umožnil v průběhu 17. století dovršení vzniku národa Kalmyků.

2.3.2. KALMYKOVÉ V 17. STOLETÍ

Období 17. století je velmi významné pro vývoj Kalmyků. V této době již můžeme hovořit o Kalmycích jako o národu.

V tomto období se Kalmykové objevují na hranicích Ruska v oblasti západní Sibíře. Přicházeli sem kolem roku 1632 ze stepí volžských nížin přes Ural a Volhu. Počet Kalmyků, kteří tímto směrem kočovali, byl odhadován na 50.000 „kibitek“, tedy jurt. V rámci své migrace zabírali poměrně značnou část území. Tito kočovníci se nepohybovali jen v nížinách řeky Volhy, ale také u pobřeží Kaspického moře a směřovali na sever k městu Carycin (dnešní Volgograd). Kalmykové se usazovali až u města Samara.²⁸

Celé 17. století bylo typické pro rozšiřování ruského carského vlivu. Od roku 1613 se car Michail Fjodorovič, z rodu Romanovců, snažil pozvednout zemi po několikaletém období zmatků a politických zápasů o moc. Ve snaze o mírovou politiku nařídil sibiřským guvernérům, aby navázali s Kalmyky přátelské vztahy. Proto byly navázány diplomatické kontakty mezi oběma národy, byly realizovány společné vzájemné návštěvy ruských a kalmyckých velvyslanců. Ruští diplomaté se dozvěděli mnoho o životě, náboženství, armádě a také vojenské taktice Kalmyků. V jejich písemných dokumentech, které se dochovaly, poznamenávali, že Kalmykové žijí ve své vlastní domovině jako kočovníci a nemají téměř žádná města a svá obydlí vyrábějí z plsti a přepravují je za pomoci velbloudů. „Ruské diplomaty zaujala bojová technika, podrobně popisují výzbroj Kalmyků, která se skládala z helmy a brnění, které si svépomocí složili ze železných plátů.

---

27 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009. с. 249-250.

28 Борисов Т. К. Калмыкия: историко-политический и социально-экономический очерк. — М.; Л.: Гос. изд-во, 1926. с. 6.

Tímto brněním nemoha proniknout ani šavle, natož pak vystřelený šíp. (...) byli vyzbrojeni luky, kopím a šavlemi a měli i řadu palných zbraní (...). Ojraté v té době neměli možnost vlastní výroby střelného prachu, takže jej získávali tažením proti obyvatelům středoasijských měst. (...)“²⁹ Bojová taktika Kalmyků spočívala v ozbrojené kavalérii. „Preferovali taktiku větší vzdálenosti od nepřítele. Nejprve byl nepřítel zasažen obrovským množstvím šípů a vrhacích oštěpů, teprve poté se ojratští válečníci pustili do boje zblízka. Jejich taktika v bitvě sestávala ze tří rychlých jezdeckých útoků: první útok byl s pomocí luků, další útok s pomocí kopí a třetí útok se šavlí.“³⁰

Ruská carská vláda si byla vědoma významnosti vojenské síly Kalmyků a následně legalizovala pobyt kalmyckých kočovníků na řece Volze. Tímto krokem byla Kalmykům vymezena území ve stepní oblasti řeky Volhy od Astrachaně až po Caricyn – dnešní Volgograd. Vláda Kalmykům vydala dekrety pro bezcelní obchod s okolními městy. V tuto dobu se již začíná utvářet státní aparát Kalmyckého chanátu. Car Petr Veliký uděluje Kalmykům status kozáků.

Kalmykové se v 17. století dobrovolně připojili k carskému Rusku. Snažili se o navázání přátelských vztahů s Moskvou, ale ne vždy se to podařilo. Období příměří bylo často střídáno vojenskými střety a konflikty. Podle dostupných studijních materiálů bylo připojení Ojratů-Kalmyků do carského Ruska dáno pravděpodobně celou řadou politických a následně socioekonomických důvodů. Skutečné důvody zahrnutí Kalmyků do carského Ruska nejsou doposud dostatečně probádány. „Je zřejmé, že po 400 letech od počátku navázání rusko-kalmyckých vztahů je potřeba objektivní analýzy jejich historie (...)“³¹ Dle dostupného zdroje je patrné, že již v tuto dobu společnost Kalmyků prochází krizí. Tato krize byla způsobena nedostatkem volné půdy, což vedlo k jejich expanzi. Současné vnitřní vojenské konflikty způsobují roztržičnost společenství zevnitř. Docházelo k vnitřním bojům o politickou nadvládu uvnitř společnosti Kalmyků. To všechno mělo za následek jejich oslabení jako etnika. Možným východiskem z těchto problémů bylo překonat nejednotnost a sjednotit národ do jediného chanátu s pevnou autoritou, nebo hledat jiné místo pro život.

Dalo by se říci, že „(...) v historiografii existují různé názory badatelů na důvody pohybu Kalmyků. (...) Existovaly důvody globálního charakteru, které ovlivnily jejich kočovný způsob života (...) Arnold Joseph Toynbee poznamenal, že kočovník podléhající ročním cyklům, se stěhuje z jednoho místa na druhé při hledání nových pastvin, k přesunu ze stepi došlo pod vlivem vnějších sil,

---

29 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009. s. 273.

30 Тамtéž.

31 Цюрюмов А.В. Международные отношения в Центральной Азии: причины ойратского исхода // Вестник Выпуск 1. Элиста, 2008. s. 65.

kteře kočovník slepě uposlechl (...) a ze stepi jej vytlačila prudká změna klimatu.“³² Změnami klimatu bylo ve zmiňované práci myšleno především vysychání půdy, která již nebyla vhodná pro pastevectví a zemědělství. Hladina moře začala pomalu klesat, jezera vysychala. Kočovníci byli nuceni si hledat nová místa k životu. Mongolové se přesídlili do oblasti Tibetu, Ojraté-Kalmykové do oblasti dolní Volhy. Migrace nebyla organizována chány, nýbrž jen kmenovými vůdci, hledajícími nové pastviny a napajedla pro svůj dobytek. Vinou migrace si kočovné národy uzavřely možnost obchodu

s čínskými trhy a byly nuceny hledat nové trhy pro své zboží. Během migrace se ovšem museli potýkat s mnohými nepřáteli, mezi které patřila například turkická etnická skupina Nogai [rusky: Ногай]. Jednalo se o potomky mongolských a turkických kmenů. S těmito výboji pomohl Kalmykům kazašský chanát a společně turkickou skupinu porazili. Po vojenských střetech museli Kalmykové na nějakou dobu uznat moc kazašského chána. Výboje Nogajů byly zaznamenávány historiky v pamětech a nyní jsou uloženy v Ruském státním archivu.

V ruských zdrojích jsou o těchto válečných střetech časté zmínky. Jiné jsme doposud nedohledali.

Od začátku 16. století Kalmykové se dle dostupného zdroje objevují v oblasti města Omsk. „Na stejném místě je vyznačen okraj Kalmycké stepi (...), začátkem 17. století bylo hlavní území nomádů v oblasti Dolní Volhy a podél řeky Yaik³³ (...).“³⁴ Dochází ke zmíněnému přerušení obchodu Kalmyků s Čínou. Situace navíc byla ovlivněna politickým napětím v regionech a mezi Kalmyky. Obchodní situace Kalmyků byla taktéž hlavním podnětem k přemísťování se severozápadním směrem.

Rusové v následujících letech přicházeli do styku s kmeny a etniky žijícími na území Sibíře. Nejstarší zmínka o Ojratech nebo Kalmycích, uváděná v ruských pramenech, pochází z roku 1574. „První zprávy o Ojratech přinesli na Rus ruští diplomaté nebo středoasijsí obchodníci (...), kteří působili jako prostředníci v dlouhotrvajících obchodních vztazích mezi středoasijskými centry řemeslné výroby a obchodu na jedné straně a regionem Povolží a Sibíře na straně druhé.“³⁵

---

32 Цюрюмов А.В. Международные отношения в Центральной Азии: причины ойратского исхода // Вестник Выпуск 1. Элиста, 2008. s. 68.

33 Nyní řeka Ural [rusky: Урал], před rokem 1775 známá jako řeka Yaik [rusky: Яик]. Řeka protéká Ruskem a Kazachstánem. Protéká na kontinentální hranici mezi Asií a Evropou, ústí do Kaspického moře.

34 Цюрюмов А.В. Международные отношения в Центральной Азии: причины ойратского исхода // Вестник Выпуск 1. Элиста, 2008. s. 69.

35 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009. s. 258.

Carské Rusko si chtělo tuto oblast podmanit a následovala série konfliktů a ozbrojených bojů. Ojraté-Kalmykové v té době vedli boje s Kazachy, carské Rusko muselo zase čelit polské intervenci. A tak došlo k dohodě. Moskevská vláda nechala Ojraty-Kalmyky na území Sibíře pod podmínkou, že přijmou ruské občanství.

Základy politicko-právních vztahů mezi carským Ruskem a Kalmyky jsou uvedeny v řádu Kazaňského paláce z počátku 17. století.³⁶ Již v počátcích těchto vztahů docházelo k osobním i politickým kontaktům. V únoru 1608 přijal car Vasilij IV. Ivanovič Šujský ojratského velvyslance. Podle zdroje „(...) dostali elegantní oblečení, protože jejich šaty byly poněkud tenké. (...) Během jednání se vyměňovaly dárky, (...)“³⁷ Tyto politické vztahy také napomohly k rozvoji obchodu mezi oběma stranami. Moskva v následujících letech podporovala plány na rozvoj a výstavbu měst na řece Om. Ruská vláda umožnila Ojratům se „beze strachu“ pohybovat u ruských hranic a vést bezcelní obchod na Sibíři i v Moskvě.

Za oficiální rok navázání dobrovolných přátelsko-politických vztahů se považuje rok 1609. Ojraté-Kalmykové uzavřeli spojenectví s ruskou vládou v oblasti Tara. Po těchto událostech se dále pohybovali v povodí řek Iši, Tobol a především v oblasti stepí dolního Povolží. Povolží v tuto dobu obývali Nogajové, ti se však vzdali poměrně rychle tohoto území ve prospěch Ojratů. Ojraté-Kalmykové tak začali postupně na tomto území vytvářet základy budoucího státu Kalmykie. Od této doby se kalmyčtí nomádi pohybovali pouze mezi Volhou a Uralem. Touto dobou se začínají postupně usazovat a měnit svůj životní styl z kočovného způsobu na usedlý způsob života.

Kalmykové začali podporovat obchod s ruskou říší. Obchodovali s hospodářskými zvířaty, jejich kůží či vlnou. Na druhou stranu od Rusů kupovali domácí potřeby, kovové nářadí a textil. Platil ale zákaz prodeje zbraní. Z dobových pramenů vyplývá, že pokud byli Kalmykové v bezprostředním nebezpečí, využili politických vztahů s Moskvou a obrátili se na ně s žádostí o pomoc. Jakmile však ohrožení pominulo, začali se Kalmykové chovat poněkud nezávisle na Ruském státě.

Jiný pohled na situaci Kalmyků v 17. století popisuje T. K. Borisov. Ten uvádí, že carská vláda využívala Kalmyky na jihovýchodě země pro své mocenské cíle. Celé 17. století sloužil kalmycký lid jako slepý nástroj proti plemenům, které sídlily na jihovýchodě říše. Nesčetná vojenská tažení, kterých se Kalmyci účastnili a rozepře, zapříčinily bídu a strádání tohoto národa. V těchto dobách se objevovalo stále více Kalmyků, kteří přicházeli o skot i majetek. Ti, kteří ztratili všechno

---

36 История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел»». s. 260.

37 Tamtéž, s. 265.

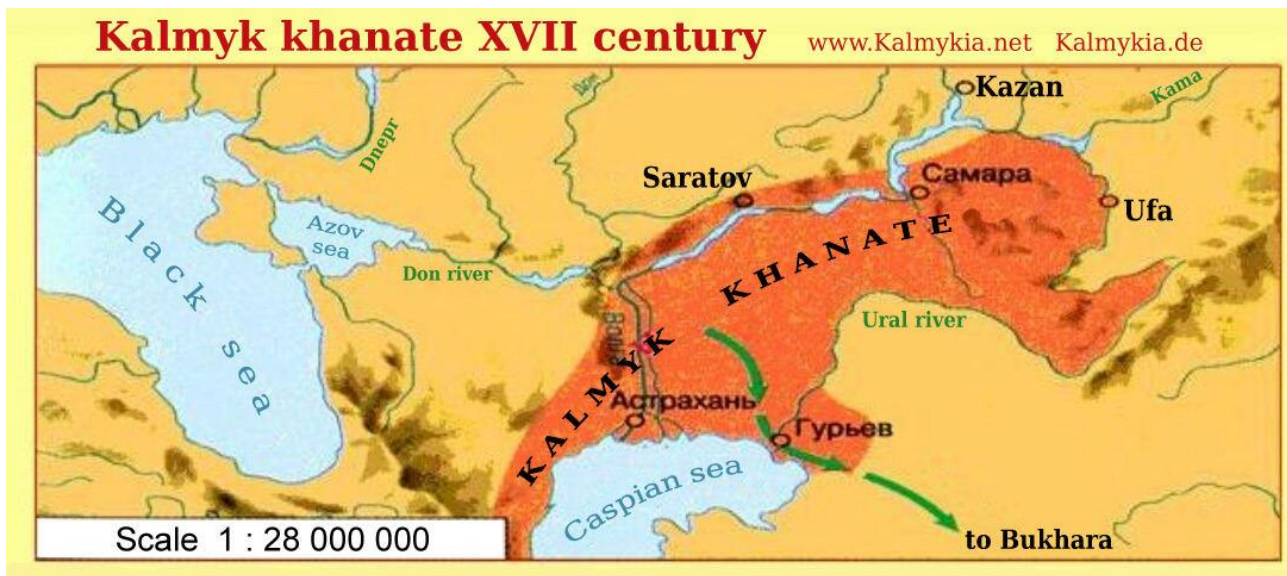
své bohatství, byli nuceni opustit kočovný způsob života a usadit se v nížinách Volhy. Aby přežili, nechali se zpravidla najímat v ruském rybářském průmyslu.³⁸

Přibližně do konce 18. století je vývoj na území dnešního Kalmycka klidný a bez větších konfliktů. Dochází k rozvoji přátelských a obchodních vztahů s carským Ruskem. Kalmykové se snaží budovat svou tradiční kulturu a společnost. Až koncem 18. století docházelo mezi Kalmyky k obrovské kolektivní migraci. Tato situace přetrvávala až do počátku 20. století.

---

38 Борисов Т. К. Калмыкия: историко-политический и социально-экономический очерк. — М.; Л.: Гос. Изд-во, 1926.

Obr. 2.: MAPA KALMYCKÉHO CHANÁTU V 17. STOLETÍ. [Kalmyk khanate XVII century]³⁹

Obr. 3.: TÁBOŘIŠTĚ KALMYKŮ ZA CARSKÉHO RUSKA. [Kalmyk Encampment.jpg]⁴⁰

39 Kalmyk khanate XVII century. Republic of Kalmykia. [online] © 2011-2024 www.Kalmykia.net. [Citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.kalmykia.net/kalmykia/kalmykia-history/>.

40 Kalmyk Encampment. A traditional Kalmyk encampment. The Kalmyk yurt, called a gher, is a round, portable, self-supporting structure composed of lattice walls, rafters, roof ring, felt covering and tension bands. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [Citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalmyk_Encampment.jpg#/media/Soubor:Kalmyk_Encampment.jpg.

2.3.3. KALMYKOVÉ V 18. A 19. STOLETÍ

V 17. století byl Kalmykům udělen carem Petrem I. Velikým status Kozáků. To mělo jisté výhody pro obě strany. Kalmykové se museli účastnit vojenských výprav za carské Rusko. A již v letech 1700 – 1721 se účastnili severní války na straně Ruska. V této válce „tři tisíce kalmyckých jezdců zasáhly proti Švédům na závěr bitvy u Poltavy (1709). O dva roky později se 20.000 Kalmyků zúčastnilo tažení na Kubáň, která byla cílem dalších vojenských výprav Kalmyků proti Turkům v pokračujících rusko-tureckých válkách.“⁴¹ Kalmykové se zúčastnili švédské války (1741 – 1743), sedmileté války (1756 – 1763) a také protiperského tažení (1722 – 1723).

V publikaci T. K. Borisova se dozvídáme, že toto období je pro kalmycké obyvatelstvo nepříznivé. V 18. století se v důsledku válek a nepokojů zvyšuje počet zchudlých Kalmyků. Docházelo k případům, kdy byli Kalmykové pracující v rybářském průmyslu, často svými zaměstnavateli prodáváni do tatarského zajetí. Nezřídka se také stávalo, že ruští důstojníci svévolně zajali Kalmyky, zvláště pak nezletilé chlapce, nechali je pokřtít, aby mohli pracovat na jejich usedlostech.⁴²

Události 18. století zapříčinily, že guvernér chanátu ztratil svou nezávislost a musel vykonávat příkazy, které přicházely od ruské vlády. V téže době upadá kalmycké hospodářství a neustálý politický tlak ze strany ruské říše vyvolává u Kalmyků snahy opustit Rusko a odejít do Džungarie.⁴³ V roce 1781 se někteří skutečně rozhodli pro odchod. Jejich rozhodnutí doprovázely oběti na životech, dvě třetiny Kalmyků zahynuly a zbylé třetině se nesplnily naděje, o kterých snila. Pravděpodobný odhad jurt, které přesídlily do Číny, bylo necelých 31.000. V Ruské říši zůstalo přibližně 11.000 jurt. S odchodem Kalmyků je v Rusku spojený jejich konec činnosti v politické sféře. Na základě vládního nařízení byl zrušen chanát, kalmyčtí zámožní šlechtici či princové se stali nezávislími. Měli právo vládnout ve svém okrese, avšak stále byli pod carským dohledem.⁴⁴

---

41 Kabinet Kuriozit. *Kalmykové v Povolží*. [online]. © 2021 Kabinet Kuriozit. [Citace: 20.02 2024.] Dostupné z: <https://www.kabinetkuriozit.eu/kalmykove-v-povolzi/>.

42 Борисов Т. К. Калмыкия: историко-политический и социально-экономический очерк. — М.; Л.: Гос. Изд-во, 1926, s. 10.

43 Džungarie je oblast na severozápadě Číny, částečně zasahuje do západního Mongolska.

44 Борисов Т. К. Калмыкия: историко-политический и социально-экономический очерк. — М.; Л.: Гос. Изд-во, 1926, s. 13.

První zmínky o Kalmycích se v Českých zemích objevují v 19. století. Některá periodika se o nich zmiňují pouze marginálně. „Národní listy psaly o Rusku vždy s neobyčejnou sympatií.“⁴⁵ A v roce 1889 byl publikován novinový článek o Kalmycku a jeho obyvatele popisuje následovně: „Kalmykové, plemeno to uzbecké, bydlí na pravém břehu Volhy, při jejím ústí do moře Chvalinského. Kalmykové dostali se v tato místa dle jedněch při posledním tažení Mongolů v XVII. století, dle jiných již za Čingischana neb Tamerlana.“⁴⁶ Národní listy popisují způsob života tohoto etnika. Popisují Kalmyky jako společnost, která se živí lovem ryb a chovem dobytka. Je to národ, který si zachovává své zvyky, obyčeje a také politickou správu. Zmiňují se také o náboženství: „Náboženství kalmycké pozůstává ze směsi lamaismu s buddhismem.“⁴⁷ Modlitby jsou psané v jazyce sanskrt. Někdy v tibetštině a někdy v mongolštině. Dle zpráv z tohoto zdroje se na konci 19. století v Kalmykii nacházelo okolo 114 chrámů.

V 18. století, v době panování carevny Kateřiny II. Veliké, se uskutečnil již zmíněný odchod Kalmyků do již zmíněné Džungarie. Kromě toho stopy Kalmyků jsou patrné rovněž na Krymu, na Kavkaze, v Litvě a především v okolí Volhy, kde se soustřeďuje převážná většina z nich. Kalmykové se v tuto dobu rozptýlili po ruském území, někteří se vydali hledat lepší budoucnost, jiní se snažili přežít. Postupně došlo k obnovení vztahů mezi Kalmyky a Ruskou říší. Carské Rusko se zavázalo pomoci Kalmykům na hranicích proti nájezdům Tatarů. Kalmykové obdrželi od cara dekrety, díky kterým získali na začátku 19. století obyvanou půdu do svého vlastnictví. Měli právo si zde vytvářet osady a provozovat různé druhy činností. Díky těmto dekretům se Kalmykům dostalo právního postavení v rámci Ruské carské říše. Byly stanoveny oficiální územní hranice, získali určité právní výsady a povinnosti a zároveň byli od této doby chráněni Ruskou říší proti nepřátelům.

Dalším mezníkem pro ruský národ a také pro Kalmyky bylo období Napoleonských válek. Kalmykové byli zapojeni do koaliční války proti napoleonské Francii. Z tohoto období se o Kalmycích dochovaly zprávy uvedené vrchním velitelem v hlášení, jako je například tato: „(...)

---

45 JIRÁSEK, Josef. Rusko a my. IV. díl: Dějiny vztahů československo-ruských od roku 1894 do roku 1914. 2., opr. vyd. Praha; Brno: M. Stejskal., J. Stejskal, 1945 (Brno: Globus), s. 18–19.

46 Národní listy. Praha: Julius Grégr, 18.9.1889, 29(258, odpolední vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:aa303e5b-31a6-11e7-af67-001b63bd97ba>.

47 Tamtéž.

Kalmykové plní rozkazy s mimořádnou odvahou.“⁴⁸ Napoleonských bojů se Kalmykové účastnili s odhodláním. O tom svědčí zprávy: „(...) v této věci vyznamenali se Kozáci, ale hlavně Kalmykové.“⁴⁹ Někteří kalmyčtí vojáci byli vyznamenáni za svoji vynikající horlivost a neohroženost, další obdrželi Řád sv. Anny.

Jedním z významných momentů pro Kalmyky se stal konec Napoleonských válek. Pluky s Kalmyky se účastnily porážky Napoleona a jeho vojska. Není bez zajímavosti, že měli své vlastní bojové prapory, kterých si velmi vážili. Podle všech dochovaných zpráv z tohoto období vyplývá, že Kalmykové jsou národ bojovný. Jsou to muži hrdí, stateční a odvážní, bojující za svou vlast – Rusko. K vítězství nad Napoleonem a jeho armády pomohlo i civilní obyvatelstvo – Kalmykové. Kalmykové darovali do bojů několik set koní a dobytka k udržení armády.⁵⁰

Obr. 4.: Kalmycký voják v carské armádě v roce 1812. [Kalmyk soldier of the Russian Army, 1812]⁵¹

---

48 DOVDANOV, Vladimír A. Put· sily i spravedlivosti. Džangar, 2003. Dostupné online: https://kalmyki.narod.ru/projects/kalmykia2005/html/dovdanov_2005/content.htm. Citace [2024-01-20]

49 Tamtéž.

50 Tamtéž.

51 Kalmyk soldier of the Russian Army, 1812. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [Citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: Kalmyk soldier of the Russian Army, 1812 - File: Kalmyk soldier of the Russian Army, 1812.jpg - Wikimedia Commons.

2.4. OBLAST KALMYCKA A KALMYKOVÉ V MODERNÍCH DĚJINÁCH

Kalmykové již od počátku své existence migrovali po velkém území. Svou migrací se dostávali na různá území, střetávali se s různými národy a etniky. Největší migrací byl tento národ poznamenán na konci 18. století. Podobná situace však přetrvávala celé 19. století a pokračovala do počátku 20. století.

Právě s příchodem 20. století se v životě Kalmyků otevírá nová kapitola jejich osudu. Celé 20. století je pro tento národ dalším velkým mezníkem v jejich životě. Na počátku století, přesněji v letech 1904-1905, se Kalmykové angažují v rusko-japonské válce a poté se účastní jako vojáci první světové války.

První světová válka přinesla některým kalmyckým vojákům značné výhodné postavení. Vojáci původem z Kalmycka se dostávali stejně jako ruští vojáci k vyšším důstojnickým hodnostem. Osud ale Rusku ani po válce nepřál, i když bojovali na straně vítězů, a docházelo k vnitřním nepokojům uvnitř říše. Ruští vojáci se s Kalmyky střetli v občanské válce, která trvala od roku 1917 do roku 1922. Kalmykové byli nerozhodní, a tak část z nich bojovala na straně „bílých“ a část na straně „rudých“. Na konci této občanské války, kdy vyhráli „rudí“, museli Kalmykové stojící na straně nepřítele emigrovat do zahraničí. Vítězové občanské války se naopak dostávali na vyšší funkce v ruské armádě. Jedním z nich byl například generálplukovník jménem Oka Ivanovič Gorodovikov, který se také účastnil druhé světové války.

V roce 1918 byla ustanovena sovětská moc, následně vyhlášen SSSR a v období druhé světové války v roce 1942 napadlo nacistické Německo Sovětský svaz a tato válka je v Rusku známá jako velká vlastenecká válka, probíhající v letech 1941 – 1945. Válka se stala významnou a zároveň nejtěžší zkouškou pro mnohé národy SSSR, zúčastnilo se jí také obrovské množství kalmyckých mužů. Již na počátku války se vyznamenala jízdní divize složená z Kalmyků, která slavila úspěchy v bojích v roce 1942. Divize byla složená převážně z 5.000 dělníků a zaměstnanců veřejného sektoru. Mnozí z nich však byli v armádě dobrovolně. Přes několikanásobnou převahu Wehrmachtu – ať početní i mechanickou – se podařilo jízdní divizi Kalmyků odrazit útoky Němců. A to i přesto, že byli pod útoky tanků a letadel. Podle dochovaných zpráv divize Kalmyků zničila

německý „(...) pěchotní prapor, 8 obrněných vozidel a 5 nepřátelských tanků.“⁵² Při těchto bojích zemřelo mnoho vojáků i velitelů, někteří byli raněni.

Kalmykové se účastnili v roce 1942 osvobození několika set osad Kalmycké autonomní sovětské socialistické republiky, Rostovské oblasti a také osvobození měst, vesnic a železnic. „Kalmyčtí vojáci osvobodili 300 zajatců, převážně chlapců, dívek a mladých žen, které se nacisté chystali odvést na těžké práce do Německa.“⁵³

Jak již bylo zmíněno, mnoho mužů se účastnilo této války dobrovolně. Byli hrdí na to, že můžou bojovat za svou vlast. Mnozí se účastnili těžkých bojů a jejich síla a odhodlání výrazně přispěly k vítězství nad Německem. Mnoho členů Kalmycké vojenské divize bylo následně oceněno státním vyznamenáním za svou odvahu, odhodlání a hrdinství.

V době Velké vlastenecké války bojovalo asi 40.000 mužů i žen Kalmycka na všech frontách ruské armády za svobodu a mír. Ve válce se také vyznamenali partyzáni z Kalmykie, kteří prokázali svou velikou odvahu, když bojovali s německými okupanty v oblasti stepí. Mezi partyzány byly i ženy.

Na konci druhé světové války se Kalmykové vyznamenali na Dálném východě, v boji proti Japonsku. Ostatní občané Kalmykie, kteří se války neúčastnili přímo, se snažili pomáhat jinak. Mnoho peněz z Kalmycka bylo využito na výrobu zbraní a tanků, někteří občané Kalmykie darovali své teplé oblečení a obuv. Armádě poskytovali hospodářská zvířata. Každý, kdo se neúčastnil války přímo, podporoval své občany. Jejich heslem bylo: „Vše pro frontu – všechno pro vítězství!“⁵⁴

---

52 DOVDANOV, Vladimir A. Put· síly i spravedlivosti. Džangar, 2003. Dostupné online: https://kalmyki.narod.ru/projects/kalmykia2005/html/dovdanov_2005/content.htm. Citace [2024-01-26]

53 Tamtéž.

54 Tamtéž.

2.4.1. DEPORTACE KALMYKŮ NA SIBIŘ

Předrevoluční Rusko bylo státem, ve kterém žilo mnoho národnostních skupin, jež procházely svým specifickým hospodářským, ekonomickým a kulturním vývojem, měly své tradice, jazyk i náboženství. V dobách sovětské moci bylo jedním z cílů vlády vytvořit nového člověka a novou společnost. To se samozřejmě týkalo i Kalmyků.

Během druhé světové války se nacistické Německo snažilo získat na svou stranu ty, kteří by spolu s nimi bojovali proti sovětskému Rusku. Z tohoto důvodu se obrátili i na Kalmyky. Přestože mnoho z nich, jak již bylo řečeno výše, bojovalo za svou novou vlast, podařilo se i tak Němcům přesvědčit malou skupinu Kalmyků, aby se přidali na jejich stranu. Sovětský svaz označil tyto Kalmyky za kolaboranty, a na základě rozhodnutí ze dne 28.12. 1943 následovala deportace Kalmyků na Sibiř. Deportace byla pro mnoho Kalmyků tragická, někteří zemřeli cestou, jiní bezprostředně po příchodu na místo. Určitý počet Kalmyků byl odveden na frontu, jiní byli posláni do gulagu.⁵⁵

Kalmykové si díky své pracovitosti zachovávali důstojnost i v sibiřském gulagu. Na život v gulagu vzpomínají ženy, které byly v době deportace ještě dětmi. Vyprávějí, že se během svého pobytu v gulagu musely naučit ruský jazyk, tento jazyk zřejmě běžně používaly, a proto další generace již Kalmyčtině nerozuměla.

Deportace velmi ovlivnila jejich tradice a identitu. Kalmykové se na Sibiři ocitli ve velmi špatných podmínkách – prožili si hladomor, ukrutnou zimu, a především byli obviněni z kanibalismu. Toto obvinění potvrzuje kalmycká žena, která popisuje pobyt na Sibiři takto: „Víte, německé dívky a jedna ruská žena nám nechtěly dát brambory, volaly na nás: Kanibalové (...) Takové extrémně negativní a nezasloužené hodnocení Kalmyků mělo špatné dopady na sebeúctu mladých dívek.“⁵⁶ Mladí muži si v táborech procházeli mnoha krizemi, museli se přizpůsobovat okolním podmínkám a postupně ztráceli svou identitu. To vše mělo velký vliv na jejich psychiku.

Kalmykové strávili 13 let ve vyhnanství na Sibiři. Díky nástupu Nikity Chruščova a udělení amnestie, se mohli vrátit do své rodné země a posléze jim byla obnovena autonomie.

Závěrem lze říci, že deportace změnila Kalmykům život. Ti, kteří se vrátili, litovali svých činů, za které byli odsouzeni. Proměnil se jejich pohled na práci, kterou nyní vnímali jako vykoupení

---

55 Chetyrova, Lyubov B. “The Idea of Labor Among Deported Kalmyks: Kalmyk Resilience Through Celebration in the Gulag.” *Mongolian Studies*, vol. 33, 2011, s. 22. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/43194557>. [cit. 01.02.2024].

56 Tamtéž, s. 25.

se za své činy. Těmito činy měla být údajná kolaborace s Němci. Doba deportace Kalmyků přinesla mnoho, museli se adaptovat na jiné životní a přírodní podmínky, museli překonávat diskriminaci, a především se museli postavit tváří v tvář sovětské moci. Kalmykové si díky své pracovitosti a loajálnosti vybudovali respekt a spravedlivý přístup ze strany sovětské státní moci.

Obr. 5. KALMYKOVÉ V OKOLÍ CARICYNU V ROCE 1917. [Kalmyk people 1917]⁵⁷

Obr.6. KALMYKOVÉ VE 20. STOLETÍ. [Bundesarchiv Bild 101I-218-0507-24, Russland-Süd, sowjetische Kriegsgefangene.jpg]⁵⁸

57 Kalmyk people 1917. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalmyk_people_1917.jpg#/media/Soubor:Kalmyk_people_1917.jpg.

58 Bundesarchiv Bild 101I-218-0507-24, Russland-Süd, sowjetische Kriegsgefangene.jpg. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_101I-218-0507-24,_Russland-S%C3%Bcd,_sowjetische_Kriegsgefangene.jpg#/media/File:Bundesarchiv_Bild_101I-218-0507-24,_Russland-S%C3%Bcd,_sowjetische_Kriegsgefangene.jpg.

2.4.2. VÝVOJ KALMYKŮ OD KONCE DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY DO SOUČASNOSTI

V následujících letech po válce se sovětský stát negativně vymezoval proti vysídleným národům. Změna nastala až po Stalinově smrti (1953). Na XX. sjezdu KSSS bylo rozhodnuto prvním tajemníkem ÚV KSSS Chruščovem o nápravě chyb, kterých se Stalinova vláda dopustila ve vztahu k různým národům (také Kalmykům).

V roce 1957 došlo k vytvoření Kalmycké autonomní oblasti, byly vymezeny hranice a určeno hlavní město – Elista. V té době se do Kalmycka navrací převážná část přeživších deportovaných osob, dochází k početnímu nárůstu obyvatelstva, který dosáhl v 80. letech dvojnásobku původního počtu z let 60.⁵⁹

Ve druhé polovině 20. století se rozvíjí výstavba bytových jednotek pro občany Kalmycké autonomní oblasti, rozvíjí se také hospodářství. Jsou budovány továrny na strojní výrobu, dochází k rozvoji těžkého průmyslu, zlepšuje se zemědělství.

Důležitou etapu v historii Kalmyků představuje období perestrojky. Perestrojka je výsledkem období ekonomické stagnace, které existovalo v Sovětském svazu v 80. letech minulého století.⁶⁰ Rok 1985 byl rokem kolosálních proměn v Sovětském svazu. Do čela ÚV KSSS byl zvolen Michail Gorbačov, který se zasadil o ekonomické reformy, jež se nesly v duchu efektivity a modernizace.⁶¹ V Sovětském svazu v této době existuje také komplikovaná demografická a politická situace, některé národy, které žily na teritorii SSSR se vyslovily pro podporu zachování státu. K nim patří i Kalmykové, kteří pod heslem „Калмыкия сделала выбор“, v překladu „Kalmycko učinilo volbu“, se vyslovili pro podporu Sovětského svazu. Toto rozhodnutí sdělil první kalmycký prezident Kirsan Iljumžinov.⁶²

Od konce 80. let dostávaly jednotlivé národy Sovětského svazu určité pravomoci, což ovlivnilo následný vývoj. Vznikaly autonomní republiky, které měly právní status. Tento proces se týkal i Kalmycka.⁶³ V roce 1990 byla vyhlášena Kalmycká sovětská socialistická republika. V témže roce

---

59 ИЛЮМЖИНОВ, МАКСИМОВ. Калмыкия на рубеже веков. Москва: «ЗелО» 1997, s. 130 -135.

60 ОРЛОВ, ГЕОРГИЕВА, ГЕОРГИЕВ, СИВОХИНА. История России. Москва: Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова 2012, s. 438-453.

61 ŠVANKMAJER, VEBER, SLÁDEK, MOULIS, DVOŘÁK. Dějiny Ruska. Praha: NLN 2004, s. 463-464.

62 ИЛЮМЖИНОВ, Kirsan. Калмыкия сделала выбор. (No Title), 1995.

63 МАКСИМОВ, К.Н. Калмыкия - субъект Российской Федерации. Москва: «Республика» 1995, s. 116-118.

byl vydán zákon o státním jazyce, byly uzákoněny dva rovnoprávné jazyky. Republika se zavázala hájit a podporovat svou svébytnou kulturu, zvyky a tradice.⁶⁴ Došlo k vytvoření státních symbolů – vlajky, znaku, hymny. V roce 1991 byl uveden v platnost nový a současný název – Kalmycká republika.⁶⁵

V současné době, a to již od počátku 21. století, se Kalmycká republika snaží o zlepšení svého ekonomického postavení v rámci Ruské federace. Kalmycká republika se udržuje na středních příčkách v oblasti ekonomického vývoje v rámci celé Ruské federace. V předešlých letech došlo k nálezům nového nerostného bohatství v oblasti Kalmykie. Počet obyvatel se v republice zvyšuje. Důležitou roli v současné době hraje původní jazyk – kalmyčtina. Jeho postavení v současné době není příznivé, dochází k jeho ústupu a nahrazuje se více rozšířenou ruštinou. Přesto se stát snaží o znovuoživení jazyka kalmyčtiny.⁶⁶

Dlouholeté působení ruského prostředí na Kalmyky nachází odraz v historii Kalmyků. I v nejtěžších dobách si Kalmykové v rámci Sovětského svazu zachovávali loajalitu vůči vládě. I když jsou Kalmykové velmi hrdí na své tradice a na svou historickou identitu, uvědomují si, že jako národ byli součástí Sovětského svazu.

Obecně lze říci, že pro kulturní prostor Ruska, se 19. a 20. století stalo nejnáročnějším obdobím v celých dějinách. Během těchto dvou staletí se Rusko zapojilo do mnoha konfliktů a válek. Podobně jako v minulosti, i v těchto dobách se Kalmykové aktivně zapojovali do těchto bojů. Kalmykové byli jako národ velmi stateční a věrní své vlasti, své zemi. Kalmycká historie byla dlouhá a složitá. Po několik staletí byli součástí Ruské teritorie a určité samostatnosti a nezávislosti na Rusku dosáhli teprve v roce 1991. Dnes představují Kalmykové svébytný a nepříliš početný národ, který má své místo v globálním světě.

Závěrem bychom měli shrnout Kalmyckou historii, která byla poněkud rozsáhlá, mnohdy také nejednoznačná. Během několika staletí se Kalmykové zasadili o svou autonomii. Bránili svou vlast a byli ochotni nasadit své životy za svůj národ, ale i za Rusko, pod které po celou dobu své existence patřili. Jejich cesta k samostatnosti byla strastiplná, často nejednoznačná. Avšak jejich

---

64 Декларация о государственном суверенитете Калмыцкой Советской Социалистической Республики: МАКСИМОВ, К.Н. Калмыкия - субъект Российской Федерации. Москва: «Республика» 1995, s. 126-129

65 LIŠČÁK, Vladimír a Pavel FOJTÍK. Státy a území světa. Praha: Libri, 1996, s. 373-374. ISBN 80-85983-07-9.

66 ŠATAVA, Leoš. Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace. Praha: SLON 2009, s. 59-61.

odhodlání, loajalita a statečnost by neměly být upozadovány v historii Ruska. Ostatně tak i jiných národů, které byly součástí ruské říše v průběhu dějin. Cílem této části diplomové práce bylo podat ucelený přehled o historii tohoto etnika a poukázat na složitý vývoj společnosti, která usiluje o vlastní autonomii. Cesta Kalmyků k samostatnosti a nezávislosti na Rusku trvala několik staletí a byla dovršena v roce 1991 vyhlášením autonomní Kalmycké republiky v rámci Ruské federace. Kalmykové byli součástí téměř všech velkých a významných válek Ruska a velmi přispěli k ruským vítězstvím. Proto by neměli být jako národ opomíjeni a společnost by měla mít povědomí o statečnosti a odhodlání, jaké tento národ – etnikum mělo, má a bude mít.

3. ZPŮSOB ŽIVOTA KALMYKŮ OD MINULOSTI DO SOUČASNOSTI

Tématem této kapitoly je představení způsobu života Kalmyků. Jejich způsob života je řadí k nomádům, neboli kočovníkům. Termín nomád je odvozen z latinského slova *nomas* a řeckého slova *nomás*, znamená „pasoucí se“ či „kočující“. V českém prostředí se spíše setkáme se slovem kočovník, avšak ani slovo „nomád“ nám není neznámé. Tímto označením pojmenováváme skupiny lidí, kteří nevedou usedlý způsob života. Takoví lidé se nejčastěji věnují pastevectví, lovu či sběru.⁶⁷

Kalmykové jako kočovníci byli stále na cestách. Od svého vzniku preferují kočovný způsob života. Během několika staletí se pohybovali po území bývalého Sovětského svazu a dnešní Ruské federace. Kočovníci dávají přednost životu na cestách před životem na jednom místě.

Kalmykové jsou jako národ pro nás Evropany poněkud vzdálení. Kalmycká společnost je nám neznámá, stejně tak jako jejich způsob života, tradice, zvyky, rituály či náboženství. V diplomové práci, a především v této kapitole se pokusíme o vhled do uvedené problematiky a tématu kočovných Kalmyků.

Způsob života Kalmyků v průběhu staletí procházel určitými změnami. Odrážely se v něm geografické podmínky oblastí, v nichž se nacházeli, ale také i společenské fenomény, což znamená, že ve 20. století žili Kalmykové odlišně než v období středověku.

3.1. POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN V KALMYKII

Kalmycká společnost je od dávné minulosti považována za etnikum, ve kterém mají významné postavení muži. Ti ovládali významné sféry společenského, kulturního, ale i ekonomického života. Muži se od pradávna starali o dobytek a svá stáda, ženy měly své místo u rodinného krbu a pečovaly o děti. Oproti ostatním národům či etnikům pocházejících z východní oblasti, měla kalmycká žena větší svobodu. Především co se týče samostatného cestování. Kalmycká žena se mohla vydat na svou cestu sama, bez muže. Což bylo zakázáno ženám z etnicky blízkých národů. Kalmycké ženy se také mohly účastnit oslav a svátků společně s muži. Dle tradic a zvyků byl muž povinen pomoci ženě v jakékoliv situaci bez ohledu na její společenské postavení, například při sesednutí z koně.

---

67 REJZEK, Jiří. Český etymologický slovník. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001.

Žena měla vysoké postavení především v domácnosti. Rozhodovala zde o všech důležitých věcech a událostech.

Postavení muže i ženy se částečně měnilo s jejich věkem a rodinnou situací. Vysoce vážení byli muži středního věku s velkou rodinou a fungující domácností. Nejdůležitější však pro muže bylo a stále je, kolik má potomků.⁶⁸ Žena musela být velmi silnou osobností a důležitým úkolem v jejím životě bylo vést správně svou domácnost. Pokud toho žena nebyla po svatbě schopná, muž se s ní mohl rozvést. Správná hospodyně se starala o svou domácnost, o potraviny a přípravu jídla, o vyšívaní a opravy oděvů, o výrobu plstí, o dojení krav. Nejdůležitějším jejím posláním však byla výchova a péče o děti. Muži se pak starali především o hospodářství – o svá stáda a dobytek.

Děti Kalmyků měly také určité povinnosti a poslání. Již od útlého věku pomáhaly v domácnosti. Chlapci, často ve věku sedmi let, uměli jezdit na koni a zkušenosti měli i s ošetřováním dobytka. Dívky se zase v brzkém věku učily vařit, uklízet a různé domácí práce. Těmito činnostem se učily od své matky a následně se připravovaly na roli matky a manželky. U Kalmyků byl mezi rodiči a dětmi zachováván určitý odstup a úcta.

Současný pohled na výchovu dětí se v Kalmycké republice oproti minulosti poněkud změnil. Určitý podíl na této změně nese i současný systém školství a vzdělávání obecně. Podobně jako u nás, navštěvují děti Kalmyků vzdělávací zařízení – jesle, školní skupiny a školy. Pokud však v rodině přetrvávají tradice a zvyky z minulosti, jejich děti mohou mít problém s adaptací ve skupině. Lze říci, že současná výchova Kalmyků se snaží o jejich větší samostatnost. Ve srovnání s ruskými dětmi, jsou kalmycké děti o něco fyzicky i psychicky odolnější, ve stejném věku zvládají mnohem náročnější práce než jejich vrstevníci v Rusku. Dle tradice jsou děti Kalmyků vychovávány jako silné, rozhodné a samostatné osobnosti.⁶⁹

---

68 BUTOVSKAYA, M. L., and E. B. GUCHINOVA. "Men and Women in Contemporary Kalmykia: Traditional Gender Stereotypes and Reality." *Inner Asia*, vol. 3, no. 1, 2001, s. 60. JSTOR. [cit. 31.01.2023] <http://www.jstor.org/stable/23615448>.

69 Tamtéž.

Obr. 7. KALMYKOVÉ. [Kalmyk+Pauli.jpg]⁷⁰

---

70 Kalmyk+Pauli.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024]. Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>.

3.2. BYDLENÍ KALMYKŮ

Kalmykové již od pradávna vedli kočovný styl života. Dle zpráv, které na konci 19. století vydávalo české periodikum „Národní listy“, žili Kalmykové velmi prosté životy. Svá obydlí museli přizpůsobovat svému životnímu stylu. Kalmycké obydlí se nazývá „kibitka“, rusky кибитка. Tento druh obydlí je vhodný pro pastevce, kteří celý život kočují po určitém území. Kibitka, jinak také nazývaná jurta, je pastevecké obydlí kruhového tvaru. Jedná se o lehké, ale zároveň pevné a lehce rozmontovatelné obydlí. Konstrukce kibitky byla velmi prostá především z důvodu snadného vybalení, postavení a zabalení. Jurta si už několik staletí drží svou původní podobu i tvar.

Jurta nebo kibitka je tradičním obydlím mnohých kočovných národů. Existuje názor, že slovo „jurta“ pochází z mongolštiny. Není tomu ovšem tak. „V žádném ani největším mongolském slovníku, nenajdeme slovo jurta. V povědomí většiny Evropanů však přežívá představa, že jde o mongolské slovo (...) slovo pochází ze středoasijských turkických jazyků a má mnohem širší obsah. (...). Slovo jurta se dostalo do českého kontextu už v 19. století prostřednictvím ruštiny a z něho vzniklo i české jurtoviště, skupina několik jurt kočujících společně.“⁷¹ V Mongolsku se také takovému příbytku kočovníků říká „ger“.

Kalmycká jurta se poněkud lišila od původní mongolské jurty. Jurty Kalmyků byly vyšší, než mongolské a byly vystavěné tak, aby vchod směřoval na jih.⁷² Půdorysný plán jurty býval nejčastěji ve tvaru kruhu o průměru okolo 5 – 6 metrů. Díky otvoru na střeše jurty a spodním děrám v ní neustále koloval vzduch. Střešní otvor se nevyužíval pouze k odvětrávání jurty, ale také k lepší časové orientaci. Čas se v minulosti určoval dle dopadu slunečních paprsků na jurtu a obyvatelé příbytků se v dávných dobách tímto jevem řídili. Díky paprskům světla věděli, kdy je čas pro pasení dobytka, nebo naopak pro dojení krav, či, kdy je čas zahnat dobytek, kdy je čas vykonávat další každodenní činnosti. „Historie (...) jurty čítá nejméně 2 500 – 3 000 let. V jurtách žili už dávní Hunové. Původně se částečně stavěly do země a byly to jakési polozemljanky. Měli je už první lovci

---

71 Hladík, Jaroslav. Mongolsko – jurta. Prosiměřice: Mondo, 1997, s. 16. ISBN 80-902309-0-3.

72 Бадмаева, В. В. Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023). Пожалуйста, не забудьте правильно оформить цитату: Бадмаева, В. В. Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023).

(...). Kdysi se svrchu překrývaly větvemi a kůrou stromů, případně zvířecími kůžemi.“⁷³ V dobách okolo 4. – 5. století, za kočovného kmene Hunů a později ve středověku, byly jurty postaveny na vozech. Tyto vozy táhli voli či velbloudi. V případě nebezpečí se takové vozy postavily do kruhu. Tím se vytvořila jakási hradba pro zastavení či zpomalení nepřítele. V našem českém prostředí lze takovou hradbu najít v dobách husitů. V obou případech se jedná o typickou kolovou hradbu.

Základní konstrukcí jurty byly skládací dřevěné stěny, často mřížované. Jurty se pak dělily na malé, střední a velké. Podle dřevěných stěn se jurty dále dělily na čtyřstěnné až dvanáctistěnné. Dále pak jurta obsahovala střešní konstrukci, sestavenou obvykle z dřevěných tyčí. Pro orientaci – čtyřstěnná jurta měla přibližně 65 tyčí.

Vstup do jurty byl obdélníkového tvaru. Dveře byly malované. Přes jurtu se většinou přehodilo ještě několik vrstev prehozů, z důvodu ochrany před deštěm a větrem. V případě velkých a dlouhých dešťů se přes jurtu přehodila ještě nepromokavá celta. Podlaha v jurtě byla většinou přírodní – přirozená. Dnes se již můžeme setkat i s podlahou dřevěnou či hliněnou. Ale to pouze v případě, že jurta má již své stálé místo a nikam se svými majiteli necestuje. „Stavba jurty má svůj přesný pořádek. Nejdříve se položí podlaha, potom se postaví dveře a do kruhu kolem nich se připevní stěny. Ty se stáhnou vnitřními provazy. Pak se nainstaluje doprostřed střešní otvor „tóno“ s podpěrnými sloupky a do otvoru se vsunují střešní tyčky, které se spojují se stěnami. Na dřevěnou konstrukci se pak natáhne vnitřní plachta, plstěné vložky a mezivložky, navrh se dá celtovina a vnější plachta. Celá stavba se zvenčí stáhne popruhy (...) po postavení jurty se obvykle pořádá hostina (...).“⁷⁴ Hostina byla takovým symbolem zakončením úspěšné práce Kalmyků, kteří si zakládali na svém domově a na svém pohodlí.

Jurtu si majitelé všemožnými způsoby zdobili. Dbali na čistotu a krásu jurty. Jurta pro ně byla symbolem nádherné stavby a rodinného zázemí. Kočovníci využívali barevně pestré ozdoby a ornamenty. Stavební materiál byl většinou vyroben z dubu. Kalmykové věřili na blahodárné účinky této dřeviny. Dub pro Kalmyky představoval symbol. „Dub obnovuje člověku auru, mnohonásobně urychluje léčbu nemoci.“⁷⁵ Do dřevěné konstrukce, která je vidět především uvnitř, vyřezávali

---

73 Hladík, Jaroslav. Mongolsko – jurta. Prosiměřice: Mondo, 1997, s. 27. ISBN 80-902309-0-3.

74 Tamtéž, s. 29-30.

75 Бадмаева, В. В. Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023). Пожалуйста, не забудьте правильно оформить цитату: Бадмаева, В. В. Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023).

ornamenty. Nejčastěji na konstrukci vyobrazovali symboly ve tvaru rohů či parohů, které dokládají schopnost, sílu a statečnost. Další častou symbolikou byly ornamenty štěstí a soudržnosti.

Vnitřek jurty byl velice skromně zařízený. Každý předmět, každý nábytek měl přesně dané a určené místo. Ve středu jurty měli kočovníci postavena prostá kamna. Jejich komínek vedl do střešního otvoru. Každá jurta měla přesně dané části. V části napravo od vstupních dveří jurty byla „hospodyňky část“ – většinou se jednalo o kuchyň. Zde bychom mohli nalézt truhlice, skříně, nádoby, příbory a postel s úložným prostorem. Do tohoto prostoru jurty směla vstoupit pouze žena a hospodář. V části nalevo od vstupu byla část, která patřila mužům. Zde bychom našli postel, věšák na oblečení a postroje pro dobytek, sedla a lovecké zbraně. V prostoru naproti vchodu do jurty se nacházela truhlice s oblečením. Kalmykové měli mnoho knih a pro ně důležitých a cenných předmětů, které ukrývali v této části jurty. Na zemi často dávali koberce či rohože. V současné době lze v jurtě najít i moderní techniku a vybavení – lednice, televize, telefony apod.

Stavba jurty zkušeným a šikovným kalmykům trvala přibližně od 1 do 3 hodin. Přibližná váha celé rozebrané jurty bývá okolo 250 kg.

Umístit jurtu nebylo jednoduché. Například tam, kde vedla cesta, nebylo možné jurtu postavit. Dalšími místy zákazu stavby jurty byly např. oblasti s nálezy kosterních pozůstatků člověka, či stopy po ohni a požáru. Kalmykové své jurty stavěli na pastvinách či v jejich blízkosti.⁷⁶

Zimní období bylo v těchto místech velmi nevyzpytatelné. Často Kalmykové museli svá obydlí obložit ještě alespoň jednou vrstvou plsti. Někdy ani to nebylo dostačující, jelikož zimy v této oblasti byly obrovské a vítr i tak profouknul dovnitř. Přesto byli obyvatelé kibitky odolní a zvyklí na zimu.

Jedna jurta vystačila pro jednu rodinu. V případě nedostatku místa si rodina mohla postavit ještě jednu menší jurtu, kterou využívala jako kuchyň či skladovací místo. Pro zajímavost lze uvést, že v časopise „Молодой ученый“ je zmíněno, že poslední mongolský chán vlastnil obrovskou jurtu. Dle zpráv se v ní prý ubytovalo 500 lidí.⁷⁷ Taková jurta byla ovšem na svou dobu nevídaná a ojedinělá. Téměř žádné jiné zdroje již tak obrovskou jurtu nikde nezmiňují. Pravděpodobně se jednalo o jednu z největších doposud existujících jurt v historii tohoto etnika.

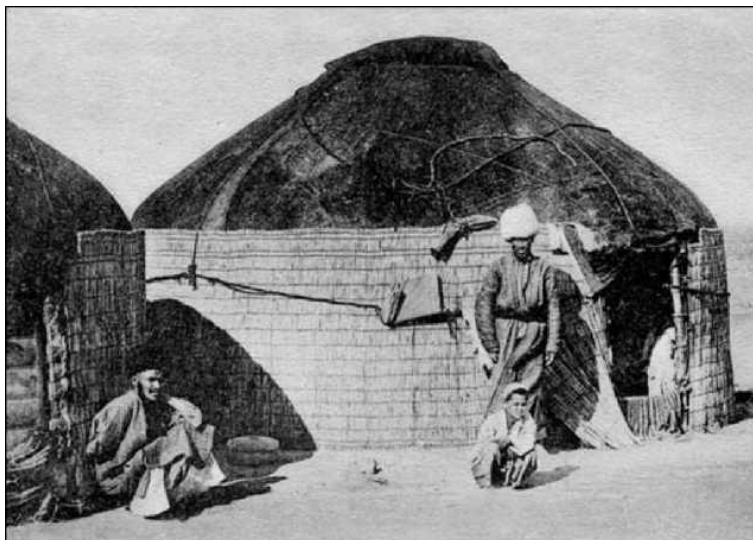
---

76 Бадмаева, В. В. Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023). Пожалуйста, не забудьте правильно оформить цитату: Бадмаева, В. В. Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023). Тамtéž.

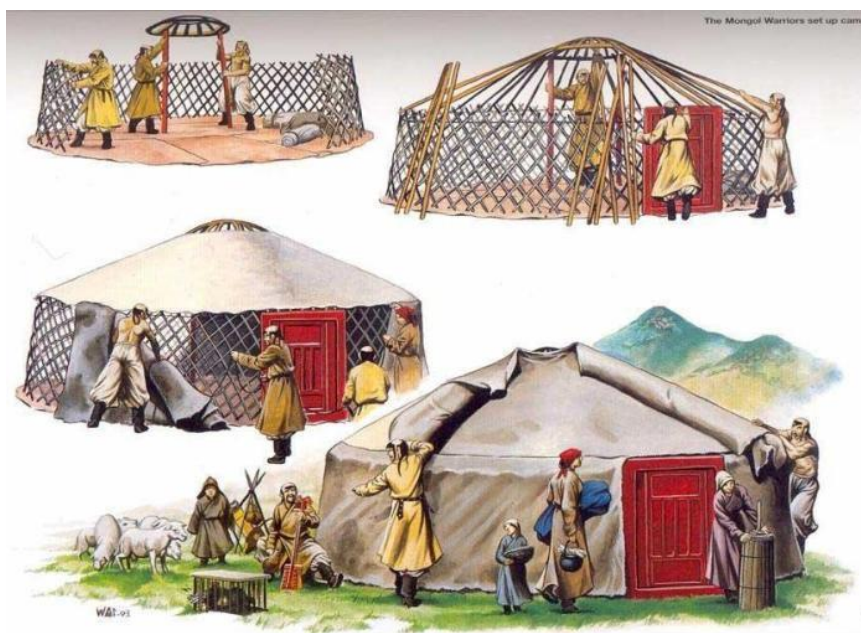
77 Тамtéž.

V současné době Kalmykové tyto jurty-kibitky nevyužívají pro svůj život. Kibitka se stala tradičním symbolem Kalmyků a nyní slouží jako turistická atrakce pro návštěvníky Kalmycké republiky.

Obr. 8. KALMYCKÁ KIBITKA. [Tekkes people kibitka]⁷⁸

Obr. 9. STAVEBNÍ PROCES KIBITKY. [Traditional home]⁷⁹

78 Tekkes people kibitka. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:12_%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BA%D0%B8%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%B8.jpg#/media/File:12_%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BA%D0%B8%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%B8.jpg.

79 Traditional home. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Instruction_of_ger.jpg#/media/File:Instruction_of_ger.jpg.

3.3. ŽIVOTNÍ STYL A BĚŽNÉ PRÁCE KALMYKŮ

V této podkapitole se podíváme podrobněji na životní styl a běžné práce v životě Kalmyků. Tato podkapitola je věnována především každodenním činnostem tohoto národa, a činnostem, díky kterým v průběhu staletí Kalmykové přežili. Kalmykové jako národ kočovníků se vždy převážně živil pastevctvím. Věnovali se zemědělství (chovu dobytka, rybolovu), výrobě i řemeslu a mnozí od 17. století pracovali v přístavech podél řeky Volhy. Kalmykové byli národem, který v minulosti vlastnil velbloudy. Vlastnictví velbloudů bylo základem jejich bohatství.

Dobytkářství a pastevctví jsou činnosti, kterými se Kalmykové živí od minulosti. Pokud zrovna nejsou na pastvinách, starají se o svá hospodářská zvířata. Z nich dále získávají a zpracovávají živočišné produkty jako je maso, mléko a kožešiny. Pro svou obživu Kalmykové pěstují obilí – především pšenici či ječmen, nechybí ani pěstování zeleniny a ovoce. Rozšířený je mezi Kalmyky také rybolov, jelikož převážná část Kalmyků se koncentruje v blízkosti jezer, řek a u pobřeží Kaspického moře. Co se výroby týče, Kalmykové si zakládají na tradicích. Mezi tradiční výrobky Kalmyků můžeme zařadit například vytváření koberců. Kalmycké koberce jsou často vyšívané a vyobrazují nejrůznější umělecké motivy. Kalmykové zpracovávají vlnu a kůži a vyrábějí šperky a hudební nástroje. Nesmíme opomenout ani kulturní život Kalmyků či sportovní vyžití a náboženské události, které přetrvávají dodnes.

V každodenním životě Kalmyků se v průběhu dějin odrážel vliv Ruské říše. Podle námi dohledaných zpráv se někteří obyvatelé Kalmycka snažili napodobit ruský životní styl, začali kouřit tabák, oblékat se po vzoru ruského obyvatelstva, nebo také pít vodku. Tomuto zlozvyku brzy podlehlo více asijských národů, které se v oblasti také nacházely. Přesto se našli mnozí Kalmykové, kteří se přes vliv snažili zůstat věrni svým národním zvyklostem a tradičnímu způsobu života.

Kalmykové jako národ v současné době prosperují. Průměrný věk obyvatelstva se v průběhu jejich vývoje zvyšuje, a to i přes všechny změny, kterými si prošly. Pravděpodobně se tyto změny staly posilujícím elementem národa. Pro srovnání bychom zmínili například vývoj Indiánů v severní Americe. Indiáni postupnou adaptací s Američany vymírají. U Kalmyků tomu tak nikdy nebylo. Naopak jako etnikum velice prosperovali a díky tomu jako národ přetrvávají dodnes.

3.3.1. KULTURNÍ AKCE, FESTIVALY, SVÁTKY

Součástí kalmyckého života je také pořádání a navštěvování kulturních akcí a festivalů. Prvním z nich je svátek „Zula“ – pro Kalmyky Nový rok. Jedná se o starý svátek, který drží svou tradici přes 6 století. Obvykle se slaví v prosinci, kdy se prodlužuje délka dne. Kalmykové se v tento svátek snaží jakkoliv symbolizovat světlo – zapalují ohně a lampy ve svých domech, na ulici, v chrámech. Oheň zapalují téměř všude. Kalmykové věří, že tento plamen dodá energii slunci a přinese teplejší počasí.⁸⁰

Kalmykové, stejně jako Rusové, slaví Vánoce v lednu. Tento svátek se řídí pravoslavným kalendářem, podle kterého svátky připadají na 6.-7.1. Kalmykové vnímají Vánoce jako jeden z nejdůležitějších svátků v roce. Svátky jsou doprovázeny obřady, bohoslužbami, setkáváním se s přáteli a rodinou a darováním dárků nejbližším. Podobně jako jiné národy si Kalmykové také vyzdobují své domy věnci a vánočními ozdobami. Vánoce pro Kalmyky představují období radosti, štěstí, lásky a pohody.

Dalším tradičním národním svátkem je pro Kalmyky „Tsagan-Sar“. Tento svátek se slaví obvykle v lednu či únoru, po zimním slunovratu. Tímto svátkem Kalmykové vítají začátek nového roku a začátek jara společně se všemi svými blízkými. Den před tímto svátkem jsou hospodářským zvířatům vyčištěny stáje a chlévy. Oslavy tohoto svátku často trvají několik dní, aby bylo možné navštívit příbuzné a přátele. Kalmykové se na ně připravují dopředu. V tento čas se vzpomíná na zemřelé předky.⁸¹

Za zmínku stojí i kalmycký tulipánový festival. Tato akce je zřejmě nejmladší ze všech svátků a tradic zmíněných v této práci. Festival se koná přibližně od 90. let 20. století v Kalmykii. Den festivalu připadá vždy na druhou neděli v měsíci dubnu, neboť v tuto dobu v oblasti Kalmycké republiky rozkvétají tulipány. V době konání festivalu lidé vychází do ulic, kde jsou k vidění nejrůznější představení. Nechybí ani taneční a hudební skupiny. V hlavním městě Elista se tančí na náměstí tradiční Kalmycké lidové tance.⁸²

---

80 FESTIVAL, Tulip. Kalmyk prayers. Problems of Ethnic History and Culture of the Turkic-Mongolian Peoples Kalmyk Prayers. [online]. [cit. 30.01.2024]. Dostupné z: <https://myneato.ru/en/kalmyckie-molitvy-problemy-etnicheskoi-istorii-i-kultury/>.

81 SARFI, Maqsooda S. CUSTOMS AND TRADITIONS IN MONGOLIA. The Journal of Central Asian Studies , 2010, s. 141-142.

82 FESTIVAL, Tulip. Kalmyk prayers. Problems of Ethnic History and Culture of the Turkic-Mongolian Peoples Kalmyk Prayers. [online]. [cit. 30.01.2024]. Dostupné z: <https://myneato.ru/en/kalmyckie-molitvy-problemy-etnicheskoi-istorii-i-kultury/>.

Mezi další Kalmycké svátky a festivaly bychom mohli zařadit festival kalmyckého čaje Dzhomba, dále také svátek rozkvetlých lotosů a další, například i některé buddhistické svátky.

Obr. 10. KALMYCKÝ TULIPÁNOVÝ FESTIVAL, [festival-tulipanov4.jpg]⁸³

Obr. 11. KALMYCKÝ TULIPÁNOVÝ FESTIVAL, [festival-tulipanov2.jpg]⁸⁴

---

83 Ministry of Sport, Tourism and Youth Polici of the Republic of Kalmykia. Festival-tulipanov4.jpg. [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.kalmykia.net/2014/photos-from-tulip-festival/>.

84 GALZANOV, Buyancha. Press service of the Head of the Republic of Kalmykia. Festival-tulipanov2.jpg. [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.kalmykia.net/2014/photos-from-tulip-festival/>.

3.4. JAZYK A PÍSMO KALMYKŮ

Etnická identita je odpradávná charakterizována především jazykem a písmem. Kalmycký jazyk patří k mongolské větvi jazykové skupiny a určitý vliv na něj měly turkické prvky. V průběhu staletí, kdy byly ojratské skupiny dlouhou dobu vzájemně oddělené a vzdálené, používaly odlišnou písemnou formu jazyka, avšak běžný hovorový jazyk jednotlivých skupin se příliš nelišil.

3.4.1. KALMYCKÝ JAZYK, VÝZNAMNÍ LINGVISTÉ

Klasifikací mongolských jazyků se od 19. století zabývali mnozí ruští i jiní zahraniční etnologové a lingvisté. Rozsah i zaměření této diplomové práce nám umožňuje zmínit pouze některé z nich. Jednu z nejúplnějších klasifikací mongolských jazyků předložil v roce 2003 podle mínění M. Schwarze a V. Blažka (Schwarz, Michal; Blažek, Václav Klasifikace a rozšíření mongolských jazyků *Linguistica Brunensia*. 2010, vol. 58, iss. 1-2, pp. [11]-50 ISBN 978-80-210-5250-5 ISSN 1803-7410) německý lingvista Volker Rybatzki (1957-2018). Autor jako první ve své práci aplikuje kvantitativní přístup. Během svého života působil ve Finsku, zanechal po sobě bohatou publikační činnost a pracoval na etymologickém slovníku střední mongolštiny, bohužel ho nestihl dokončit.

První odbornou klasifikaci mongolských jazyků vypracoval v roce 1908 Andrej Dmitrijevič Rudnev (1878-1958). Jako první podal vědecký popis živých mongolských jazyků, včetně kalmyčtiny. Problematikou klasifikace mongolských jazyků se v průběhu 20. století zabýval také Boris Jakovlevič Vladimircov (1884-1931) - ruský mongolista, jazykovědec a etnolog.

Zkoumání kalmyckého jazyka se v současnosti intenzivně věnují lingvisté Kalmycké státní univerzity v Elistě. Dlouholetá a intenzivní je spolupráce Kalmycké univerzity v Elistě s vědci a lingvisty Volgogradské státní sociálně-pedagogické univerzity (VGSPU) v Ruské federaci.

Na toto téma by mohla vzniknout celá odborná kvalifikační práce, avšak v této práci nemůžeme shrnout veškeré poznatky k tomuto tématu. Pro podrobnější zkoumání této problematiky je nutné nahlédnout do prací již výše zmíněných autorů. V českém prostředí se tomuto tématu věnují badatelé, jako jsou Veronika Kapišovská, působící na FF v Ústavu asijských studií v Praze, nebo již zmínění autoři Michal Schwarz a Václav Blažek.

3.4.2. ZKOUMÁNÍ JAZYKA KALMYKŮ

Mongolské jazyky jsou si blízké z hlediska morfologické, fonetické a syntaktické struktury, rovněž lexika prokazuje těsnou spojitost také s turkickými jazyky. Jedná se tedy o jazyky příbuzné. Jejich součástí jsou spisovné jazyky, které mají dlouhou písemnou tradici. K nim patří například jazyk ojratský. Některé z dalších podobných jazyků nemají písemnou podobu a používají se pouze v ústním podání.⁸⁵ Současný mongolský a tunguzský jazyk jsou rozšířené především na území tří zemí, a to Číny, Ruska a Mongolska. Nositelé těchto jazyků obývají rozsáhlé území Eurasie, včetně vzdálenějších území.

Kalmyčtina patří k mongolským jazykům, přesněji k západomongolským jazykům. Připomeňme, že Kalmyci jako národ vznikají ve druhé polovině 17. století, základ představovali Ojraté, kteří se přesídlili do dolního povodí řeky Volhy, usadili se zde a dobrovolně se stali součástí Ruska. Od dob Kalmyckého chanátu v 17. století se rozvíjel kalmycký jazyk samostatně. Pro něj se používají termíny jako ojratsko-kalmycký, mongolsko-kalmycký, západně-mongolský a také jazyk povolžských Ojratů. Kalmycký jazyk je rozšířen v Kalmycké republice, částečně je zastoupen na území astrachaňské, rostovské a volgogradské oblasti, ve Stavropolském kraji a také v Kyrgyzstánu. Podle údajů sčítání obyvatelstva v roce 1989 počet Kalmyků na území bývalého SSSR představoval 174 000 obyvatel, z nichž 146 000 žilo v Kalmycku.⁸⁶

Kalmycký jazyk je státním jazykem Kalmycké republiky. Jazyk má písemnou i ústní podobu, používá se v masmédiích, divadle, umělecké literatuře a folkloru a má své dialekty. Částečně se s ním lze setkat v činnosti oficiálních úřadů (soud, matrika, aj.), ale také ve společenských organizacích. Obecný hovorový kalmycký jazyk se používá v běžném životě, v kontaktu na úrovni stejného národnostního prostředí. Běžný je v současné době kalmycký a ruský bilingvismus.

Spisovný kalmycký jazyk dosáhl určitého stupně standartizace ještě v předrevolučním období. Do starokalmyckého spisovného jazyka byly přeloženy z tibetštiny, sanskrtu, čínštiny a mongolštiny náboženské a buddhistické traktáty a práce ze středověké filozofie, východní medicíny a astronomie. Vedle písemného spisovného jazyka existoval a dále se i v současnosti používá zvláštní epický jazyk,

---

85 Языки мира. Монгольские языки, Тунгусо-маньчжурские языки. Японский язык. Корейский язык. ИНДРИК, Москва 1997, s. 6-7.

86 ПЮРБЕЕВ, Г. Ц. Калмыцкий язык//Языки мира: Монгольские языки. Тунгусо-маньчжурские языки. Японский язык. Корейский язык. М.: Издательство «Индрик», 1997, s. 73.

který je nadřazen dialektům a výrazně se odlišoval od běžně používaného hovorového jazyka. Jedná se o jazyk eposu „Džangar“, jazyk historických legend a jiných žánrů ústní lidové tvorby.⁸⁷

Kalmycký jazyk se v současné době vyučuje na základních a středních školách Kalmycké republiky, rovněž i na národnostních odděleních pedagogického učiliště a na Státní univerzitě v hlavním městě Elistě. Kalmycký jazyk se vyučuje kromě Ruské federace (Elista, Moskva, Sankt-Petěrburg) rovněž v Mongolsku, Finsku (Helsinky), Maďarsku (Budapešť), Polsku (Krakov, Varšava), Německu (Bonn, Berlín), USA (Filadelfie) aj. Kalmycký jazyk prošel ve svém rozvoji třemi etapami.

První etapa začíná obdobím 13. - 14. století a bývá považována za raný vývoj. Je to období, kdy se používal jazyk Ojratů – předků Kalmyků.

Druhá etapa vývoje jazyka zahrnuje dvě části. První z nich spadá do konce 14. až začátku 17. století, kdy se utváří ojratská národnost na území Džungarského chanátu a zároveň vzniká samostatný spisovný ojratský jazyk. V tuto dobu dále dochází k rozvoji kalmyčtiny po roce 1609. Písemné památky z tohoto období svědčí o tom, že pro kalmycký jazyk jsou typické fonetické jevy jako jsou např. dvojhlásky (oй, иу). Druhá část vývoje se liší od té první - v 19. a na začátku 20. století tyto jevy zcela mizí. V kalmyčtině se objevují dlouhé samohlásky, dochází k redukci samohlásek kromě počátečních slabik aj.

Třetí etapa rozvoje kalmyckého jazyka začíná rokem 1917. Vlivem téměř 400 let společného života Kalmyků s ruským obyvatelstvem se v kalmyčtině objevují nové prvky. Z ruštiny vešly rovněž do kalmyčtiny mnohé lexémy, také fonémy jako např. ф, ж, ш. Pod vlivem ruštiny se mění artikulace některých hlásek. Spisovná kalmyčtina má v současné době 18 samohlásek a 28 souhlásek, rozlišují se krátké a dlouhé samohlásky. Přízvuk je dynamický a může být pohyblivý.⁸⁸

Nejen ve slovanských jazycích, ale i v mongolských jazycích patří k zajímavým slovním druhům vyjadřování emocí. Jako příklad typických citoslovcí v kalmyčtině uveďme alespoň vyjádření nepříjemného pocitu: хух йир; lítosti: чавас-чавас; strachu, leknutí: дэрк-дэрк; bolesti: ях-ях. V uvedeném zdroji se opět dozvíme více informací k této problematice.⁸⁹

---

87 ПЮРБЕЕВ, Г. Ц. Калмыцкий язык//Языки мира: Монгольские языки. Тунгусо-маньчжурские языки. Японский язык. Корейский язык. М.: Издательство «Индрик, 1997, s. 73-74.

88 Tamtéž, s. 80-86.

89 ТРОФИМОВА, Светлана Менкеновна; РАССАДИН, Валентин Иванович. Группе переднеязычных согласных в языке дербетов Калмыкии и Монголии. *Oriental Studies*, 2012, s.7-11.

3.4.3. PÍSMO KALMYKŮ

Do počátku 17. století neměli Ojraté své písmo. Podobně jako ostatní mongolské národy využívali pouze mongolské písemnictví. Tento systém dělal Ojratům problémy a byl poněkud složitý. Od poloviny 17. století bylo vytvořeno Ojratské písmo s názvem „todo bičig“, v překladu „jasné písmo“ a vychází ze staromongolského písma rozšířeného mezi Ojraty a Kalmyky.

Uvádí se, že písmo vytvořil buddhistický mnich jménem Zaja - Pandita v roce 1648. Kalmykové jej používali do roku 1924. V kalmyckém jazyce v podstatě existovaly a dosud se používají dvě podoby abecedy.⁹⁰

Kalmycké písmo se taktéž v různých obdobích lišilo. Abeceda dvacátých let 20. století je založená na cyrilici, která byla zavedena od roku 1924. Kromě písmen ruské abecedy zahrnovalo písmo několik dalších znaků, např. ä, ö, ý. Původně měly být dlouhé samohlásky označovány čárkou, ale v praxi se to nepoužívalo. Součástí kalmyckého písma se stal tzv. tvrdý znak (ᠮ). Od ledna 1926 se v této abecedě začaly tisknout noviny „Ulan Chalmg“. V roce 1927 byla abeceda reformována, zrušena byla dodatečně zavedená písmena. V následujících letech byly znovu provedeny změny. Oficiálně byla zavedena písmena D d, V v, H h, přesto značná část literatury byla vydávána v abecedě z roku 1924, tedy v cyrilici. V roce 1930 se místo cyrilice začala používat latinka. Aniž bychom uváděli podrobnosti, konstatujeme, že v dalším roce potom došlo k drobnějším dílčím změnám a úpravám písma. Tímto ovšem neskončily změny v používání abecedy. V roce 1938 byla kalmycká abeceda opět převedena na azbuku, a kromě písmen ruské abecedy zahrnovala také Ä ä, Гъ гъ, Дж дж, Нъ нъ, Ö ö, Ў ў. V roce 1941 došlo k další reformě abecedy, používané ještě v 50. letech. Lze říci, že abeceda nabyla současné podoby a kalmycký jazyk v současnosti používá cyrilici. Na počítači lze v současné době použít tatarské rozložení písma. Uvádí se, že rovněž existuje rozložení cyrilice speciálně vytvořené pro kalmyčtinu.

Jak bylo zmíněno výše, kalmyčtina se sice vyučuje ve školách, ale stále méně především mladých lidí ji zná a aktivně používá. Uvádí se, že více než 90% obyvatel aktivně používá ruštinu. Z tohoto důvodu zůstává i ve 21. století aktuálním problémem oživení kalmyckého jazyka. Po staletí byla kalmyčtina jediným komunikačním prostředkem Kalmyků, jazyková situace

---

90 TORKUNOV, A.V., A.V YAKUSHEV a A.S SCHERBAKOVA. Kalmycké poklady kultury. Nauchnoinformacionnyj izdatel'skij centr, 2009, s. 68. ISBN 9785902156178.

a stav kalmyckého jazyka jsou vzájemně propojeny.⁹¹ Za účelem oživení a popularizace kalmyčtiny pořádají zaměstnanci kalmycké Národní knihovny, která nese název „A. M. Amur-Sanana“ různé tematické akce a literární večery v rodném jazyce, organizují setkání spisovatelů se čtenáři, vydávají se metodické příručky. Knihovna se snaží vyhovět žádostem čtenářů i z jiných zemí a regionů Ruské federace a poskytuje elektronické verze dokumentů. Národní knihovna v Elistě zpřístupnila webové stránky nové sekce „Kalmyčtina – vědecký výzkum 21. století“, pravidelně je aktualizuje a umísťuje zde úplné znění textů vědeckých článků věnovaných různým otázkám kalmyckého jazyka a kultury.⁹²

V zajímavé stati B.B. Djakijevová předestírá některé možnosti uchování dědictví kalmyckého jazyka a kultury. Je vytvářen národní korpus kalmyckého jazyka a písma, dostupný na <http://kalmcorpora.ru>, který umožňuje řešit základní, teoretické i praktické problémy. Korpus je nejen zdrojem cenných informací, ale dá se podle něho učit kalmycký jazyk. Autorka statě demonstruje možnost využití korpusu na příkladu práce s ruským národním korpusem, který se používá také ve výuce. Národní korpus kalmyckého jazyka disponuje moderními nástroji jako je např. extrakce faktů, kontrola pravopisu aj. počítačovými nástroji, které pomáhají pracovat s kalmyckým jazykem.⁹³ Od roku 2014 je možné bezplatně získat v internetovém obchodě aplikaci pro studium kalmyčtiny pod názvem «Хальмг келн». Autorem je mladý kalmycký programátor Aleksej Zunov. Součástí je kalmycká klávesnice, 2 slovníky (rusko-kalmycký a kalmycko-ruský), jsou k dispozici určité okruhy slovní zásoby, např. názvy dnů v týdnu, přísloví, básně apod. Podle údajů UNESCO patří kalmycký jazyk k ohroženým a mizejícím. Z toho je zřejmé, že nestačí hodiny kalmyčtiny ve škole, jazykové kurzy, ale je třeba šířit kalmyčtinu systematicky.⁹⁴

Závěrem by se dalo říci, že ačkoliv mezi Kalmyckým obyvatelstvem dochází po několika staletí k integraci s okolními národy, svůj mateřský a etnický jazyk se snaží zachovat na určité jazykové úrovni. Během minulých etap, kdy se často přizpůsobovali nové dominantní skupině či národu, se zároveň snažili udržet svou etnickou příznačnost, kam bychom bezesporu zařadili jako hlavní složku právě jejich mateřský jazyk. Nepochybným důvodem kalmycké jazykové tradice

---

91 БИТКЕЕВ, Петр Цыденович. Калмыцкий язык за 400 лет. 2009. s. 135-145.

92 Dostupné z: <https://kalmnlib.ru/articles>.

93 ДЯКИЕВА, Б. Б.; БОКТАЕВА, В. Л. ИСЧЕЗАЮЩИЕ ЯЗЫКИ. ЦИФРОВИЗАЦИЯ КАК СПОСОБ ИХ СОХРАНЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ КАЛМЫЦКОГО ЯЗЫКА). In: Сетевое востоковедение: культурные ценности Востока в орбите современных научных исследований. 2020. s. 80-85.

94 Tamtéž.

je dle mého názoru především to, že jazyk, využívaný jako komunikační prostředek, zprostředkovává vazby na jejich tradice, zvyklosti, historii a kulturu.

Ve 21. století je také doložena jakási snaha o zachování a podporu kalmyčtiny jako jazyka tohoto národa. „Ukazuje se také, že jazyk je stále klíčový pro kalmyckou etnickou identitu, přestože v průběhu posledních změn začal značně ustupovat jazyku dominantní kultury – jazyku ruskému.“⁹⁵ Právě proto je tento jazyk na seznamu ohrožených jazyků a do budoucna hrozí, že zanikne.

Obr. 12. KALMYCKÁ ABECEDA⁹⁶

КАЛМЫЦКИЙ АЛФАВИТ			
ХАЛЬМГ КЕЛНЭ АЛФАВИТ			
А а	Ж ж	Ө ө	Ч ч
Ә ә	З з	П п	Ш ш
Б б	И и	Р р	Щ щ
В в	Й й	С с	Ъ ъ
Г г	К к	Т т	Ы ы
Ң ң	Л л	У у	Ь ь
Д д	М м	Ү ү	Э э
Е е	Н н	Ф ф	Ю ю
Ё ё	Ң ң	Х х	Я я
Ж ж	О о	Ц ц	

⁹⁵ Bitkeeva, Aisa. *Language of the Oirad-Kalmyks: Past and Present*. Mongolian Studies, vol. 29, 2007, s. 50. JSTOR. [cit. 02.02.2024] <http://www.jstor.org/stable/43193430>.

⁹⁶ Калмыцко-русский словарь под редакцией Б. Д. Муниева. КАЛМЫЦКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ЯЗЫКА, ЛИТЕРАТУРЫ И ИСТОРИИ ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ КАЛМЫЦКОЙ АССР. ИЗДАТЕЛЬСТВО РУССКИЙ ЯЗЫК, Москва, 1977. С. 16. [citace: 13. 04. 2024].

3.5. CHARAKTERISTIKA KALMYCKÉ LITERATURY PRO DĚTI - POHÁDKY

Literaturu a literární dílo můžeme obecně charakterizovat tímto způsobem: „(...) je fenomén, jenž spojuje kolektivní a individuální prožívání světa, je společnou zkušeností zformovanou do dalších vrstev: zvuků, jazyka, významů, obrazů světa autora, metafyzických hodnot. Jedná se o jev, jenž od chvíle svého vzniku začíná žít vlastním životem.“⁹⁷ V kalmycké folkloristice můžeme najít ve skupině lidové prózy nejen kalmycké pohádky, ale i legendy, pověsti či eposy. V naší práci se z kalmycké literatury zaměříme na charakteristiku právě kalmycké pohádky, která je v této oblasti velmi populární a zaujímá zvláštní místo v kalmycké lidové próze.

Pohádka je součástí folkloru každého národa a v zásadě se jedná o díla kolektivní a společenská. Tvorba pohádek je potřebou určitého společenství předávat zkušenosti, prožitky, myšlenky a rituály ze všedního i duchovního života lidí. Takové dílo je podřízeno tomu, zda bude předáváno a opakováno i dalším generacím.

Kalmycké pohádky jsou jedinečné svojí historií, můžeme je považovat za cenná díla lidové moudrosti a stejně tak i jako prostředek k předávání představ o světě a o člověku. Pohádky národa Kalmyků jsou v tamní literární vědě sice studovány, přesto v současné době nenacházíme dostatečné množství pramenů k této problematice.

Výjimku tvoří práce disertačního výzkumu Язык и стиль сказок монгольских народов (на материале лексики) z roku 2004 od Saglary Sergejevny Badmaevové nebo dílo finského altajského vědce Gustava Johna Ramstedta, který v rámci svého působení v oblasti stepí Kalmykie vydal v roce 1909 sborník Kalmiickische marchen. Sbírkou obsahuje kalmycké příběhy v originále (ve fonetické transkripci) a také překlad do německého jazyka.

Mezi hlavní rysy kalmyckých pohádek, můžeme zařadit mnoho aspektů. Pro účely této práce si zmíníme pouze některé, z našeho pohledu důležité rysy pohádek původně kočovného národa. Jako první a z našeho pohledu nejdůležitější aspekt kalmycké lidové tvorby v oblasti pohádek je využití jazyka. Jazyk kalmyckých pohádek je blízký hovorovému a lidovému jazyku Kalmyků a výrazně se liší od spisovného kalmyckého jazyka. Jazyk také odráží rysy derbetského nářečí, které se dochovaly z období 14. století, kdy se uskupení Derbet-Ojrat v oblasti dnešní Kalmycké republiky nacházejí a postupně usazují. Druhým charakteristickým rysem jazyka kalmyckých

---

⁹⁷ WARREN, René Wellek-Austin; WELLEK, René. Teorie literatury. Olomouc: Votobia, 1996, s. 330-345.

pohádek je použití lexiky nejen z kalmyčtiny, ale také z ruštiny, čínštiny, či tibetštiny.⁹⁸ Jazyk, kterým jsou kalmycké pohádky psané, je jednoduchý, srozumitelný a přístupný všem věkovým kategoriím čtenářů a posluchačů.

Kalmycká pohádka se vyvíjí pouze několik pár set let, od doby vzniku kalmycké písemnosti. Písmo bylo zpočátku méně rozšířené mezi Kalmyky, a tak docházelo pouze k ústnímu šíření pohádek. Tato díla jsou velmi rozmanitá a přináší čtenáři mnoho informací nejen o tradičním životě národa, ale také o zvycích, tradicích a víře kočovníků. V kalmycké literatuře se žánr může dělit na pohádky: fantastické (s magickým námětem), každodenní, či na pohádky se zvířecím a hrdinským motivem.

Fantastické pohádky – s magickým námětem – představují útvar, kde hlavní roli ztvárňují zázrační hrdinové, předměty, ale i zvířata. V pohádkách s fantastickou tematikou se objevují nebeské bytosti, čaroděj či jiná fantastická stvoření, která jsou odlišná od západoevropských. Dalším motivem pohádek bývá kouzelný dar, který hlavní hrdina obdržel od svého otce. Kouzla, které tento dar umí, hlavnímu hrdinovi pomohou v jeho nejtěžších životních situacích. Mezi fantastické památky lidové prózy-pohádky můžeme zařadit například tyto: „Храбрый Мазан“, jejíž děj si rozebereme níže; nebo pohádka „Неприсужденная награда“, kde hlavními hrdiny jsou tři bratři, kteří zachraňují svou sestru. Záchrana dívky se povede, ale po dokonání skutku musí být někdo odměněn. Vystává tak otázka, kdo? Hlavním smyslem pohádky je uvědomit si, že si musíme všichni navzájem nezištně pomáhat. Společná pomoc může vést ke snadnějšímu vítězství a pocit vítězství či úspěchu, je největší odměnou pro všechny zúčastněné.

V další pohádce s názvem „Храбрый Мазан“ vyrostle z původně ošklivého, slabého a nemotorného chlapce statečný a odvážný mladý muž, který je ochoten poskytnout pomoc druhým. Mladý Mazan byl oddaný svému národu a díky své odvážnosti porazí chána, který se nehezky chová ke svým poddaným. Hlavním smyslem pohádky je, že nesmíme mít předsudky k lidem. Je potřeba, abychom si všímali dobrých vlastností člověka a uměli je náležitě ocenit.

Pohádky s námětem každodenního života a všedního dne nám přibližují nerovnosti pracujících nomádů a jejich pánů (feudálů). Nejčastějšími prvky takových pohádek bývají motivy práce, každodennosti, moudrosti i hlouposti. Časté bývají také náměty svobody a štěstí. Mezi takové pohádky řadíme např. pohádky: „Старик и старуха“, která zmiňuje hloupost a tvrdohlavost starce, který si nenechá od své ženy poradit. Další pohádky s námětem každodennosti: „Смена времени“ nebo „Левый глаз хана“.

---

⁹⁸ БУРАЕВА, Татьяна Викторовна. Язык калмыцких народных сказок (на материале «Калмыцких сказок» ГИ Рамстедта). Автореф. дисс... канд. фил. наук. Элиста, 2006, s. 3-5.

Pohádky s hrdinským námětem vypráví hrdinské činy nomádů, jehož nejlepším přítelem na cestách je jeho kůň. Hlavní hrdina je silný a odvážný muž, který je výborný bojovník, lukostřelec a na vysoké úrovni ovládá jízdu na koni. Takové pohádky popisují odvážný boj hlavního hrdiny s nepřítelem. Hrdinské pohádky: „Храбрый Овше“ nebo „Гэсэр“. Posledním námi zmíněným typem kalmyckých pohádek jsou pohádky se zvířecím motivem, které obsahují zvláštní fantastické prvky. Pohádky tohoto typu popisují vztahy mezi lidmi a divokými či domácími zvířaty, hmyzem, či ptáky. Pohádka „Плюх пришёл“ popisuje strach celé společnosti z jednoho jediného člověka. Takové dílo nás učí nebát se všeho a umět se postavit i nepřijemným momentům svého života. Poslední námi vybraná pohádka tohoto typu je pohádka „Лиса и волк“, která pojednává o tom, že nesmíme být příliš důvěřiví.⁹⁹

Kalmycké pohádky pomáhají čtenářům a posluchačům přiblížit kulturní dědictví tohoto národa. Díky pohádkám se čtenář učí nejjednodušší a nejdůležitější věci v životě. Pro Kalmyky se jedná o vztah k přírodě, k rodině a přátelství. Díky pohádkám se čtenář učí zábavnější a příjemnější formou základní principy spokojeného života - naslouchat každé živé bytosti, nevzdávat se při prvním neúspěchu a vytrvat, postavit se čelem svým problémům, vážit si přátelství a rodiny a chránit svou rodnou zemi - vlast.

3.6. NÁBOŽENSTVÍ A VÍRA

V této kapitole si stručně popíšeme náboženství Kalmyků. Přestože se Kalmycká republika nachází na území Evropy, převládá zde buddhismus. Tato země je tedy nejzápadněji umístěnou zemí s převládajícím buddhismem.

Ve světě Kalmyků odpradávná existovaly různé kultury, které byly jimi uctívány. Jednalo se například o uctívání předků, kultu plodnosti, či například kultu slunce. Podobně jako jiné mongolské národy, tak i Kalmykové uctívají symbol slunce či ohně.¹⁰⁰

Podobně jako u jazyka a písma, je i náboženství jakýmsi prvkem formování etnické či národní identity. Náboženství Kalmyků má také dlouhou historii. Pro naše potřeby této práce se proto jen velmi zjednodušeně a stručně podíváme na tuto problematiku.

---

⁹⁹ Волшебный мир калмыцкой сказки. [online]. Национальная библиотека им. А. М. Амур-Санана © 2023. [cit. 13.04.2024]. Dostupné z: <https://www.kalmlib.ru/articles/1112-volshebnyi-mir-kalmyckoi-skazki.html>.

¹⁰⁰ GOUCHINOVÁ, Elza-Bair Mataskovna; LEWIS, David. Kalmykové. Routledge, 2013, s. 161.

V době oddělení Kalmyků od svých předchůdců - Ojratů, došlo počátkem 17. století k velkým změnám v rámci tohoto etnika. Celé toto období je spjaté s jejich hledáním místa pro život a zároveň s budováním národní identity. Do míst dnešní Kalmycké republiky s sebou nástupci Ojratů – Kalmykové, přinesli také tradiční náboženství. Tímto náboženstvím se stal buddhismus. U Ojratů se tato forma náboženství zformovala pravděpodobně někdy na počátku 13. století a během následujících staletí se rozšiřovala.

Kalmykové však vyznávají trochu jinou formu buddhismu. Jeho lámaistickou formu. „Lámaismus – ne zcela přesný výraz používaný v Evropě pro specif. formu tibetského buddhismu, odvozený od termínu láma, což je oslovení mnicha (láma je doslova „ten, kdo je nejvyšší“, „převtělenec“); (...) Je to široce rozvětvený náb. systém, (...) Vedle Tibetu je rozšířen v různých odnožích a sektách i mezi Mongoly, Burjaty, Kalmyky, má své vyznavače i v Nepálu, Bhútánu aj. (...) Lámaismus je v podstatě svéráznou transformací (...) buddhismu se složkami mystiky a domorodé víry (...).“¹⁰¹ Další zdroj obhajuje používání termínu „lámaismus“ pokud je používán bez pejorativních konotací. Duchovní učitel – „lama“ – hraje hlavní roli v tibetské náboženské společnosti. Občas „lámaismus“ získal hanlivý podtón ve smyslu „degenerovaného“ buddhismu. Pokud však tento význam vědomě vyloučíme, lze jej použít, protože poukazuje na skutečnost zásadního významu: lama v Tibetu nemusí být nutně plně vysvěceným mnichem, zatímco v jiných buddhistických zemích přísluší pouze vysvěceným mnichům.“¹⁰²

Právě během prvních desetiletí 17. století většina ojratských-kalmyckých princů i obyčejných lidí konvertovala k lámaismu. Ojraté-Kalmykové na své území zvali a honosně vítali lamaistické kazatele, kteří je měli naučit této víře a gramotnosti. Mnozí se naučili číst a psát. Tudíž vzdělanost mezi Kalmyky v tuto dobu rostla. Pravděpodobně kolem poloviny 17. století kalmycká šlechta uspořádala sjezd, kde byl buddhismus vyhlášen státním náboženstvím.

Postupem času Kalmykové začali přijímat křesťanství. Avšak našli se i takoví, kteří vzdorovali. Jejich počet byl vysoký. Jelikož ale ruský státní systém chtěl jejich přeorientování na pravoslavnou církev, byli do oblasti kočovných Kalmyků vysíláni misionáři. V tuto dobu se na území Kalmycké republiky budují stavby církevních chrámů a klášterů.

---

¹⁰¹ SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIIE. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. Hlavní editor: Zdeněk R. Nešpor. Online. [cit. 2023-08-02]. Autor: Ladislav Hora. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Lamaismus>.

¹⁰² Per Kvaerne: Aufstieg und Untergang einer klösterlichen Tradition. In: Heinz Bechert und Richard Gombrich (Hrsg.): Der Buddhismus. Geschichte und Gegenwart. 2. Auflage. C.H. Beck, 2002, S. 297.

Přesto dodnes na území Kalmykie převládá vyznání buddhismu a Kalmycká republika je zemí na západě Ruské federace, kde je toto náboženství rozšířeno.

3.7. ZVYKY A TRADICE

Zvyky a tradice vždy tvořily a doposud tvoří důležitou součást životů Kalmyků. S některými zvyky a tradicemi mají Kalmykové spojené určité rituály, které jsou nezbytné i pro některé každodenní činnosti. Významnost zvyků a tradic je pro všechny stejná, avšak velkolepost oslav či dodržování některých zvyků a tradic záleží na majetkových a finančních možnostech rodin, kde se dále zmíněné tradice a zvyky dodržují.

3.7.1. TRADIČNÍ SVATEBNÍ OBŘADY KALMYKŮ

Již od nepaměti je svatba v Kalmykii považována za nejdůležitější moment v životě všech. Svatba, obřad a následná hostina se musely pečlivě promyslet a připravit. V jazyce Kalmyků však nenajdeme žádný výraz pro slovo „manželství“. Pro náš známý výraz „oženit se“ se v kalmyčtině používá termín „vzít si dům“ [rusky: «ВЗЯТЬ ДОМ», kalmycky:(Гэр авху)].¹⁰³

Výsadní právo pro výběr nevěsty či ženicha pro své dítě měli rodiče. Z rodiny budoucího manžela pak mohl být vyslán „dohazovač“ do rodiny dívky. Tento „dohazovač“ měl za úkol zjistit, jak je rodina bohatá a zda-li je dívka pracovitá. Ke zjištění, jestli je dívka dobrá hospodyňka, mu posloužil suchý oříšek. Ten tajně vložil do náprstku u dívčiny postele. Za několik dní při další návštěvě se mohl ujistit, zda dívka náprstek používá. Pokud byl náprstek prázdný, znamenalo to, že dívka jej využila a něco ušila. To byla dobrá zpráva pro ženichovu rodinu, jelikož vybraná nevěsta bude pravděpodobně pracovitá dívka. Do kubitky, která patřila dívce, se „dohazovač“ dostal náhodou. Například hledal koně či jiné zvíře, které se mu mohlo splašit a ze stáda utéct. Většinou se k rodině do jurty dostavil před stmíváním a tak rodinu požádal o nocleh. V jurtě nad ránem pozoroval dívku, přičemž dělal že spí. Pokud dívka vstala jako první a zastala ženské práce – došla pro vodu, pomáhala

---

¹⁰³ Свадебный обряд донских калмыков в старину. © 2000-2023 Донская государственная публичная библиотека. [cit. 08.12..2023] Dostupné z: <https://www.dspl.ru/sobytiya/tematicheskie-gody/god-kulturnogo-naslediya-narodov-rossii/svadebnyy-obryad-donskikh-kalmykov-v-starinu/>.

své matce – znamenalo to, že je vhodnou nevěstou. Tím ale celý proces sledování nekončí, dívka byla ještě podrobena krátkému výslechu, kdy jí byly pokládány různé otázky, jejichž odpovědi žádala rodina ženicha. Pokud dívka ve všem uspěla, mohly rodiny přejít k dalšímu kroku – přípravě zasnub.¹⁰⁴

Svatba byla, a stále je nejdůležitější ceremonií v životech nejen dvou rodin, kterých se tato událost týká, ale také zúčastněných příbuzných a přátel. Dalším důležitým krokem pro rodiče muže bylo zamířit do kostela za mnichem [rusky: монах; kalmycky: зурхачи]. Tomu rodiče prozradili data narození budoucích manželů a žádali věštbu o budoucím osudu novomanželů. Mnich rodičům odpověděl na základě astrologie a pokud astrologická věštba byla příznivá, rodiče zahájili námluvy. Při první návštěvě rodiče ženicha darovali vodku rodičům nevěsty. Pokud vše proběhlo tak, jak mělo, následovala ještě další 3 společná setkání.¹⁰⁵

Pro Kalmyky je svatba velmi významná a proto byli vždy ochotní investovat nemalé finanční prostředky. Po zasnubách začínají přípravy na svatbu, což je náročný proces, který vyžaduje více času. Tyto přípravy zabraly až dva roky, někdy i více. Za tento čas se rodiny musely domluvit, kdo a co uvaří, kdo a co připraví. V této době rodiče nevěsty zařizovali jurtu. Rodiče ženicha připravovali plstěné potahy a jiné doplňky. Po těchto přípravách mohla začít svatba. Samotná svatba zahrnovala tři hlavní obřady a konala se v den, který určil astrolog. I tento proces zahrnoval určité stanovené podmínky a zvyky. Prvním hlavním obřadem byl příchod ženicha k rodičům nevěsty, který s sebou přivezl cukroví pro děti. Nevěště byly dovezeny hodnotné dary – například šátky se stříbrnými ozdobami. Rodiče ženy pozvali své hosty do jurty. Zasedací pořádek v jurtě byl dán dle věku a pohlaví přítomných. Na pravé straně sedávali muži v čele s nejstarším, ženy seděly na straně levé. Dalším zvykem při této příležitosti, bylo tázat se rodiny nevěsty na jejich zdraví a rodinnou pohodu. Následovala hostina, mladé dívky opečovávaly starší členy rodiny, rozlévaly čaj, plnily mužům dýmky. Mladí muži nosili maso a jídlo na stůl. Všichni si vzájemně přáli vše dobré: „«Пусть молодые построят кибитку на возвышенности, пусть будет привязь для скота на травянистом месте, да пусть живут в зеленой долине без войн, без всяческих бедствий!...»“¹⁰⁶

---

¹⁰⁴ РОДИНА, Малика. АХ, ЭТОТ ХЮРМ! СВАДЕБНЫЕ ОБРЯДЫ ПРИВОЛЖСКИХ КАЛМЫКОВ. [online]. © 2022 АСТРАКУЛЬТ, Астрахань. [cit. 09.12.2023]. Dostupné z: <https://astrakult.ru/ah-etot-hyurm/>.

¹⁰⁵ Свадебный обряд донских калмыков в старину. © 2000-2023 Донская государственная публичная библиотека. [cit. 08.12.2023] Dostupné z: <https://www.dspl.ru/sobytiya/tematicheskie-gody/god-kulturnogo-naslediya-narodov-rossii/svadebnyy-obryad-donskikh-kalmykov-v-starinu/>.

¹⁰⁶ РОДИНА, Малика. АХ, ЭТОТ ХЮРМ! СВАДЕБНЫЕ ОБРЯДЫ ПРИВОЛЖСКИХ КАЛМЫКОВ. [online]. © 2022 АСТРАКУЛЬТ, Астрахань. [cit. 09.12.2023]. Dostupné z: <https://astrakult.ru/ah-etot-hyurm/>.

Večer pokračovala zábava – Kalmykové tančili, zpívali, povídali si zábavné příběhy a příhody. Ženich se po celou dobu musel chovat slušně a skromně, nepil alkohol. Budoucí nevěsta však na této ceremonii být nemohla. Rodiče nevěsty většinou nakonec svolili k její přítomnosti. Dívka ale musela být v doprovodu dvou svých přátel či bratrů. Po hostině následovala asi nejdůležitější část pro rodinu dívky. Stařešina z ženichovy rodiny měl vyprávět 9 legend. Pokud však při vyprávění něco opomněl, rodina nevěsty mohla odmítnout svatbu či donutit ženicha, aby mezi dary dodal koně. Taková hostina mohla pokračovat i další den. Večer se všichni poděkováním za pohostinnost a ochotu přípitkem rozloučili a hosté odešli.

Druhý obřad se uskutečnil jako návštěva žen. Všechny ženy se sešly v jurtě rodičů nevěsty. Donesly s sebou sladkosti [сладости], ovčí maso a jiné pochutiny. Společně se pak věnovaly šití svatebních látek, povlaků na přikrývky či oděvů. Po práci následovala zábava – většinou ženy hrály různé hry, povídaly si vtipné příběhy a nakonec si rozdaly dárky – látky, šátky, výšivky a podobně.

Třetí obřad byl již posledním před samotnou svatbou. Opět se všichni sešli v jurtě rodičů nevěsty. Ženichovi rodiče a příbuzní se podíleli na přípravě jurty pro mladý pár. Jurta musela být celá bílá. Barva symbolizovala čistotu a novost příbytku pro novomanžele. Ostatní svatebčané sem donesli svatební dary. Při této příležitosti bylo rozhodnuto o věnu pro nevěstu. Svatba byla pro Kalmyky odpradáвна důležitou událostí v životě, proto rodiče své dceři šetřili finanční prostředky již od dětských let.

V samotný den svatby se sešli všichni z okolí, ať již byli na svatbu pozvaní či nikoliv. Každý svatebčan si oblékl nejlepší šaty, které vlastnil. Před obřadem se matka rozloučila s dcerou a svatební průvod mohl začít. Muži většinou jeli v průvodu na koni. Jedna dívka z rodiny nevěsty při svatebním průvodu vpředu držela nad hlavou šátek s přišitými stříbrnými či měděnými mincemi. Mladí jezdci se na koni předháněli, kdo průvod předjede a získá tento šátek jako první. Touto tradicí vzdávali hold krásné nevěstě.¹⁰⁷

Při samotném obřadu, který se odehrál v přítomnosti duchovních, držela nevěsta společně s ženichem v rukou holenní kost zadní beraní nohy. Nevěsta se musela k této kosti několikrát uklonit. Tento akt symbolizoval modlitbu za narození mužského potomka. Mladí manželé byli oddáni za doprovodu čtení a zpívání všech duchovních. Nevěsta měla zakrytý obličej záclonou či šátkem (závojem). Svatební obřad doprovázela tradice poklon. Nevěsta se musela třikrát poklonit slunci. Slunce pro Kalmyky symbolizovalo především světlo, teplo a život. Další poklonu vzdávala rodinnému krbu, který pro Kalmyky znamenal existenci zdravé, velké a šťastné rodiny. Taktéž se musela uklonit

---

¹⁰⁷ РОДИНА, Малика. АХ, ЭТОТ ХЮРМ! СВАДЕБНЫЕ ОБРЯДЫ ПРИВОЛЖСКИХ КАЛМЫКОВ. [online]. © 2022 АСТРАКУЛЬТ, Астрахань. [cit. 09.12.2023]. Dostupné z: <https://astrakult.ru/ah-etot-hyurm/>.

na počest všech předků z manželovy rodiny, dále své nové matce a otci. Po všech těchto poklonách se hosté hlasitě optali, zda ji rodiče muže přijmou do své rodiny.¹⁰⁸

Po obřadu následovala obrovská svatební hostina, při které se přinášely oběti ohni. Jako symbol se páli v ohni například maso, tuk, máslo či mléko. Jednalo se o typické a pro život důležité produkty, které měly pro Kalmyky určitý symbolický význam. Při tomto aktu duchovenstvo vykřikovalo „Mocný pane ohně, poté co jsi ochutnal tyto oběti, dej novomanželům mír, krásu, dlouhověkost a bohatství. Ať se splní vše, co si naplánovali. Nejvyšší Buddho!“.¹⁰⁹ To samé přáli novomanželům všichni přítomní hosté. Svatební hostina mohla trvat i několik dní.

Pokud se muž se ženou vzali, odešli již jako novomanželé z jurt svých rodičů do svého nového příbytku. Jejich jurta, která byla nově postavena, byla čistá, bílá a nedotčená kouřem. Jídlo se zde doposud nepřipravovalo. Jurta musela zůstat do příchodu manželů netknutá.

V současnosti se svatební obřady mnohdy podobají těmto tradičním, kdy se rodiny Kalmyků snaží o navrácení původních zvyků a tradic. Setkáme se ale se svatbami, pořádanými podle tradic 21. století. Ženich s nevěstou si slibují věrnost na radnici, kde se oficiálně stávají manželi. Poté přátelé ženicha či samotný ženich rozbije pro štěstí sklenici od šampaňského. Mladí novomanželé poté navštěvují kalmycký buddhistický klášter a odeberou se na svatební hostinu, pořádanou v restauraci či doma.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ РОДИНА, Малика. АХ, ЭТОТ ХЮРМ! СВАДЕБНЫЕ ОБРЯДЫ ПРИВОЛЖСКИХ КАЛМЫКОВ. [online]. © 2022 АСТРАКУЛЬТ, Астрахань. [cit. 09.12.2023]. Dostupné z: <https://astrakult.ru/ah-etot-hyurm/>.

¹⁰⁹ Свадебный обряд донских калмыков в старину. © 2000-2023 Донская государственная публичная библиотека. [cit. 08.12..2023] Dostupné z: <https://www.dspl.ru/sobytiya/tematicheskie-gody/god-kulturnogo-naslediya-narodov-rossii/svadebnyy-obryad-donskikh-kalmykov-v-starinu/>.

¹¹⁰ КОКАИСЛ, Petr, et al. Manželství a rodina obyvatel Kavkazu a Střední Asie. Marriage and Family in the Caucasus and Central Asia, 2011.

Obr. 13. KALMYCKÁ SVATBA [379587587.png]¹¹¹

3.7.2. ПОГРЕБНИ ОБРЯДЫ КАЛМЫКЪ

V této kapitole si popíšeme tradiční pohřební obřady Kalmyků a rituály s nimi spojené. Smrt blízkého či známého člověka v nás vyvolává hluboké emocionální pocity. Pohřební obřady pro nás bývají posledním rozloučením se zesnulým. Smrt je pro každého z nás nepředstavitelná a nikdo z nás netuší, co nás v posmrtném životě čeká. Kalmykové začali mít představy o posmrtném životě právě s rozšířením buddhismu ve své společnosti. Život a smrt vnímají jako jakýsi cyklický koloběh, kdy je po smrti čeká znovuzrození – ať už v lidské podobě, či v podobě zvířete nebo nadpřirozena – duchů nebo pekelných stvoření.

Rozloučení se zemřelým je pro Kalmyky důležitým momentem. Pokud je člověk nemocný, nebo velmi starý a ví se, že mu nezbývá mnoho času, příbuzní jej navštěvují v jeho domově, nebo v jiném sociálním či zdravotnickém zařízení. Obvykle se takto navštívenému člověku přináší jeho nejoblíbenější pokrm a člověk umírá pomalu, pozve se i duchovní. V blízkosti umírajícího byla umístěna lampa [лампадка зул] aby duchovní mohl předčítat modlitby. V dřívějších dobách se umírající člověk vynášel ven z domu. Dům byl totiž posvátným místem a místem zrození.

---

¹¹¹ ТРАДИЦИОННАЯ СВАДЬБА В КАЛМЫКИИ И ЕЁ ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ. [379587587.png] [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://psvadba.ru/kalmyckaya-svadba.html>

Nebylo tedy žádoucí, aby v domě umíral člověk. V současné Kalmycké republice si často staří lidé připravují svůj oděv na svou poslední cestu.

Podle tradice se nikdo nesměl dotknout zesnulého. V případě smrti člověka, byl zavolán astrolog. Jeho úkolem bylo ujistit se, zda je osoba opravdu mrtvá. To se nejčastěji provádělo s pomocí zrcátka. Astrolog přiložil zrcátko k ústům zemřelého, aby se ujistil o jeho smrti. Další možností bylo okolo mrtvého nasypat popel. Pokud v popelu po určitém čase nebyly žádné stopy, znamenalo to, že dotyčný je opravdu mrtvý.

Po smrti člověka je přivolán buddhistický kněz. Tělo mrtvého se musí omýt a poté je oblečeno do připravených šatů. Ženám nad 40 let se přes hlavu dává šátek. Zajímavostí je, že v době 19. století se mrtvý pohřbíval v šatech, ve kterých zemřel. V současné době se nebožtíci oblékají do speciálních šatů, vyrobených pro jejich poslední cestu. Veškeré šperky se ze zesnulého sundávají. Buď se uloží do rakve vedle mrtvého anebo je zdědí nejbližší osoba zesnulého.

3.8. TRADIČNÍ KALMYCKÉ OBLEČENÍ

Kalmycké oblečení je velmi různorodé. V této části práce si popíšeme nejprve tradiční ženský oděv, poté pánský oděv. Kalmykové si zakládali na tom, aby dobře vypadali. Používali různé doplňky k oblekům a šatům.

Pokud se podíváme do historie na ženské kalmycké oděvy, zjistíme, že dámský kostým se skládá především z košile, kalhot, šatů a saka bez rukávů.

Spodní prádlo je pro obě pohlaví a všechny věkové kategorie v kalmycké tradici stejné nebo alespoň hodně podobné. Naopak dámské šaty se staly typickým národním ženským oblečením západomongolského etnika. Velmi výraznou se stává dámská vesta bez rukávů [цегдг], která bývá velmi různorodá. Žena tuto vestu tradičně nosila především v pánské společnosti. Žena si ve společnosti svého tchána, popřípadě i ve společnosti manželova bratra musela tuto vestu vždy obléci. Tato vesta také ukazovala, jaké společenské postavení žena zaujímá.¹¹² Oblečení Kalmyků se velmi podobá oblečení využívaném v Mongolsku. Podobnost je patrná právě ve střihu a podobných prvcích – jako je zdobení, výšivky.

---

¹¹² Батырева Кермен Петровна, & Бембеев Евгений Владимирович (2021). ТРАДИЦИОННЫЙ КАЛМЫЦКИЙ ЖЕНСКИЙ КОСТЮМ В СИСТЕМЕ НАРОДНОГО ИСКУССТВА. «Nomadic civilization: historical research» (Кочевая цивилизация: исторические исследования), 1 (4), s. 111-113.

Pod vestou ženy nosily košile [киялик] z lehkých materiálů. Kalhoty bývaly ze stejného materiálu a byly stejného střihu, jak pro ženy, tak i pro muže. Nohavice kalhot si Kalmykové zastrkávali do bot.

Dívky také nosily tyto košile, ale přes ně si oblékly živůtek [берзе]. Vdané ženy nosily šaty, které nazýváme [терлик]. Venku si oblékaly přes toto oblečení nejčastěji kožichy [шубы].

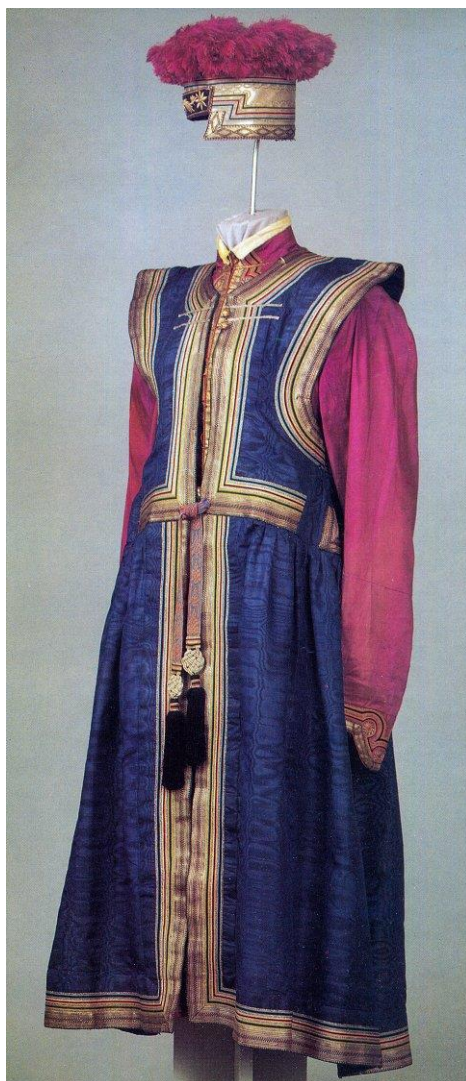
Pánský oblek si popíšeme velmi jednoduše. Pánové v Kalmykii si obvykle oblékali kožené kalhoty, které také zastrkovali do svých vysokých bot. Mladíci si oblékali přes své spodní prádlo něco jako plášť či hábit [халат бешмет] a muži staršího věku nosili mongolský delší hábit.

Podobně jako jiné národy i Kalmykové milovali šperky. Ženy nosily nejčastěji náušnice, do vlasů si dávaly různé spony. Dívky své oblečení často zdobily různými výšivkami. Nosily různé prsteny [кольца бильцик] na všech prstech mimo prsteníčku. Dalším častým doplňkem u žen byly amuletové náramky [браслет-амулет], k šatům nosily pásy [наборный пояс — талию]. Muži nosili prsteny a často také náušnici v levém uchu. Dalším doplňkem Kalmyků byly klobouky [шапок махла], často ozdobeny střapci [хурхсна]. Střapce byly nejčastěji červené barvy. Tyto klobouky nosili jak muži, tak i ženy. Ženy a dívky často nosily copy. Byla zde ale určitá výjimka – vdané ženy nosily dva copy, mladé dívky pouze jeden velký cop [коца].¹¹³

---

¹¹³ Народный костюм Калмыкии. Большая энциклопедия для школьников. О человеке, нашей планете, истории. © 2012 - 2023. [online]. [citace: 24.02.2024]. Dostupné z: https://sitekid.ru/kultura_i_iskusstvo/odezhda/narodnyj_kostyum_kalmykii.html

Obr. 14. KALMYCKÝ TRADIČNÍ DÁMSKÝ ODĚV [Image35s.jpg]¹¹⁴

Obr. 15. KALMYCKÝ ČEPEC [Image37.jpg]¹¹⁵

---

¹¹⁴ Image35s.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024]. Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>

¹¹⁵ Image37.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024]. Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>

Obr. 16. KALMYCKÁ ŽENA V KALMYCKÉM NÁRODNÍM ODĚVU [Image9.jpg]¹¹⁶

Obr. 17. ODĚV KALMYCKÉHO MUŽE [Page011.jpg]¹¹⁷

¹¹⁶ Image9.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024]. Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>

¹¹⁷ Page011.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024]. Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>

PRAKTICKÁ ČÁST

V této části se zaměříme na praktické využití tématu diplomové práce v hodinách na střední škole a pokusíme se navrhnout několik konkrétních aktivit do výuky. Na příkladech si ukážeme, že aktivity lze zařadit téměř do všech etap výuky, od počáteční do pokročilejší, a že na jejich základě lze u žáků rozvíjet všechny řečové dovednosti, tedy čtení, psaní, mluvení, poslech a také překlad.

Během aktivit si žáci osvojují jazykové prostředky, zejména gramatické jevy a slovní zásobu.

Téma práce se protíná s oblastí Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (RVP G), který je tvořen na národní úrovni. Program představuje učivo, které musí každý absolvent daného oboru ovládat. Na základě tohoto dokumentu si každá škola vytváří školní vzdělávací programy (ŠVP).

Vzdělávací oblast *Cizí jazyk a Další cizí jazyk* dle RVP G směřuje žáky k tomu, aby:

Tabulka č. 1. Dosažení výstupů žáků v tematické hodině

Vzdělávací oblast <i>Cizí jazyk a Další cizí jazyk</i>	
RVP G	Aplikace tématu: Kalmykové
Receptivní řečové dovednosti – výstupy žáka:	
➤ porozumí hlavním bodům a myšlenkám autentického ústního projevu složitějšího obsahu na aktuální téma, postihne jeho hlavní a doplňující informace	Porozuměl/a výkladu učitele částečně v ruštině, zformoval/a doplňující otázky k tématu.
➤ porozumí hlavním bodům a myšlenkám autentického čteného textu či písemného projevu složitějšího obsahu na aktuální téma	Porozuměl/a hlavním bodům prezentace k tématu.
➤ vyhledá a shromáždí informace z různých textů na méně běžné, konkrétní téma a pracuje se získanými informacemi	Excerptoval/a z textu prezentace klíčové lexikum (terminologie životní styl, zvyky, tradice, svatba, bydlení, tradiční oblečení.
➤ využívá různé druhy slovníků,	Využíval/a přizpůsobené slovníky k tématu

informativní literaturu, encyklopedie a média	(výkladový a překladový slovníky).
Produktivní řečové dovednosti – výstupy žáka:	
➤ volně a srozumitelně reprodukuje přečtený nebo vyslechnutý autentický text se slovní zásobou a jazykovými strukturami odpovídajícími náročnějšímu textu	Volně reprodukoval/a přečtený a vyslechnutý text se slovní zásobou při aktivitě kvíz.
➤ využívá výkladové a odborné slovníky při zpracování písemného projevu na neznámé téma	Využíval/a se souhlasem učitele překladový slovník v chytrém zařízení.
Interaktivní řečové dovednosti – výstupy žáka:	
➤ vyjádří a obhájí své myšlenky, názory a stanoviska vhodnou písemnou i ústní formou ¹¹⁸	Vyjádřil/a ústně své myšlenky a názory k tématu při diskuzi, vyjádřil/a písemně své názory v aktivitě kvíz.

Vzdělávací oblast *Komunikační funkce jazyka a typy textů* se vztahují k oblastem osobním, vzdělávacím, pracovním a veřejným, se kterými se žák setkává běžně i méně často nebo jen ve specifických kruzích.

Tabulka č. 2. Dosažení cílů v tematické hodině

Vzdělávací oblast <i>Komunikační funkce jazyka a typy textů</i>	
RVP G	Aplikace tématu: Kalmykové
Komunikační funkce jazyka a typy textů:	
➤ postoj, názor, stanovisko-souhlas, nesouhlas, možnost, ...	Postoj, názor-souhlas, nesouhlas, možnost vyjádřil/a při společné diskuzi po prezentaci.
➤ emoce – zájem/nezájem, překvapení, údiv, ...	Překvapení, údiv vyjádřil/a při diskuzi.

¹¹⁸ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007, s. 16-17.

➤ kratší písemný projev – odpověď, poznámky ...	Poznámky si zapisoval/a do sešitu či slovníčku během výkladu.
➤ čtený či slyšený text – texty informační, popisné, faktografické, ...	Čtený text přečetl/a samostatně při prezentaci.
➤ samostatný ústní projev – popis, shrnutí, srovnání, ...	Ústní projev žáka při diskuzi, při aktivitě domino.
➤ interakce – formální i neformální rozhovor, diskuze, ...	Diskutoval/a při aktivitě domino.
➤ informace z médií – internet, videonahrávky, telefon, ... ¹¹⁹	Získal/a informace z ukázky videonahrávky obsažené v prezentaci.

Vzdělávací oblast *Reálie zemí studovaného jazyka* zahrnuje některé aspekty shodné s tématem diplomové práce:

Tabulka č. 3. Dosažení cílů v tematické hodině

Vzdělávací oblast <i>Reálie zemí studovaného jazyka</i>	
RVP G	Aplikace tématu: Kalmykové
➤ politické a ekonomické postavení ve světě	základní faktografické informace o Kalmycké republice, která je součástí Ruské federace
➤ stručná charakteristika společnosti a kultury	Kalmykové jako tradiční a kočovný národ
➤ život a tradice, rodina, národní záliby a zvláštnosti	svatba, Vánoce, Tsangan sar a tulipánový festival, bydlení, způsob života
➤ jazykové zvláštnosti a odlišnosti ¹²⁰	ukázka videonahrávky obsažené v prezentaci kalmyčtina jako turkický jazyk

¹¹⁹ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007, s. 18.

¹²⁰ Tamtéž.

Je zjevné, že naše téma se přímo v definici cílů vzdělávací oblasti protíná s aspekty práce s odborným textem, získávání informací a interkulturním rozměrem, tedy výchovou k respektu jiných kultur.

Práce s tématem umožňuje výuku v širším didaktickém rámci se zapojením mezipředmětových vztahů, průřezových témat a rozvíjení klíčových kompetencí dle RVP.

Možné průsečíky vybraného tématu s průřezovými tématy:

Multikulturní výchova:

„Multikulturní výchova zaujímá významné místo v současné i budoucí společnosti založené na multikulturních vztazích. Zásadní význam má zejména pro mladé lidi, kteří se připravují na život v prostředí, v němž se setkávají a budou se ve stále větší míře setkávat s příslušníky jiných národností, etnik, ras, náboženství, s lidmi jiného životního stylu a jiných uznávaných hodnot. Jejím úkolem je především rozvíjet porozumění žáků sobě samým a hodnotám své kultury, podpořit jejich integraci v širším multikulturním prostředí při zachování vlastní kulturní identity. (...) Multikulturní výchova se zaměřuje zejména na poznání a pochopení kulturních diferencí mezi lidmi nejrůznějšího původu, mezilidské vztahy, interkulturní komunikaci a přizpůsobení životu v multikulturní společnosti.“¹²¹

Přínosem průřezového tématu k rozvoji žáka jako osobnosti má být:

Tabulka č. 4. Dosažení cílů v tematické hodině

Průřezové téma: <i>Multikulturní výchova</i>	
RVP G	Aplikace tématu: Kalmykové
➤ respektování jedinečnosti, pochopení člověka po jeho tělesné i duševní stránce osobnosti, stejně tak i jako součásti etnika	Respektuje specifika a jedinečnost národu Kalmyků.
➤ respektování etnické skupiny jako rovnocenné, společná spolupráce všech dohromady	Respektuje mnohonárodnostní Ruskou federaci, respektuje dodržování tradic i náboženství národů (Kalmyků).

¹²¹ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007, s. 73.

➤ poznání jazykových zvláštností různých etnik ¹²²	Poznává kalmycký jazyk jako samostatný jazyk.
---	---

Rámcový vzdělávací program pro gymnázia jsme v práci využili z důvodu jeho inovace, aktuálnosti, propracovanosti a přehlednosti. Multikulturní výchova se v tématu Kalmyků jako průřezového tématu objevuje v největší míře. Cílem průřezového tématu multikulturní výchovy v problematice Kalmyků je ukázat žákům, že Ruská federace je multietnickým státem. Prostřednictvím tématu žáky informujeme o tom, že Ruská federace není jen státem Rusů, nýbrž i jiných národů, kteří jsou jeho součástí. Dále je důležité, aby žáci pochopili, že v Ruské federaci je sice nejpoužívanějším a nejrozšířenějším jazykem ruský jazyk, ale přesto na teritorii mnohé národy či etnické skupiny mluví svými mateřskými jazyky a snaží se tak zachovat svou jazykovou identitu, přestože ruština má ve federaci velký vliv na všechny národy.

Možnosti, jak prostřednictvím našeho tématu u žáků rozvíjet klíčové kompetence:

Klíčové kompetence „(...) představují soubor vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj jedince, jeho aktivní zapojení do společnosti a budoucí uplatnění v životě.“¹²³

V hodinách ruského jazyka dochází k rozvoji klíčových kompetencí žáků, mezi které řadíme kompetence k učení, kompetence komunikativní, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a také kompetence digitální. Zde si zmíníme některé dovednosti a schopnosti žáka, které rozvíjejí tyto kompetence.

¹²² BALADA, Jan. *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007, s. 73-76.

¹²³ Tamtéž, s. 8.

Tabulka č. 4. Naplnění klíčových kompetencí v tematické hodině

Klíčové kompetence	
RVP G	Aplikace tématu: Kalmykové
Kompetence k učení:	
➤ kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi ...	V diskuzi – práce s doplňujícími zdroji informací.
Kompetence komunikativní:	
➤ vyjadřuje se v mluvených i psaných projevech jasně, srozumitelně a přiměřeně ...	V diskuzi k tématu – rozhovory.
➤ rozumí sdělením různého typu v různých komunikačních situacích, správně interpretuje přijímaná sdělení a věcně argumentuje, ...	Při výkladu učitele a při doprovodné prezentaci
Kompetence občanská:	
➤ respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí, ...	Při diskuzi, při získávání základních informací k tématu
➤ rozšiřuje své poznání a chápání kulturních a duchovních hodnot, spoluvytváří je a chrání ¹²⁴ , ...	Při výkladu učitele a doprovodné prezentaci

¹²⁴ BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007, s. 10.

1. NÁVRH DIDAKTICKÉHO VYUŽITÍ TÉMATU NA STŘEDNÍ ŠKOLE

V rámci tématu naší diplomové práce navrhujeme didaktické využití teoretické části v hodinách ruského jazyka na střední škole. Didaktické využití tématu vychází z teoretické části práce a neobsahuje žádné jiné informace ani poznatky, které bychom v práci nedohledali.

Pokud předpokládáme využití tématu na střední škole a přihlídneme k dokumentu RVP, který problematiku národností Ruské federace zařazuje do druhého ročníku, vycházíme z toho, že žáci ovládají ruský jazyk jako cizí jazyk na jazykové úrovni A2/B1 podle společného evropského referenčního rámce. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli vytvořit dvojazyčnou prezentaci k výkladu, jehož nedílnou součástí je překladový a výkladový slovník, který jsme upravili vzhledem ke znalostem a schopnostem žáků. Slovník by v této podobě mohl být žákům velmi nápomocný při vzhledu do problematiky. Pro lexikální a obsahovou přípravu jsme pro žáky vytvořili tematický slovníček. Viz příloha č. 2. a č. 3.

Dále jsme sestavili dvojazyčný kvíz, který by žáci obdrželi po výkladu a prezentaci. Kvíz by měl nám, jako pedagogům, podat ucelené informace o tom, jak žáci toto učivo pochopili a co si z hodiny odnesli. Viz příloha č. 4. A jako poslední možné didaktické využití jsme připravili pro žáky didaktickou hru na způsob domina. Tuto hru lze využít nejen ve formě domina, ale také ve formě pexesa při menší úpravě. Viz příloha č. 5.

Zařazení tématu do ŠVP:

Téma, které využijeme ve výuce na střední škole, by se mělo shodovat s učivem obsaženým ve školním vzdělávacím programu (ŠVP). Tento kurikulární dokument je vytvářen pedagogickými pracovníky konkrétní školy a je schválen ředitelem školy. ŠVP musí být volně přístupný široké veřejnosti. ŠVP konkrétní školy by měl být volně přístupný na internetu. Střední škola, pro kterou návrhy didaktického využití tématu vznikají má tento dokument k nahlédnutí na vyžádání u vedení školy.

Dle ŠVP školy je celková hodinová dotace třetího cizího jazyka ve druhém ročníku 66 hodin. Podle dokumentu školy, pro kterou jsem návrhy realizovala, téma diplomové práce spadá do oblasti učiva „**Svět kolem nás**“. Jako učivo dokument vyjmenovává: „život v jiných zemích (jazyk, místa)“,

„reálie zemí příslušné jazykové oblasti“, „město a regiony (bydlení, kultura, zajímavá místa, svátky, zvyky, tradice)“.¹²⁵

Výsledkem vzdělávání žáka dle dokumentu má být:

Žák:

- „informuje o reáliích příslušných zemí (historie, kultura),
- vypráví o životě v zemích dané jazykové oblasti (rodina, svátky, tradice, zvyky),
- shrne a nebo využije předložené faktografické informace, popíše polohu státu, zná hlavní město (...)¹²⁶

---

¹²⁵ ŠVP – Střední odborná škola obchodu, užitého umění a designu, Plzeň, Nerudova 33. Dostupné v knihovně školy nebo u zástupce ředitele, s. 142. [cit. 08.04.2024]. V platném znění pro školní rok 2023/2024.

¹²⁶ Tamtéž.

1.1. NÁVRH PREZENTACE

V rámci didaktického zpracování tématu je nejprve důležité žáky seznámit se základními údaji a faktografickými informacemi. Pro tuto část výuky je vhodné využít výklad či vyprávění, který je spojený s grafickým materiálem. Pro běžné účely výuky postačí prezentace vytvořená v programu PowerPoint či Canva, která obsahuje doprovodný textový, vizuální či audio-vizuální materiál. Získané poznatky žáků si ověříme pomocí další aktivity-kvízu.

Pokud využijeme téma na střední škole a přihlédneme na jazykovou úroveň žáků druhého ročníku, bylo by vhodné vytvořit dvojjazyčnou prezentaci. Stejně tak je vhodné si připravit výklad k prezentaci. Žáci tak lépe pochopí, kdo Kalmykové jsou a seznámí se s jejich životním stylem.

Kdo jsou Kalmykové ? - prezentace

Metodický komentář pro učitele

Škola: střední škola

Ročník: 2. ročník, cizí jazyk

Mezipředmětové vztahy: zeměpis, dějepis

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní, kompetence k řešení problému, občanská kompetence

Cíl aktivity: žák charakterizuje životní styl Kalmyků

žák zformuluje několik otázek k tématu Kalmyků

žák se aktivně přispívá svými poznatky do diskuze

Didaktické metody: vyprávění učitele

Organizační formy: frontální výuka, diskuze

Didaktické prostředky: technické vybavení třídy: počítač, interaktivní tabule, projektor, prezentace v programu Canva, video; slovníček

Hodnocení: formativní, jestliže žák splnil některý z cílů

Časová dotace: 30 minut z vyučovací hodiny

Popis aktivity: Úvodní aktivita informativního charakteru v podobě prezentace vytvořená v programu Canva, která obsahuje základní faktografické, kulturní a historické informace k tématu společně s doprovodnými obrázky.

Vlastní prezentace viz. Příloha č. 1.

1.2. NÁVRH PŘEKLADOVÉHO A VÝKLADOVÉHO SLOVNÍKU

Dalším výukovým materiálem, který jsme vytvořili jako pomocný pro studenty k hodině, je překladový a výkladový slovník speciálních výrazů. Využití těchto slovníků předpokládáme ve druhém ročníku střední školy pro žáky jazykové úrovně A2/B1. Didakticky účelné je, aby výkladová část slovníku byla v češtině, jelikož vysvětlení termínu by bylo neadekvátní jazykové úrovni. Slovníky mají žákům posloužit jako podpůrný materiál k tématu, k lepší orientaci v oblasti reálií, historie a životního stylu Kalmyků.

Překladový slovník jsme vytvořili výtahem nejdůležitějších a nejvíce používaných lexémů, které se vztahují k nejen k tématu, ale mají potencionální využití i v budoucnu. Slovník vznikl excerpací speciální slovní zásoby, týkající se životního stylu Kalmyků, z textů a jiných materiálů, které jsme měli k dispozici a které jsme použili při tvorbě didaktických činností. Slovník obsahuje lexémy seřazené v českém jazyce podle abecedy. U každého lexému nalezneme jeho ruský ekvivalent. Slovník, obsahující celkem 18 výrazů, je žákům k dispozici po celou vyučovací hodinu. Slova obsažená ve slovníku jsou často spojená s kulturou Kalmyků.

Výkladový slovník jsme vytvořili excerpací speciální slovní zásoby, která se vztahuje především k první části práce – historii zkoumané oblasti a etnika, z textů a materiálů, které jsme využili při přípravě tématu k tvorbě didaktických aktivit. Slovník obsahuje lexémy seřazené v českém jazyce podle abecedy. Každý lexém je přeložený do ruského jazyka a následně je česky stručně vysvětleno, co znamená. Slovník, který obsahuje 30 lexémů, je žákům také k dispozici po celou dobu vyučovací hodiny. Lexémy obsažené ve slovníku jsou spojené s historickým vývojem zkoumané oblasti a etnika.

Vlastní překladový slovník viz příloha č. 2. a vlastní výkladový slovník viz příloha č. 3.

1.3. NÁVRH KVÍZU

Pro ověření dosažených znalostí žáků o národu Kalmyků navrhujeme využít ve výuce kvíz. Aktivita vychází z informací poskytnutých z prezentace a výkladu. Vzhledem k předpokládanému využití materiálů na střední škole, jsme připravili tento kvíz dvojjazyčně a navrhujeme jej zařadit do výuky po výkladu a prezentaci. Kvíz představuje pro žáky zajímavou formu výuky, kdy si zopakují nové poznatky k tématu Kalmyků, a zároveň si my jako učitelé ověříme, zda tématu dostatečně porozuměli. Kvíz plní funkci kontrolní a také tato forma ozvláštňuje výuku. Dle doposud získaných zkušeností se domníváme, že aktivitu ocení mnoho žáků i na střední škole. Jedná se o aktivizační metodu.

Návrh aktivity „Kvíz“ jsme vytvořili na základě informací o tématu obsažených v prezentaci. Kvíz obsahuje sedm uzavřených odpovědí, kdy žák vybírá z možností A, B, C, popřípadě i D. U všech otázek, kromě jedné, je pouze jedna správná odpověď. U otázky č. 5. je více možných odpovědí a žáci jsou na výjimku v kvízu upozorněni. Na konci kvízu nalezneme jednu doplňující otevřenou otázku, kde žáci napíší konkrétní bod tématu, který je zaujal a proč.

Kalmykové – Co jsme si zapamatovali? - kvíz

Metodický komentář pro učitele

Škola: střední škola

Ročník: 2. ročník, cizí jazyk

Mezipředmětové vztahy: ruský jazyk, zeměpis, dějepis, občanská nauka

Klíčové kompetence: kompetence k řešení problému, občanská kompetence, kompetence komunikativní

Cíle aktivity:

cíl jazykový: fixace nové slovní zásoby

cíl řečový: čtení textu, formulace otázky

cíl interkulturní: poznání životního stylu, zvyků a tradic Kalmyků, vnímání etnické pestrosti národů

cíl výchovný a cíl osobnostního rozvoje: tolerance a respektu k odlišnostem

Didaktické metody: kvízové otázky

Organizační formy: individuální práce žáků

Didaktické prostředky: vytisknutý kvíz, psací potřeby, slovníček

Hodnocení: známka do klasifikace za správně vyplněný kvíz

Časová dotace: 5-8 minut z vyučovací hodiny

Popis aktivity: Aktivita kontrolního charakteru v podobě vytištěného kvízu, který učitel rozdává žákům, popřípadě kvíz přetvoří do aplikace kahoot či jiné. Kvíz obsahuje otázky, vztahující se k tématu.

Vlastní kvíz viz. Příloha č. 4.

1.4. NÁVRH DIDAKTICKÉ HRY DOMINO

Výukovým materiálem, který jsme k tématu vytvořili, je návrh didaktické hry na principu domina. Hra je navržena jako práce žáků se slovní zásobou ve dvojici. Aktivita vychází z tématu Kalmyků a obsahuje lexémy či obrázky spojené s jejich životem, zvyky a tradicemi. Hra je navržena tak, aby ji žáci zvládli na jazykové úrovni A2/B1 podle Evropského referenčního rámce. Cílem této aktivity je zopakování si a zafixování si vybrané nové slovní zásoby jazyka. Tedy práce s lexikální složkou jazyka.

Návrh této aktivity jsme vytvořili na základě informací k tématu, které nalezneme mimo jiné i v navržené prezentaci. Domino obsahuje deset obdélníkových karet, které se dělí na polovinu. Na každé polovině karty nalezneme slovo/slovní spojení či obrázek. Karty příkládáme k již vyloženým kartám tak, aby se shodovaly.

Po stopách Kalmyků? - hra domino

Metodický komentář pro učitele

Škola: střední škola

Ročník: 2. ročník, cizí jazyk

Mezipředmětové vztahy: ruský jazyk, zeměpis, dějepis

Klíčové kompetence: kompetence komunikativní, kompetence k řešení problému

Cíl aktivity: žák vyřeší didaktickou hru „Domino“ a zopakuje si životní styl Kalmyků

Didaktické metody: fixační: didaktická hra „Domino“ s lexikou

Organizační formy: práce žáků ve dvojici

Didaktické prostředky: vytištěné a rozstříhané karty hry „Domino“

Hodnocení: slovní hodnocení žáků

Časová dotace: 5-10 minut z vyučovací hodiny (v závislosti na jazykové úrovni žáků)

Popis aktivity: Hra domino je aktivita kontrolního charakteru. Jedná se o sadu obdélníkových kamenů/kostek, v tomto případě obdélníkových karet, jež jsou rozděleny na poloviny. Na každé polovině karty se nachází slovo/slovní spojení či ikonický text (obrázek). Každé slovo/slovní spojení či ikonický text (obrázek) se vyskytuje pouze jednou. Principem této hry je přiložit k již vyložené kartě další správnou kartu tak, aby se shodoval ikonický text (obrázek) se slovem/slovním spojením, který na kartě je.

Vlastní hra domino viz Příloha č. 5.

2. OVĚŘENÍ NÁVRHŮ VE VÝUCE RUSKÉHO JAZYKA

V této kapitole si nejprve popíšeme průběh vyučovací hodiny ruského jazyka, jejíž součástí byly návrhy aktivit. V další kapitole této práce zhodnotíme efektivitu návrhů ve výuce a poté navrhneme případné možné alterace pro další využití návrhů materiálů pro žáky.

Realizaci návrhů, které nalezneme v praktické části diplomové práce, jsme provedli na jedné odborné škole v Plzni v rámci souvislých praxí, v únoru 2024. Ruský jazyk se na střední škole vyučuje jako třetí cizí jazyk v dotaci dvou hodin týdně. Úroveň jazyka dané skupiny podle Evropského referenčního rámce byla A2/B1. Žáků ve třídě v době výuky bylo 14, z toho 12 dívek a 2 chlapci.

Realizace ve výuce nám zabrala dvě vyučovací hodiny ruského jazyka. Na začátku první hodiny jsme nejprve žáky seznámili s tématem a cílem vyučovací hodiny. Žáků jsme se zeptali, zda již někdy o národu Kalmyků slyšeli. Poté jsme téma hodiny žákům představili. S doprovodnou prezentací jsme žáky seznámili se základními údaji a zajímavými informacemi, které se k národu vztahují. Vyprávění společně s prezentací obsahovalo základní faktografické, geografické, kulturní a částečně historické informace, které se vztahovali ke způsobu života tohoto etnika. Do vyprávění jsme zahrnuli převážně zajímavosti z oblasti kalmyckých zvyků a svátků, tradičního způsobu bydlení, nebo například odívání. V hodině nechyběl ani doprovodný audiovizuální materiál.

Součástí této vyučovací hodiny byly slovníky – výkladový a překladový. Společně jsme si s žáky přečetli všechna slovíčka rusky a vysvětlili jsme si jejich význam v českém jazyce. Vysvětlení pojmů ve výkladovém slovníku jsme pro žáky připravili v českém jazyce pro jejich lepší pochopení problematiky.

Následnou a také poslední aktivitou, kterou jsme v hodině stihli, byl dvojjazyčný kvíz. Kvíz jsme žákům rozdali a společně jsme si přečetli jednotlivé ruské otázky a některá slovíčka jsme si společně přeložili. Žáci následně dostali potřebný čas na samostatné vyplnění kvízu. Poslední otázka této aktivity obsahovala otevřenou odpověď, kde jsem žáky poprosila, aby pravdivě odpověděli na otázku, co konkrétně je z tématu Kalmyků nejvíce zaujalo a proč.

Následující vyučovací hodinu ruského jazyka jsme věnovali čas zbylé aktivitě. Na začátku hodiny jsme si u žáků s pomocí tří předem připravených otázek ověřili, co si z minulé hodiny zapamatovali. Jednalo se o prekoncepty, které byly důležité pro aktivitu, kterou měli žáci splnit. Poslední částí tematické hodiny byla didaktická hra domino. Před aktivitou jsme rozdělili žáky do dvojic. Dvojice jsme pozměnili tak, aby si žáci vyzkoušeli práci s někým jiným, než na koho jsou při práci ve dvojici zvyklí. Poté jsme každé dvojici rozdali sadu karet této hry. Vysvětlili jsme žákům pravidla hry domino, žáci si mezi tím připravili karty na lavici tak, aby na všechny karty dobře viděli.

Následně se snažili o správné sestavení domina, kdy postupně přidávali ke kartám správnou část tak, aby domino dávalo smysl. Žáci si tímto způsobem opakovali nejen lexikální zásobu a také získané poznatky z minulé hodiny o národu kočovníků – Kalmycích.

3. HODNOCENÍ EFEKTIVITY NÁVRHŮ VE VÝUCE RUSKÉHO JAZYKA A ALTERACE

3.1. ANOTACE

V této části práce si popíšeme ověření návrhů materiálů, které jsme použili ve výuce ruského jazyka na střední odborné škole. Hodina ruského jazyka na téma Kalmyků nám zabrala dvě vyučovací hodiny a byla realizována ve druhém ročníku.

Cílem této hodiny bylo, aby žáci získali povědomí o národu Kalmyků, který je součástí Ruské federace. Mezi metody, které jsme v hodině využili, můžeme zařadit vyprávění učitele s pomocí projektové tabule a prezentace, samostatnou práci žáků, práci se slovníkem a práci žáků ve dvojici.

První hodina ruského jazyka trvala standardně 45 minut. V úvodu hodiny jsme žáky seznámili s tématem a cílem hodiny. Žáků jsme se zeptali, zda již někdy slyšeli o národu Kalmyků či nikoliv. Naprostá většina o nich slyšela poprvé. Jedna žákyně, původem z Ukrajiny, měla povědomí, že takový národ existuje, přesto vůbec nevěděla, do jaké části Ruské federace národ zařadit.

Na začátku jsme žákům rozdali pro ně vytvořené a přizpůsobené slovníky, které se vztahovali k výkladu i prezentaci a žáci je mohli využít během celé výuky. Společně jsme si slovníky prošli, jednotlivé lexémy jsme si přeložili a vysvětlili jejich význam, pokud byl nejasný. Poté jsme pomocí výkladu a připravené prezentace podali žákům základní faktografické, historické i kulturní informace a zajímavé poznatky. Žáky jsme seznámili se způsobem života etnika, s jejich každodenními činnostmi, tradičním bydlením, náboženstvím a tradicemi. Žákům jsme více podrobněji představili kalmyckou svatbu, ke které jsme pustili krátké video, aby si lépe představili život Kalmyků. V průběhu našeho výkladu měli žáci doplňující otázky. Například kolik počet obyvatel se nyní v Kalmycké republice nachází, zda stále využívají jurtu-kibitku k bydlení a jestli stále dodržují tradice svateb, jako v minulosti. Během výkladu si žáci zapisovali do sešitu nová slovíčka. Následovala samostatná práce, kdy měli žáci za úkol vyplnit dvojjazyčný kvíz na téma Kalmyků. Tato část hodiny nečinila žákům žádné potíže. Vše bylo žákům v kvízu jasné a srozumitelné, pokud však něco nevěděli, správné řešení odvodili popřípadě použili slovníky, které měli po celou dobu k dispozici.

Jelikož nám již zbývalo pár minut do konce hodiny, poslední aktivitu „Domino“ jsme realizovali až na začátku další hodiny ruského jazyka. Hodina ruského jazyka byla již zaměřena pouze na opakování tématu, kdy jsme si s žáky připomněli základní informace ke Kalmykům.

Poté následovala slibovaná hra domino. Žáky jsem před začátkem hry rozdělila do dvojic, kdy obdrželi sadu kartiček. Herní kartičky si žáci rozložili na lavici, aby všechna slovíčka měli před sebou a pustili se do aktivity.

Tato část hodiny žákům zabrala přibližně 10 minut z hodiny. Hra domino žáky zaujala a po aktivitě se ještě zajímali o některé informace k národu Kalmyků. Na konci jsem obdržela zpětnou vazbu od žáků, kdy jsem se zeptala, co je nejvíce zaujalo a proč a jaké informace by je ještě k tématu zajímali. Poslední částí, která v rámci hodiny na téma Kalmyků proběhla, bylo, aby každý žák řekl jedno slovo, které si z tématu zapamatoval a vysvětlil jeho význam. Následně jsem zhodnotila jejich práci při hodině – toto hodnocení bylo formativní.

3.2. ANALÝZA

Analýza hodiny ruského jazyka nám ukáže kritické místo výuky, které nám zároveň poslouží jako výchozí bod k alteraci této části hodiny. V hodině dochází k rozvoji klíčových kompetencí: k učení, komunikativní i občanské všemi možnými aktivitami, jako je výklad a doprovodná prezentace učitele, práce žáků se slovníky a samostatné vyplnění kvízu, či například aktivita „domino“ ve dvojici.

Ve zkoumané hodině, kterou jsme měli možnost odučit na střední škole, shledáváme jako klíčovou část můj osobní výklad k prezentaci. Vzhledem ke znalostem žáků této školy v oblasti historie, jsme museli více upravit a zkrátit část prezentace na historický vývoj etnika, jelikož žáci neměli žádné povědomí o tom, kdo byl Čingischán a co byla Zlatá horda, neměli také ani základní znalosti o carském Rusku.

Oproti našemu očekávání, jsme zjistili, že žáci mají veliký deficit prekonceptů – nemají dostatečné množství znalostí z oblasti historie nejen národů Ruské federace, ale žákům chybí základní znalosti z historického vývoje Ruska obecně. Zjistili jsme, že žákům chybí představa o multikulturní Ruské federaci. Žáci měli velmi omezené znalosti o tom, že je Rusko národnostním státem – nedokázali vyjmenovat národy Ruské federace. Věděli pouze, že je Rusko státem s více národnostním složením.

Díky realizaci hodiny na téma Kalmyků jsme u žáků posílili mezipředmětové vztahy, žáci se naučili nové poznatky nejen z historie Ruska, ale také z oblasti geografie. Cíle vyučovací hodiny byly dle našeho názoru naplněny. Žák charakterizoval životní styl Kalmyků, žák taktéž zformoval několik libovolných otázek k tématu Kalmyků během vyučovací hodiny, a žák taktéž aktivně přispíval

do diskuze svými poznatky a myšlenkami. Efektivita znalostí žáků v oblasti lexikologie byla dle našeho očekávání méně naplněna. Očekávali jsme, že si žáci zapamatují více lexikálních jevů z tématu. Žáci si ovšem nebyli schopni zapamatovat ani 10 lexémů. Dle našeho názoru je 10 lexikálních jevů k tématu minimum pro výstup žáka. Je také nutné podotknout, že jsme lexikum upravili k úrovni žáků a brali jsme v potaz i následné využití těchto lexémů během dalšího vzdělávání žáků.

Naopak nás překvapilo, že žáky nejvíce zaujalo bydlení kočovníků a svatební obřady Kalmyků. K těmto oblastem prezentace a výkladu měli žáci nejvíce dotazů, a to především co se týče aktualizace těchto oblastí tématu k 20. století.

3.3. ALTERACE

Kritické místo výuky, které vzniklo nedostatkem znalostí žáků v oblasti dějepisu, se pokusíme alterovat a kriticky posoudit. Pro alteraci jsme vybrali první část výuky – osobní výklad a doprovodnou prezentaci k tématu Kalmyků v hodině ruského jazyka.

Kritická část výuky byla spojena s neznalostí základních faktů (prekonceptů) o vývoji Ruska. Vzhledem k tomu, že se žáci učí ruský jazyk jako další cizí jazyk, se domníváme, že by měli mít kulturní a částečně historický přehled o událostech státu, ve kterém je tento jazyk mateřským jazykem. Návrh alterace kritické části hodiny ruského jazyka může mít několik podob. Základem učiva cizího jazyka by měl být přehled o životě, o reáliích, o vývoji národa, který je nositelem jazyka, který se žáci učí. Proto bychom zde chtěli navrhnout možné alterace výuky.

Jako první možnou alteraci navrhujeme pro žáky vymezit jednu vyučovací hodinu na historicko-kulturní a geografický přehled o Ruské federaci. Tato alterace předpokládá pro učitele připravit si pro žáky na jednu vyučovací hodinu vzhled do problematiky historie národa, do geografického popisu a také do kulturního způsobu života. V této vymezené hodině žákům vyložíme fakta o základních a nejvíce významných historických etapách vývoje Ruska (vzhledem ke znalostem, věku, zaměření oboru atd.). Dále navrhujeme zařadit do výkladu etnické složení obyvatelstva Ruské federace a práci s mapou. Tato hodina by měla být první a úvodní hodinou, po které bude následovat hodina na téma Kalmyků. V tomto případě již žáci mají vstupní informace k základním oblastem Ruské federace (prekoncepty), které jsou schopni aktualizovat k dalšímu tématu, tématu Kalmyků, které by již nemuselo být nijak upraveno.

Další možnou alterací je zadat (navrhnout) žákům (dobrovolný) úkol na další hodinu, kdy by si každý samostatně či ve dvojici připravil kratší referát či prezentaci na konkrétní téma z historie, kultury, geografie či národnostního složení Ruské federace. Opět by se jednalo o první a úvodní hodinu, po které by následovala hodina na téma Kalmyků.

ZÁVĚR

Téma diplomové práce je proto věnováno národu žijícímu na území dnešní Ruské federace – Kalmykům. Informace o tomto etniku jsou v České republice velmi kusé. Hlavním záměrem diplomové práce bylo shrnout základní fakta z oblasti historie a současného způsobu života nejprve kočovného národa, který si vytvořil v průběhu několika staletí svou vlastní autonomní republiku s ústavou a všemi zákonodárnými ustanoveními.

Cílem diplomové práce bylo vytvoření uceleného pohledu na etnikum Kalmyků, které je dnes součástí Ruské federace. V jednotlivých kapitolách jsme se postupně věnovali historii Kalmyků od formování tohoto národa až do současnosti, ukázali jsme, že vývoj původně kočovného národa Kalmyků byl dlouhý a cesta k vlastní autonomii byla složitá. Jejich historický vývoj měl svá specifika, měl několik etap, které lze obtížně exaktně vymezit. Pozornost jsme věnovali různým oblastem života Kalmyků, zabývali jsme se otázkami ekonomickými, politickými, náboženskými a kulturními.

V diplomové práci jsou použity dostupné zdroje z odborné literatury a je doplněna ikonografickým materiálem.

Z hlediska obsahu této práce, pro něhož sepsání jsme použili mnoho zdrojů, je vytvořen obsáhlý seznam použité literatury a zdrojů, ve kterém můžeme dále nalézt mnoho faktografického i dalšího fotografického materiálu. V příloze této práce nalezneme námi vytvořené didaktické návrhy do hodin ruského jazyka, které vycházejí především z poznatků obsažených v teoretické části práce.

RESUMÉ

Tato diplomová práce pojednává o historickém vývoji národa Kalmyků a jejich životním stylu, zvycích a tradicích, které si jako etnikum přinášejí z minulosti do současnosti. Práce obsahuje mnoho faktografického, historického i obrazového materiálu k tématu Kalmyků. Práce se dělí na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část nám přináší ucelený pohled na původně kočovný národ Kalmyků, který je specifický nejen svým historickým vývojem, ale také svým životním stylem, zvyky i tradicemi, které si uchovává do současnosti. První kapitola je věnována základním informacím, které jsou o tématu volně dostupné, avšak bez jejich znalostí by bylo obtížné pokračovat v práci. Druhá kapitola se věnuje historickému vývoji Kalmyků a je dále chronologicky členěna do podkapitol dle jednotlivých období. Třetí kapitola se zabývá způsobem života Kalmyků od minulosti do současnosti.

Praktická část obsahuje návrh didaktického využití tématu Kalmyků na střední škole, jeho využití ve výuce ruského jazyka a následné ověření těchto návrhů v hodině na střední odborné škole.

Cílem práce bylo shrnout veškeré poznatky o národu Kalmyků a navrhnout možnosti využití tématu do výuky ruského jazyka na střední škole.

Klíčová slova: Kalmykové, Ojraté, kočovník, způsob života etnika, zvyky, tradice, didaktické využití.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

BALADA, Jan. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia: RVP G. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, c2007, 100 s.

BITKEEVA, Aisa. *Language of the Oirad-Kalmyks: Past and Present*. Mongolian Studies, vol. 29, 2007, s. 47–56. JSTOR. [cit. 01.02.2024] <http://www.jstor.org/stable/43193430>.

BUTOVSKAYA, M. L., and E. B. GUCHINOVA. “Men and Women in Contemporary Kalmykia: Traditional Gender Stereotypes and Reality.” *Inner Asia*, vol. 3, no. 1, 2001, s. 60. JSTOR. [cit. 31.01.2023] <http://www.jstor.org/stable/23615448>.

DOVDANOV, Vladimir A. *Put' sily i spravedlivosti*. Džangar, 2003. Dostupné online: https://kalmyki.narod.ru/projects/kalmykia2005/html/dovdanov_2005/content.htm. Citace [2024-01-20].

FESTIVAL, Tulip. *Kalmyk prayers. Problems of Ethnic History and Culture of the Turkic-Mongolian Peoples Kalmyk Prayers*. [online]. [cit. 30.01.2024]. Dostupné z: <https://myneato.ru/en/kalmyckie-molitvy-problemy-etnicheskoi-istorii-i-kultury/>.

GOUCHINOVÁ, Elza-Bair Mataskovna; LEWIS, David. *Kalmykové*. Routledge, 2013.

HEJDA, Petr. *Téma migrace a jeho zpracování ve výchově k občanství a občanském a společenskovedním základu*. [online]. Olomouc, 2019 [cit. 2023-07-28]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/2azj2y/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Mgr. Gabriela Cingelová, Ph.D.

HLADÍK, Jaroslav. *Mongolsko – jurta*. Prosiměřice: Mondo, 1997, s. 16. ISBN 80-902309-0-3.

CHETYROVA, Lyubov B. “The Idea of Labor Among Deported Kalmyks: Kalmyk Resilience Through Celebration in the Gulag.” *Mongolian Studies*, vol. 33, 2011, s. 17–31. JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/43194557>. [cit. 01.02.2024].

JIRÁSEK, Josef. *Rusko a my. IV. díl: Dějiny vztahů československo-ruských od roku 1894 do roku 1914*. 2., opr. vyd. Praha; Brno: M. Stejskal, J. Stejskal, 1945 (Brno: Globus).

Kabinet Kuriozit. *Kalmykové v Povolží*. [online]. © 2021 Kabinet Kuriozit. [Citace: 20.02 2024.] Dostupné z: <https://www.kabinetkuriozit.eu/kalmykove-v-povolzi/>.

KOKAISL, Petr, et al. *Manželství a rodina obyvatel Kavkazu a Střední Asie. Marriage and Family in the Caucasus and Central Asia*, 2011.

KOSAREVA, Evgeniya. *Tibetský Buddhismus v Kalmycku*. 2017.

LANDA, Ishay. “*Oirats in the Ilkhanate and the Mamluk Sultanate in the Thirteenth to the Early Fifteenth Centuries: Two Cases of Assimilation into the Muslim Environment (MSR XIX, 2016)*.” (2016). s. 150-155.

LIŠČÁK, Vladimír a Pavel FOJTÍK. *Státy a území světa*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-07-9. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8d35cad0-0831-11e4-b1a4-sto005056827e52>.

MAZANEC, Marek. *Státoprávní uspořádání a právní systém Mongolské říše v letech 1206 - 1294*. [online]. Plzeň, 2022 [cit. 2023-11-07]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/m9iodt/>. Rigorózní práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta právnická. s. 23.

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu: Odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality*. [online]. [cit. 27.07. 2023].

Národní listy. Praha: Julius Grégr, 18.9.1889, 29(258, odpolední vydání), s. (1). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:aa303e5b-31a6-11e7-af67-001b63bd97ba>.

Per Kvaerne: *Aufstieg und Untergang einer klösterlichen Tradition*. In: Heinz Bechert und Richard Gombrich (Hrsg.): *Der Buddhismus. Geschichte und Gegenwart*. 2. Auflage. C.H. Beck, 2002.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001

SARFI, Maqsooda S. *CUSTOMS AND TRADITIONS IN MONGOLIA*. The Journal of Central Asian Studies , 2010.

SMIRNOV, Aleksej Petrovič a Josef VLÁŠEK. *Skytové*. Praha: Panorama, 1980. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:8a0a7330-f76f-11e6-aa6c-005056827e52>.

SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIE. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I. Hlavní editor: Zdeněk R. Nešpor. Online. [cit. 2023-08-02]. Autor: Ladislav Hora. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Lamaismus>.

ŠATAVA, Leoš. *Etnika bez státu a regionální jazyky v Evropě rozměry asimilace a revitalizace - 56 případů*. První vydání. Praha : EPOCH 2022. ISBN 978-80-278-0084-1.

ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin. Možnosti zachování a revitalizace*. Praha: SLON 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.

ŠVANKMAJER, VEBER, SLÁDEK, MOULIS, DVOŘÁK. *Dějiny Ruska*. Praha: NLN 2004, s. 463- 464.

ŠVP – Střední odborná škola obchodu, užitého umění a designu, Plzeň, Nerudova 33. Dostupné v knihovně školy nebo u zástupce ředitele, [cit. 08.04.2024]. V platném znění pro školní rok 2023/2024.

TORKUNOV, A.V., A.V YAKUSHEV a A.S SCHERBAKOVA. *Kalmycké poklady kultury*. Nauchnoinformacionnyj izdatel'skij centr, 2009, s. 68. ISBN 9785902156178.

VEIGENDOVÁ, Dana. *Bitva na Kulikovském poli*. Rudé právo. 27. 9. 1980-9-27, s. 5. Dostupné online [cit. 2023-09-1].

Velká sovětská encyklopedie – nevím citací.

VŠEVĚD. *Encyklopedie v pohybu*. [Online] [Citace: 20.02 2024.] Dostupné z: <https://www.vseved.cz/>.

WARREN, René Wellek-Austin; WELLEK, René. *Teorie literatury*. Olomouc: Votobia, 1996.

БАДМАЕВА, В. В. *Юрта – традиционное жилище калмыков, как пример оптимальной адаптации к кочевому укладу* / В. В. Бадмаева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2012. — № 5 (40). — С. 367-369. — URL: <https://moluch.ru/archive/40/4826/> (дата обращения: 28.08.2023).

БАТЫРЕВА Кермен Петровна, & Бембеев Евгений Владимирович (2021). *ТРАДИЦИОННЫЙ КАЛМЫЦКИЙ ЖЕНСКИЙ КОСТЮМ В СИСТЕМЕ НАРОДНОГО ИСКУССТВА*. «Nomadic civilization: historical research» (Кочевая цивилизация: исторические исследования), 1 (4), 106-117.

БЕМБЕЕВ В. Ш. *Ойраты и калмыки на Евразийском пространстве (XIII — 60-е гг. XVII века)*. Элиста 2007 г. 512 с.

БИТКЕЕВ, Петр Цыденович. *Калмыцкий язык за 400 лет*. 2009.

Волшебный мир калмыцкой сказки. [online]. Национальная библиотека им. А. М. Амур-Санана © 2023. [cit. 13.04.2024]. Dostupné z: <https://www.kalmlib.ru/articles/1112-volshebnyi-mir-kalmyckoi-skazki.html>.

БОРИСОВ Т. К. *Калмыкия: историко-политический и социально-экономический очерк*. — М.; Л.: Гос. изд-во, 1926. 97 с.

БУРАЕВА, Татьяна Викторовна. *Язык калмыцких народных сказок (на материале «Калмыцких сказок» ГИ Рамстедта)*. Автореф. дисс.... канд. фил. наук. Элиста, 2006.

Вечная спутница казаха: удивительные факты о домбре. [online]. © 2024 Sputnik. [cit. 30.01.2024]. Dostupné z: <https://ru.sputnik.kz/20180701/fakty-dombra-6235367.html>.

Декларация о государственном суверенитете Калмыцкой Советской Социалистической Республики: МАКСИМОВ, К.Н. Калмыкия - субъект Российской Федерации. Москва: «Республика» 1995.

Свадебный обряд донских калмыков в старину. © 2000-2023 Донская государственная публичная библиотека. [cit. 08.12..2023]. Dostupné z: <https://www.dspl.ru/sobytiya/tematicheskie-gody/god-kulturnogo-naslediya-narodov-rossii/svadebnyy-obryad-donskikh-kalmykov-v-starinu/>.

ДЯКИЕВА, Б. Б.; БОКТАЕВА, В. Л. *ИСЧЕЗАЮЩИЕ ЯЗЫКИ. ЦИФРОВИЗАЦИЯ КАК СПОСОБ ИХ СОХРАНЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ (НА ПРИМЕРЕ КАЛМЫЦКОГО ЯЗЫКА)*. In: Сетевое востоковедение: культурные ценности Востока в орбите современных научных исследований. 2020. p. 80-85.

ИЛЮМЖИНОВ, Kirsan. Калмыкия сделала выбор. (No Title), 1995.

ИЛЮМЖИНОВ, МАКСИМОВ. *Калмыкия на рубеже веков.* Москва: «ЗелО» 1997.

История Калмыкии с древнейших времен до наших дней: в 3 т. — Элиста: ГУ "Издательский дом «Герел», 2009.

МАКСИМОВ, К.Н.; НАБЕРУХИН, А.И. *Советская Калмыкия в составе СССР.* Элиста: Калмыцкое книжное издательство 1983.

МАКСИМОВ, К.Н. *Калмыкия - субъект Российской Федерации.* Москва: «Республика» 1995. ISBN: 5-250-02538-2.

МТИРОВ, А. Г. *Ойраты-Калмыки: века и поколения.* Элиста: Калмыцкое книжное издательство, 1998.

НОМИКОСОВ, С. Ф. *Статистическое описание области войска Донского*. Новочеркасск, 1884.

ОРЛОВ, ГЕОРГИЕВА, ГЕОРГИЕВ, СИВОХИНА. *История России*. Москва: Московский государственный университет им. М.В. Ломоносова 2012, с. 438-453.

ПЮРБЕЕВ, Г. Ц. *Калмыцкий язык//Языки мира: Монгольские языки. Тунгусо-маньчжурские языки. Японский язык. Корейский язык*. М.: Издательство «Индрик», 1997.

РАШИД-АД-ДИН. *Сборник летописей*. Т.1. Кн. 2 М., 1952.

РОДИНА, Малика. АХ, ЭТОТ ХЮРМ! СВАДЕБНЫЕ ОБРЯДЫ ПРИВОЛЖСКИХ КАЛМЫКОВ. [online]. © 2022 АСТРАКУЛЬТ, Астрахань. [cit. 09.12.2023]. Dostupné z: <https://astrakult.ru/ah-etot-hyurm/>.

САНЧИРОВ В.П. *Монгольское завоевание Южной Сибири в начале XIII века и вхождение ойратов в состав государства Чингис-хана*. Б.Я. Владимирцов. Монголоведение. 2004;3(1):179-192.

ТРОФИМОВА, Светлана Менкеновна; РАССАДИН, Валентин Иванович. *Группе переднеязычных согласных в языке дербетов Калмыкии и Монголии*. Oriental Studies, 2012.

SEZNAM POUŽITÝCH FOTOGRAFIÍ A OBRÁZKŮ

- Obr. 1. Příspěvatelé Wikipedie, Kalmykia in Russia.svg. Kalmycko [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, Datum poslední revize 17. 08. 2023, 19:21 UTC, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Kalmycko&oldid=23071335>.
- Obr. 2. Kalmyk khanate XVII century. Republic of Kalmykia. [online] © 2011-2024 www.Kalmykia.net. [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.kalmykia.net/kalmykia/kalmykia-history/>.
- Obr. 3. Kalmyk Encampment. A traditional Kalmyk encampment. The Kalmyk yurt, called a gher, is a round, portable, self-supporting structure composed of lattice walls, rafters, roof ring, felt covering and tension bands. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Kalmyks#cite_ref-14.
- Obr. 4. Kalmyk soldier of the Russian Army, 1812. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalmyk_soldier_of_the_Russian_Army,_1812.jpg#/media/File:Kalmyk_soldier_of_the_Russian_Army,_1812.jpg.
- Obr. 5. Kalmyk people 1917. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kalmyk_people_1917.jpg#/media/Soubor:Kalmyk_people_1917.jpg.
- Obr. 6. Bundesarchiv Bild 101I-218-0507-24, Russland-Süd, sowjetische Kriegsgefangene.jpg. Příspěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_101I-218-0507-24,_Russland-S%C3%Bcd,_sowjetische_Kriegsgefangene.jpg#/media/File:Bundesarchiv_Bild_101I-218-0507-24,_Russland-S%C3%Bcd,_sowjetische_Kriegsgefangene.jpg.

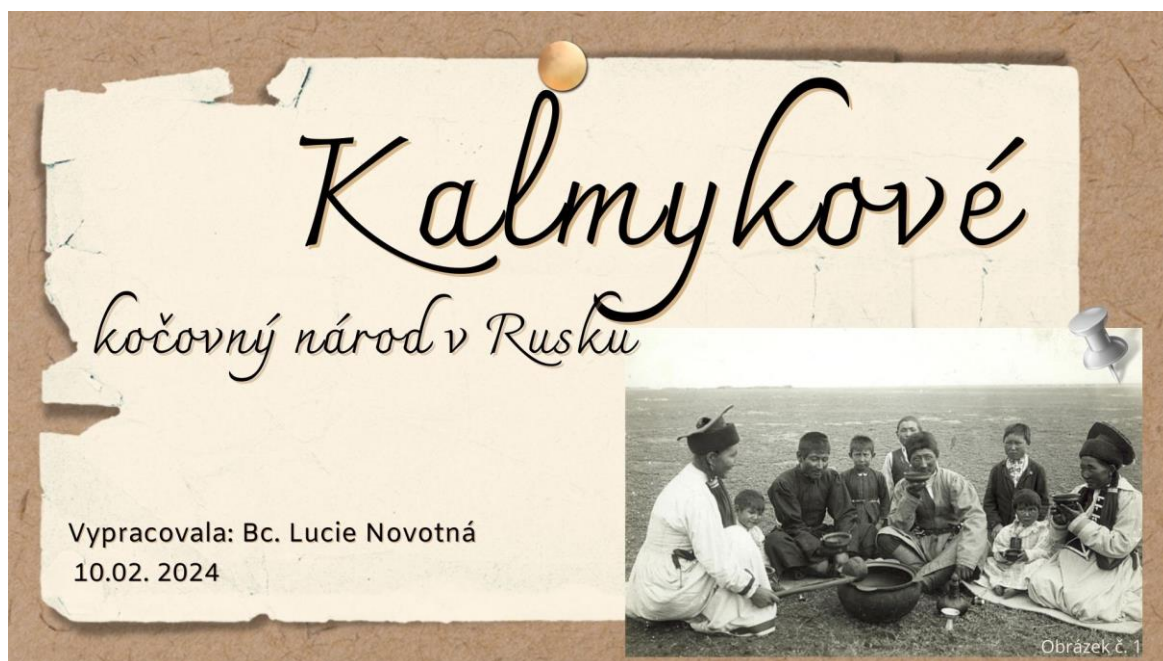

- Obr. 7. Kalmyk+Pauli.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024]. Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>.
- Obr. 8. Tekkes people kikitka. Přispěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:12_%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BA%D0%B8%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%B8.jpg#/media/File:12_%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5_%D0%BA%D0%B8%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%BA%D0%B8.jpg.
- Obr. 9. Traditional home. Přispěvatelé Wikipedie. [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, © 2023, [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Instruction_of_ger.jpg#/media/File:Instruction_of_ger.jpg.
- Obr. 10. Ministry of Sport, Tourism and Youth Polici of the Republic of Kalmykia. Festival-tulipanov4.jpg. [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.kalmykia.net/2014/photos-from-tulip-festival/>.
- Obr. 11. GALZANOV, Buyancha. Press service of the Head of the Republic of Kalmykia. Festival-tulipanov2.jpg. [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://www.kalmykia.net/2014/photos-from-tulip-festival/>.
- Obr. 12. Калмыцко-русский словарь под редакцией Б. Д. Муниева. КАЛМЫЦКИЙ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ЯЗЫКА, ЛИТЕРАТУРЫ И ИСТОРИИ ПРИ СОВЕТЕ МИНИСТРОВ КАЛМЫЦКОЙ АССР. ИЗДАТЕЛЬСТВО РУССКИЙ ЯЗЫК, Москва, 1977. С. 16. [citováno 13. 04. 2024].
- Obr. 13. ТРАДИЦИОННАЯ СВАДЬБА В КАЛМЫКИИ И ЕЁ ПОСЛЕДОВАТЕЛЬНОСТЬ. [379587587.png] [citace: 13. 04. 2024]. Dostupné z: <https://psvadba.ru/kalmyckaya-svadba.html>.

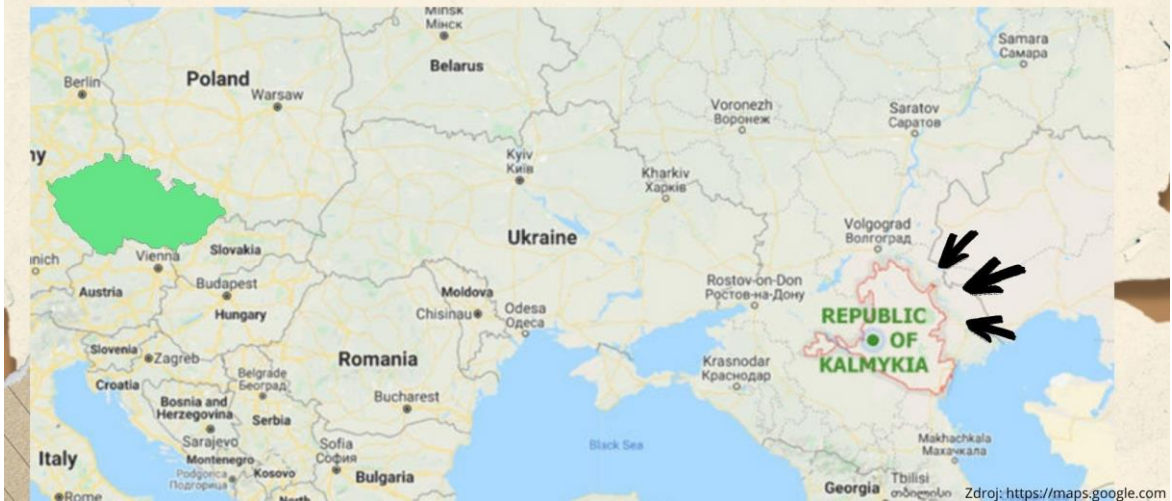
- Obr. 14. Image35s.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024].
Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>.
- Obr. 15. Image37.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024].
Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>.
- Obr. 16. Image9.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024].
Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>.
- Obr. 17. Page011.jpg. Folk Costume & Embroidery. [online], Blogger.com. [citace: 14. 04. 2024].
Dostupné z: <https://folkcostume.blogspot.com/2011/05/costume-embroidery-of-kalmyk.html>.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1. PREZENTACE VYTVOŘENÁ V PROGRAMU CANVA127

Мапа Kalmycké republiky

Způsob života

- pastevectví, zemědělství, hospodářství, rybolov, řemesla a výroba produktů
- zpracovávání živočišných produktů: **мясо, молоко, шерсть**
- základ bohatství: **верблюды**
- výroba kobereců - **производство ковров**
- výroba šperků, **музыкальные инструменты**, apod.
- **Калмыки отмечают праздники** - Vánoce, "Tsagan-Sar", Tulipánový festival, ...

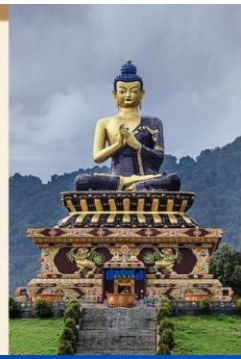

Пáбоženství - религия

- 17 век - doba utváření národa
- буддизм
- религия, основана на учении Будды

Зákazy- запреты! :

- убиване людей, животных
- лгать
- принимать наркотики

Bydlení кибитка

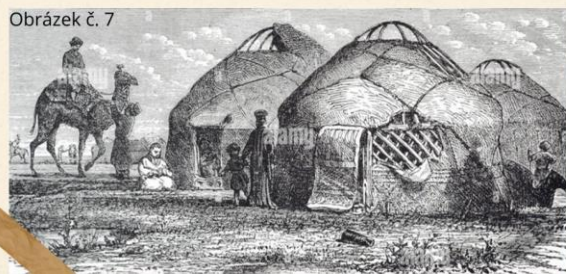
- prosté bydlení
- jinak se také nazývá jurta

Obrázek č. 5

Obrázek č. 7

Zvyky a tradice

Obrázek č. 8

Obrázek č. 9

Obrázek č. 10

Svatba - свадьба Калмыков

video

- není přesný termín pro manželství. Kalmykové používají «ВЗЯТЬ ДОМ»
- špeh, který zjišťuje, zda-li je dívka bohatá a pracovitá a bude vhodnou ženou

• 3 церемонии:

1. жених посещает семью невесты
2. женщины посещают невесту
3. подготовка кибитки

- svatební obřad

Obrázek č. 11

Obrázek č. 12

Облеҕені - Одежда Калмыков

Облеҕені - Женская одежда

цегдг

киялик

берзе

терлик

шуба

Oblečení - Мужская одежда

Plášť - халат бешмет

Zdroje - Источники:

Obrázky:

úvodní obrázek: Autor: Neznámý – фонд Российского
Этнографического музея, Volné dílo,
<https://commons.wikimedia.org/...311>
obrázek 2: <https://www.google.com/...RAY>
Obrázek 3: google mapy <https://maps.google.com>
Obrázek 4: koberec - <http://raretes.ru/...ze/>
Obrázek 5: vnitřek kibitky - <https://www.tsemrinpoche.com/...tml>
Obrázek 6: černobilá kibitka s rodinou: <https://www.alamy.com/...e=0>
Obrázek 7: jurtoviště <https://www.alamy.com/...e=0>
Obrázek 8: vánoce <https://riakalm.ru/...ovo>
Obrázek 9: Tulipánový festival <https://www.kalmykia.net/...jpg>
Obrázek 10: Tsagaan-Sar <https://riakalm.ru/...kov>
Obrázek 11: Nevěsta hostí <https://psvadba.ru/...tml>
video: <https://psvadba.ru/...tml>
Obrázek 12: <https://psvadba.ru/...tml>
<https://www.strihy.eu/...tml>
Oblečení :
<https://folkcostume.blogspot.com/...tml>
<https://folkcostume.blogspot.com/...tml>
<https://folkcostume.blogspot.com/...tml>

Dámské oblečení:

<https://tegrk.ru/...435>
+ <https://www.temu.com/...2zg>
+ <https://www.strihy.eu/...tml>
+ <https://uk.wikipedia.org/...jpg>
+ <https://static.edn.oskelly.ru/...ebp>

Pánské oblečení:

<https://www.alamy.com/...e=0>
+ <https://folkcostume.blogspot.com/...tml>

Пříloha č. 2. ПŘEKLADOVÝ SLOVNÍK

česky	rusky
cop	коса
dámská košile z lehkého materiálu	киялик
dámská vesta bez rukávů	цегдг
dámské kožichy	шубы
dámský pásek k šatům	наборный пояс — талию
dámský živůtek	берзе
Kalmycká republika	Республика Калмыкия
klobouk	шапок махла
lampa pro pohřební obřad	лампадка зул
lesní národy	лесные народы
mnich	монах
náramek jako amulet	браслет-амулет
oženit se	взять дом
pánský plášť	халат бешмет
prsteny	кольца бильцик
sladkosti	сладости
štrápce na klobouku	хурхсна
šaty pro vdané ženy	терлик

Příloha č. 3. VÝKLADOVÝ SLOVNÍK

česky	rusky	vysvětlení pojmu
Alané	Аланы	kočovný kmen
Avaři	Авары	kočovný národ
buddhismus	буддизм	náboženství a filosofická tradice
Čingischán	Чингисхан	Velký chán Mongolů, nejslavnější vojevůdce a dobyvatel na světě
feudalismus	феодализм	politický, ekonomický a sociální systém středověké společnosti, rozdělení společnosti na pány (privilegovaní) a vazaly (nejsou privilegovaní)
gubernie	губерния	vyšší administrativně-správní jednotka Ruského impéria zavedená carem Petrem I. Velikým
homo erectus	человек прямоходящий	člověk vzpřímený, považován za přímého předka moderního člověka „homo sapiens“ v evolučním vývoji
homo sapiens	человек разумный	člověk moudrý (rozumný) v evolučním vývoji
Hunové	Хунну / гунны	kočovný kmen
chán	хан	tradiční označení pro vůdce kmene / panovníka státního útvaru chanát
chanát	ханство	státní útvar či území ovládané chánem
chazarská říše / chazaři	Хазария	kočovný, později polokočovný turkický kmen
jurta	юрта	obydlí kočovných Mongolů a Kalmyků
kamenná štípaná industrie	каменная индустрия	soubor kamenných nástrojů (či polotovarů) vyrobených ze zlomků štěpených hornin z období pravěku

kibitka	кибитка	pastevecké obydlí kruhovitého tvaru. Lexém kibitka se používá v několika významech. Mohou to být lehké ruské saně, ale i jurta a také lehký krytý kočovný vozík. V případě Kalmyků se jedná o příbytek/přístřešek nazývaný jurta.
kolaborace	коллорационизм	spolupráce s vojenským nepřítelem či okupační mocí, nebo politickým nepřítelem proti zájmům vlastní země
lamaismus	ламаизм	specifická forma tibetského buddhismu rozšířená v Kalmycku
lesní národy	лесные народы	kočovné národy, např. Ojraté
misionář	миссионер	člověk obracející pohany na křesťanskou víru
nojon	нойон	kalmycký kníže spravující ulusy
Ojraté	Ойраты	kočovný kmen, který se usazoval v okolí řeky Volhy
Pečeněgové	Печенеги	kočovný kmen
Polovci	Половцы	turkický kočovný kmen
samovar	самовар	samovar je určený pro ohřev vody k přípravě čaje
sapientace	сапиентация	proces rozvoje mozku a kognitivních schopností, řeči a myšlení
Sarmaté	Сарматы	kočovný kmen
Skytové	Скифы	starověký východo íránský kočovný národ
Tataři	Татары	turkické národy
ulus	улус	správní a administrativní celek Kalmycka v 19. století
Zlatá horda	Золотая Орда	rozsáhlý mongolsko-tatarský státní útvar (chanát)

Kalmykové - Kvíz

Jméno a příjmení _____

Třída a skupina _____

1. Jak se jinak také říká kočovníkům ?

- A)** táborníci   **B)** nomádi   **C)** cizinci

2. Где находится Республика Калмыкия?

- A)** в Российской Федерации   **B)** в Австралии   **C)** в Канаде

3. Столица Калмыцкой Республики - это ... ?

- A)** Санкт-Петербург   **B)** Волгоград   **C)** Элиста

4. Jakými činnostmi se od dávných dob Kalmykové převážně živilí ?

- A)** obchod   **B)** pastevectví   **C)** námořnictví   **D)** rybolov

5. Jaké svátky slaví Kalmykové ? (více možných odpovědí)

- A)** Vánoce   **B)** Tsagaan-Sar   **C)** Valentýn   **D)** Tulipánový festival

6. Jak se jmenuje typické kalmycké obydlí ?

- A)** sum   **B)** kibitka   **C)** dum   **D)** dom

7. Jaké dámské oblečení nejvíce ukazovalo společenské postavení ženy, která jej nosila?

- A)** košile   **B)** šaty   **C)** vesta bez rukávů   **D)** boty

Zde prosím napište, co Vás nejvíce z tématu a z prezentace zaujalo a proč ?
